

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI 2011 - 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI
2011–2023

Ankara, 2012

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI

2011–2023

KOORDİNATÖR

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü
İklım DeğıŐikliĐi Dairesi Başkanlığı

YAYINA HAZIRLAYANLAR

İDEP Projesi Ekibi
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü,
İklım DeğıŐikliĐi Dairesi Başkanlığı, Politika ve Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü

YAPIM

mtr ajans, prodüksiyon

BASKI

Özel Matbaası

© Her hakkı saklıdır. Kaynak belirtilmesi kaydıyla alıntılara izin verilir.

Kaynakça bilgisi: İklım DeğıŐikliĐi Ulusal Eylem Planı 2011-2023,
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara- 2012

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	
TEŞEKKÜR	
KISALTMALAR.....	8
İDEP TABLOLARINDA KULLANILAN SEKTÖR KODLARI	11
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ULUSAL EYLEM PLANI	14
ENERJİ SEKTÖRÜ.....	23
BİNA SEKTÖRÜ	35
SANAYİ SEKTÖRÜ.....	47
ULAŞTIRMA SEKTÖRÜ.....	57
ATIK SEKTÖRÜ	73
TARIM SEKTÖRÜ.....	81
ARAZİ KULLANIMI VE ORMANCILIK SEKTÖRÜ	93
SEKTÖRLER ARASI ORTAK KONULAR.....	105
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM.....	121

SUNUŞ

İklim değişikliği ve evre olgusu sadece ekolojik olaylardan ibaret olmayıp aynı zamanda, ekonomi, enerji, sanayi yatırımları, sosyal hayat ve hukuk ile doğrudan ilgilidir. Bugün gelinen nokta itibariyle iklim değişikliği; fiziksel ve doğal evre başta olmak üzere hayatımızın her safhasını etkilemektedir. Bu durum yönetimlerin problemleri alanlarda çözüm çabalarını arttırmalarını zorunlu hale getirmektedir.

Etkilerini tüm dünyada hissettiren küresel sıcaklık ve iklim değişikliği, ülkemizde de tedbir alınması gereken önemli meselelerden birisidir. İklim değişikliğinin

etkilerine karşı uyum sağlayabilme, kapasitesinin artırılması ve bu konuda gerekli planların bir an önce hazırlanarak uygulamaya konulması Bakanlığımızın ve ilgili bütün kurumlarımızın önemle üzerinde durduğu konulardandır.

Sürdürülebilir kalkınmanın devam ettirilmesi için gerekli politika ve tedbirler, ülkemizde uzun süredir hassasiyetle uygulanmaktadır. Son yıllarda iklim değişikliğinin daha da hissedilir boyutlara ulaşması ile enerji, ekonomi ve evre konuları birlikte değerlendirilmeye başlanmıştır.

3E kuramı (Enerji-Ekonomi-Ekoloji) olarak adlandırılan bu yaklaşım, 21. Yüzyılın en önemli kalkınma kriterleri olarak ifade edilmektedir. Bu istikamette Türkiye'nin başlıca politika ve önlemleri enerji, sanayi, ulaştırma, tarım, atık, ormancılık gibi sektörel alanlarda odaklanmaktadır. Teknolojik ve ekonomik açıdan gelişmiş dünyada çevreyle dost yeni ekonomi ve kalkınma anlayışları oluşmuştur. Bu bağlamda ülkemizde de çevre ve doğal kaynak kullanımı üzerindeki baskının en aza indirilmesi, üretim ve tüketim zincirinde enerji ve su kullanımlarının asgari seviyede tutulması, çevre dostu yani enerji kaynaklarının enerji piyasasına teşviklerle arz edilmesi yeni kalkınma modelimizin temel saç ayaklarıdır. Buna ilaveten rekabet ve kalkınma için yapabileceğimiz başka şeyler de bulunmaktadır. Bunlar, hibrit otomobiller, az yakıt tüketen ve düşük emisyonlu teknolojiler, ekolojik binalar, eko-kentler, ormanların korunması ve geliştirilmesi, şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılım sacayağı üzerine oturan yeni bir yönetim yapısı oluşturmak, sübvansiyonları ve mali düzenlemeleri iklime dost Ar-Ge faaliyetleri ve teknolojilerine yönlendirmek, kalkınma ortamında anahtar role sahiptir.

Bunun doğal sonucu olarak, ulusal ve/veya sektörel kalkınma stratejileri ile iklim politikalarının, kurumsal yapılanma ve mevzuata uyumu gerekmektedir. Türkiye, iklim değişikliği politikalarını kalkınma politikalarıyla bütünleştiren, temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını arttıran ve "özel şartları" çerçevesinde milletlerarası iklim değişikliği müzakerelerine aktif katılım sağlayarak yüksek yaşam kalitesi ve refahı tüm vatandaşlarına düşük karbon yoğunluğu ile sunabilen bir ülke olma vizyonu ile hedeflerine adım adım ilerlemektedir.

İklim Değişikliği Eylem Planı çerçevesinde iklim değişikliği ile mücadelede, ülkemizde bütün sektörleri kapsayan kısa, orta ve uzun vadeli hedeflerimizi ortaya koyan bir yol haritası belirlemekteyiz. 2020 yılını öngörerek hazırladığımız bu eylem planı ile Türkiye'nin kalkınma ve çevre alanındaki gelecek hedeflerinin entegrasyonunun soluksuz bir şekilde hızla devam etmesini amaçlıyoruz.

Türkiye'nin Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda (2007-2013) "Ülkemiz şartları çerçevesinde ilgili tarafların katılımıyla sera gazı azaltım politika ve tedbirlerini ortaya koyan bir Ulusal Eylem Planı hazırlanarak, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne ilişkin yükümlülükler yerine getirilecektir" ifadesi yer almaktadır. Bu ifade istikametinde ilerleyen ve yükümlülüklerini yerine getiren Türkiye, İklim Değişikliği Eylem Planı'nı da tamamlayarak, bu husustaki duyarlılığını ve kararlılığını açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Medeniyet ülkesi mirasını gelecek nesillere taşıyabilen bir ülke olabilmek, zamanın şartlarına öncülük edebilmekle mümkün olabilecektir. Bu manada, büyük bir emekle hazırlanan bu değerli çalışmamızın ülkemizin geleceği için ufuk açıcı bir katkı sunacağına inanıyor ve emeği geçen herkese teşekkür ediyoruz.

Erdoğan BAYRAKTAR
Çevre ve Şehircilik Bakanı

TEŞEKKÜR

Bu değerli çalıőmanın, ülkemiz geleceğine kazandırılmasında emeiği geçen ve katkı sağlayan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı alıőanlarına, İngiltere Büyükelçiliği'ne ve söz konusu proje kapsamında zamanlarını ve enerjilerini ayıran tüm kamu kurum ve kuruluşları ile niversite, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerine teőekkürlerimizi sunarız.

evre ve Şehircilik Bakanlığı

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABB	Avrupa Birliği Bakanlığı
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AKAKDO	Arazi Kullanımı, Arazi Kullanım Değişikliği ve Ormancılık
AE	Araştırma Enstitüleri
Ar-Ge	Araştırma-Geliştirme
BB	Büyükşehir Belediyeleri
BEP	Binalarda Enerji Performansı
Bk.	Bakanlığı
BMİDÇS	Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
BMBÇS	Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
BMÇMS	Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi
BREEAM	BRE Çevresel Değerlendirme Yöntemi (BRE Environmental Assessment Method)
BSTB	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
BTYK	Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
ÇŞB	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
DB	Dışişleri Bakanlığı
DHMI	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü

DLH	Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
EAYP	Entegre Atık Yönetim Planları
EB	Ekonomi Bakanlığı
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
EKB	Enerji Kimlik Belgesi
ENAR	Enerji Sektörü Araştırma-Geliştirme Projeleri Destekleme Programı
EPDK	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
EPK	Enerji Performans Kontratı
ETKB	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
EÜAŞ	Elektrik Üretim A.Ş.
EV	Enerji Verimliliği
EVD	Enerji Verimlilik Danışmanlığı
EVKK	Enerji Verimliliği Koordinasyon Kurulu
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GTB	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
GTHB	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
HES	Hidroelektrik Santrali
IPCC	Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (Intergovernmental Panel on Climate Change)
İB	İçişleri Bakanlığı
İDEP	İklim Değişikliği Eylem Planı

İDKK	İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu
İl Md.	İl Müdürlükleri
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İÖİ	İl Özel İdareleri
KA	Kalkınma Ajansları
KAAP	Katı Atık Ana Planı
KB	Kalkınma Bakanlığı
KGM	Karayolları Genel Müdürlüğü
KİK	Kamu İhale Kurumu
KOBİ	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Destekleme ve Geliştirme İdaresi Başkanlığı
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
MB	Maliye Bakanlığı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MERBİS	Mera Bilgi Sistemi
MGM	Metoroloji Genel Müdürlüğü
MİGEM	Maden İşleri Genel Müdürlüğü
MRV	Ölçülebilir-Raporlanabilir-Doğrulanabilir (Measurable-Reportable-Verifiable)
MSB	Milli Savunma Bakanlığı
MTA	Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
NAMA	Ulusal Programlara Uygun Azaltım Eylemi (Nationally Appropriate Mitigation Action)
OGM	Orman Genel Müdürlüğü

OSİB	Orman ve Su İşleri Bakanlığı
ÖİB	Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
REDD+	Gelişmekte Olan Ülkelerde Ormansızlaşma ve Orman Bozulmasından Kaynaklanan Emisyonların Azaltılması (Reducing Emissions from Deforestation in Developing Countries)
SB	Sağlık Bakanlığı
SHGM	Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü
SMM	Serbest Mühendislik Müşavirlik
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.
TEİAŞ	Türkiye Elektrik İletim A.Ş.
TEIEN	Türkiye Çevresel Bilgi Değişim Ağı (Technical Assistance for the Establishment of a Turkish Environmental Information Exchange Network)
TEMSAN	Türkiye Elektromekanik Sanayi A.Ş.
TINA	Türkiye Ulaşım Alt Yapısının İyileştirilmesi İçin Teknik Yardım Projesi
TKGM	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
TKİ	Türkiye Kömür İşletmeleri
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TNA	Teknoloji İhtiyaç Değerlendirmesi (Technology Needs Assessment)
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TŞFAŞ	Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.
TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TTK	Türkiye Taşkömürü Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜBİTAK MAM	TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi
TÜRKAK	Türk Akreditasyon Kurumu
TÜRKLİM	Türkiye Liman İşletmecileri Derneği
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
UBAK	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
Ünv.ler	Üniversiteler
VOB	Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası
YEK	Yenilenebilir Enerji Kaynakları
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YY	Yerel Yönetimler
ZMO	Ziraat Mühendisleri Odası

İDEP TABLOLARINDA KULLANILAN SEKTÖR KODLARI

A	Atık Sektörü
B	Bina Sektörü
E	Enerji Sektörü
O	Arazi Kullanımı ve Ormancılık Sektörü
S	Sanayi Sektörü
T	Tarım Sektörü
U	Ulaştırma Sektörü
UA	Uyum - Doğal Afet Risk Yönetimi
UIS	Uyum - İnsan Sağlığı
UO	Uyum - Ekosistem Hizmetleri, Biyolojik Çeşitlilik ve Ormancılık
US	Uyum - Su Kaynakları Yönetimi
UT	Uyum - Tarım Sektörü ve Gıda Güvencesi
UYK	Uyum - Sektörlerarası Ortak Konular
Y	Sektörler Arası Ortak Konular

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI

VİZYON

3 Mayıs 2010 tarihinde Yüksek Planlama Kurulu tarafından onaylanarak yürürlüğe giren Türkiye'nin "Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi"nde Ulusal Vizyon aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

"Türkiye'nin iklim değişikliği kapsamındaki ulusal vizyonu, iklim değişikliği politikalarını kalkınma politikalarıyla entegre etmiş; enerji verimliliğini yaygınlaştırmış; temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını arttırmış; iklim değişikliğiyle mücadelede özel şartları çerçevesinde aktif katılım sağlayan ve yüksek yaşam kalitesiyle refahı tüm vatandaşlarına düşük karbon yoğunluğu ile sunabilen bir ülke olmaktır".

STRATEJİK HEDEFLER

Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi'nin Temel İlkeleri aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

"Türkiye'nin iklim değişikliğiyle küresel mücadele kapsamında temel amacı, insanlığın ortak kaygısı olan iklim değişikliğini önlemeye yönelik uluslararası taraflarla işbirliği içerisinde, tarafsız ve bilimsel bulgular ışığında ortak akılla belirlenmiş küresel çabalara, sürdürülebilir kalkınma politikalarına uygun olarak, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar prensibi ve Türkiye'nin özel şartları çerçevesinde katılmaktır.

Türkiye'nin temel ilkeler kapsamındaki Stratejik Hedefleri ise Strateji Belgesi'nde aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- BMİDÇS'nin "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar" ilkesine uygun olarak ve özel koşulları çerçevesinde; iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum politikaları ile önlemlerini, ulusal kalkınma planlarına dâhil etmek,
- Sera gazı emisyonlarının azaltılması gayesiyle geliştirilen küresel politikalar ve önlemlere kendi imkânları ölçüsünde, sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlaştırılmış kalkınma programını sektöre uğratmadan, sera gazı emisyon artış hızını sınırlayarak katkıda bulunmak,
- Küresel iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltma ve bu etkilere uyum sağlama doğrultusunda, ulusal hazırlık seviyesi ve kapasitesini artırmak; bu çabalarda elde edeceği tecrübe ve kazanımlarını bölge ülkeleri ile paylaşmak, azaltım ve uyuma yönelik ikili ve çok taraflı ortak araştırma projeleri geliştirmek,
- Azaltım, uyum, teknoloji transferi ve finansman ana başlıklarındaki küresel stratejik amaçların, tarafların sorumlulukları göz önünde bulundurulması sureti ile tasarlanması ve yürütülmesine uyum sağlamak ve uluslararası faaliyetlerde etkin rol oynamak,

- Azaltım ve uyum faaliyetlerini yürütebilmek için ihtiyaç duyulan mali kaynaklara erişimi artırmak,
- Mevcut teknoloji ve kalkınma düzeyimiz göz önüne alınarak temiz üretime yönelik araştırma-geliştirme ve inovasyon kapasitesini geliştirmek, bu alanda rekabet ve üretimin artırılmasını sağlayacak ulusal ve uluslararası finansman kaynaklarını ve teşvik mekanizmalarını oluşturmak,
- İklim değişikliği ile mücadele ve uyum kapsamındaki faaliyetleri etkin ve sürekli eşgüdüm sağlayarak, şeffaf, katılımcı ve bilimsel çalışmalara dayanan karar alma süreçleri ile geliştirmek,
- Kamu, özel sektör, üniversite, sivil toplum kuruluşları gibi tüm kesimlerin ortak çabaları ile tüketim kalıplarının iklim dostu olacak şekilde değiştirilebilmesi için kamuoyu bilincini artırmak,
- Ulusal iklim değişikliği çalışmalarında, bilgi akışını ve paylaşımını artırmak amacıyla bütüncül bir bilgi yönetim sistemini oluşturmak.

İDEP'İN AMAÇLARI VE HEDEFLERİ

ENERJİ

AMAÇLAR	HEDEFLER
AMAÇ E1. Enerji yoğunluğunun düşürülmesi	HEDEF E1.1. Yürütülen ve planlanan çalışmalar kapsamında birincil enerji yoğunluğunun, 2015 yılında 2008 yılına göre %10 oranında azaltılması
	HEDEF E1.2. 2015 yılına kadar enerji verimliliğine yönelik kapasitenin geliştirilmesi
	HEDEF E1.3. Enerji verimliliğine yönelik Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi
	HEDEF E1.4. Enerji verimliliği uygulamaları için ETKB tarafından verilen teşvik miktarının 2015 yılına kadar %100 artırılması
AMAÇ E2. Temiz enerjinin üretim ve kullandığı payının artırılması	HEDEF E2.1. Yenilenebilir enerjinin elektrik üretimindeki payının artırılmasının sağlanması
	HEDEF E2.2. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması için 2015 yılına kadar kapasitenin geliştirilmesi
	HEDEF E2.3. Yenilenebilir enerji kaynaklarından üretim yapmak üzere 2023 yılına kadar teknolojik gelişim sağlanması
AMAÇ E3. Temiz kömür teknolojileri ve verimlilik artırıcı önlemler uygulanarak elektrik üretiminde kömür kullanımından kaynaklanan sera gazı emisyonunun sınırlandırılması	HEDEF E3.1. 2023 yılına kadar kömürle çalışan mevcut termik santrallerin ortalama çevrim verimlerinin artırılması
AMAÇ E4. Elektrik dağıtımında kayıp ve kaçakların azaltılması	HEDEF E4.1. 2023 yılına kadar ülke çapında elektrik dağıtım kayıplarının %8'e indirilmesi

BİNALAR

AMAÇLAR	HEDEFLER
AMAÇ B1. Binalarda enerji verimliliğinin artırılması	HEDEF B1.1. 2023 yılında en az 1 milyon konut ile toplam kullanım alanı 10 bin metrekarenin üzerindeki ticari ve kamu binalarında standartları sağlayan ısı yalıtımı ve enerji verimli sistemlerin oluşturulması
	HEDEF B1.2. 2017 yılına kadar bütün binalarda, Binalarda Enerji Performansı (BEP) Yönetmeliği ve diğer enerji verimliliği yönetmeliklerinin etkin olarak uygulanması
	HEDEF B1.3. Binalarda 2013 yılı sonuna kadar enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve BEP ile ilgili olarak gerekli finansal desteği sağlayacak araçların geliştirilmesi
	HEDEF B1.4. 2017 yılına kadar tüm binalara "Enerji Kimlik Belgesi" verilmesi
	HEDEF B1.5 Kamu kuruluşlarının bina ve tesislerinde, yıllık enerji tüketiminin 2015 yılına kadar %10 ve 2023 yılına kadar %20 azaltılması
AMAÇ B2. Binalarda yenilenebilir enerji kullanımının artırılması	HEDEF B2.1. 2017 yılından itibaren yeni binaların yıllık enerji ihtiyacının en az %20'sinin yenilenebilir enerji kaynaklarından temin edilmesi
AMAÇ B3. Yerleşmelerden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması	HEDEF B3.1. 2023 yılına kadar yeni yerleşmelerde yerleşme ölçüğünde sera gazı emisyonunun (pilot olarak seçilen ve sera gazı emisyon miktarı 2015 yılına kadar belirlenen) mevcut yerleşmelere göre en az % 10 azaltılması

SANAYİ

AMAÇLAR	HEDEFLER
AMAÇ S1. Sanayi sektöründe enerji verimliliğinin artırılması	HEDEF S1.1. Sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına ve enerji verimliliğine yönelik yasal düzenlemelerin yapılması
	HEDEF S1.2 Sanayi sektöründe enerji kullanımından (elektrik enerjisi payı dâhil) kaynaklanan sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması
AMAÇ S2. 2023 yılına kadar sanayi sektöründe üretilen GSYİH başına eşdeğer CO2 yoğunluğunun azaltılması	HEDEF S2.1. Sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına yönelik mali ve teknik altyapının geliştirilmesi
	HEDEF S2.2. 2023 yılına kadar sanayi sektöründe sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına yönelik yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılması
AMAÇ S3. İklim değişikliği ile mücadelede yönelik olarak sanayi sektörü kapasitesinin güçlendirilmesi	HEDEF S3.1. 2015 yılına kadar sanayi sektöründe sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına yönelik bilgi altyapısının oluşturulması

ULAŞTIRMA

AMAÇLAR	HEDEFLER
AMAÇ U1. İntermodal taşımacılık sistemi geliştirilerek yük ve yolcu taşımacılığında ulaşım türlerinin dengeli kullanımının sağlanması	HEDEF U1.1. 2023 yılı itibarıyla demiryollarının yük taşımacılığındaki (2009 yılında %5 olan) payının %15'e, yolcu taşımacılığındaki (2009 yılında %2 olan) payının %10'a çıkarılması
	HEDEF U1.2. 2023 yılı itibarıyla denizyollarının kabotaj yük taşımacılığındaki (2009 yılında ton-km olarak %2,66 olan) payının %10'a, yolcu taşımacılığındaki (2009 yılında yolcu-km olarak %0,37 olan) payının %4'e çıkarılması
	HEDEF U1.3. 2023 yılı itibarıyla karayollarının yük taşımacılığındaki (2009 yılında ton-km olarak %80,63 olan) payının %60'ın altına, yolcu taşımacılığındaki (2009 yılında yolcu-km olarak %89,59 olan) payının %72'ye düşürülmesi
	HEDEF U1.4. 2023 yılına kadar "Ulaştırma Ana Planı"nın hazırlanması ve uygulamaya konması
AMAÇ U2. Kentsel ulaşımın sürdürülebilir ulaşım ilkeleri doğrultusunda yeniden yapılandırılması	HEDEF U2.1. Kent içi ulaşımında, bireysel araç kullanımından kaynaklı emisyon artış hızının sınırlandırılması
	HEDEF U2.2. Kentlerde sürdürülebilir ulaşım planlama yaklaşımlarının uygulanması için 2023 yılı sonuna kadar kentsel ulaşım ile ilişkin gerekli mevzuat, kurumsal yapı ve rehber belgelerin oluşturulması
AMAÇ U3. Ulaşım sektöründe alternatif yakıt ve temiz araç teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması	HEDEF U3.1. 2023 yılına kadar alternatif yakıt ve temiz araç kullanımını arttırmaya yönelik yasal düzenlemelerin yapılması ve kapasitenin geliştirilmesi
	HEDEF U3.2. 2023 yılına kadar kentsel ulaşımında alternatif yakıt ve temiz araç kullanımını özendirici yerel tedbirlerin alınması
AMAÇ U4. Ulaşım sektöründe enerji tüketiminde verimliliğin artırılması	HEDEF U4.1. 2023 yılına kadar ulaşımında kullanılan enerji tüketiminin sınırlandırılması
AMAÇ U5. Ulaşım sektöründe bilgi altyapısının geliştirilmesi	HEDEF U5.1. 2016 yılı sonuna kadar taşıma ve yolculuk verileri ile sera gazı emisyon verilerini içeren düzenli, güvenilir ve sürdürülebilir bir bilgi altyapısının oluşturulması

ATIK

AMAÇLAR	HEDEFLER
AMAÇ A1. Etkin Atık Yönetiminin sağlanması	HEDEF A1.1. 2005 yılı baz alınarak düzenli depolama tesislerine kabul edilecek biyobozunur atık miktarının, 2015 yılına kadar ağırlıkça %75'ine, 2018 yılına kadar %50'sine, 2025 yılına kadar %35'ine indirilmesi
	HEDEF A1.2. 2023 yılı sonuna kadar ülke genelinde entegre katı atık bertaraf tesislerinin kurulması ve belediye atıklarının %100'ünün bu tesislerde bertaraf edilmesi
	HEDEF A1.3. Ambalaj Atığı Yönetim Planlarının tamamlanması
	HEDEF A1.4. AB ile uyumlu Entegre Atık Yönetimi anlayışı ile Katı Atık Ana Planı (KAAP/2010) kapsamında öngörülen geri kazanım tesislerinin kurulması
	HEDEF A1.5. 2023 yılına kadar vahşi depolama sahalarının %100'ünün kapatılması

TARIM

AMAÇLAR	HEDEFLER
AMAÇ T1. Tarım sektörünün yutak kapasitesini arttırmak	HEDEF T1.1. Toprakta tutulan karbon stok miktarını belirlemek ve arttırmak
	HEDEF T1.2. Toprak üstü ve toprak altı biyokütleyi belirlemek ve arttırmak
AMAÇ T2. Tarım sektöründen kaynaklanan sera gazı emisyonlarını sınırlandırmak	HEDEF T2.1. Tarım sektöründen kaynaklanan sera gazı emisyon sınırlandırma potansiyelini belirlemek
	HEDEF T2.2. Bitkisel ve hayvansal üretimden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının artış hızını azaltmak
AMAÇ T3. Tarım sektöründe bilgi altyapısını ve kapasiteyi geliştirmek	HEDEF T3.1. İklim değişikliği ile mücadele ve iklim değişikliğine uyumda tarım sektörünün ihtiyaçlarını karşılayacak bilgi altyapısını oluşturmak

ARAZİ KULLANIMI VE ORMANCILIK

AMAÇLAR	HEDEFLER
AMAÇ O1. Orman alanlarında tutulan karbon miktarını arttırmak	HEDEF O1.1. Orman alanlarında tutulan karbon miktarını 2020 yılına kadar 2007 yılı değerlerine göre %15 arttırmak (2007'de 14.500 Gg, 2020'de 16.700Gg)
AMAÇ O2. Ormansızlaşmayı ve orman zararlarını azaltmak	HEDEF O2.1. Ormansızlaşma ve orman zararlarını 2020 yılına kadar 2007 yılı değerlerine göre %20 azaltmak
AMAÇ O3. Orman, mera, tarım ve yerleşim gibi arazi kullanımları ve değişimlerinin iklim değişikliğini olumsuz yönde etkilemesini sınırlandırmak	HEDEF O3.1. 2015 yılına kadar arazi kullanımında ve kullanım değişimlerinde iklim değişikliği faktörünü yönetim stratejilerine entegre etmek
	HEDEF O3.2. Tarımsal ormancılık faaliyetleri sayesinde tutulan karbon miktarını 2020 yılına kadar 2007 yılı değerinin %10 üzerine çıkarmak
	HEDEF O3.3. 2012 yılında çayır ve mera alanlarında tutulan karbon miktarını tespit etmek, 2020 yılına kadar bu değeri %3 arttırmak
	HEDEF O3.4. 2012 yılında sulak alanlarda tutulan karbon stoğunu tespit etmek ve belirlenen seviyeyi 2020 yılına kadar korumak
	HEDEF O3.5. 2012 yılında yerleşim alanlarında tutulan karbon miktarını tespit etmek ve 2020 yılına kadar yeşil doku ile bu değeri %3 arttırmak
AMAÇ O4. Arazi kullanımı ve ormancılık konularında iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik yasal ve kurumsal yapıyı güçlendirmek	HEDEF O4.1. 2013 yılı sonuna kadar arazi kullanımı ve ormancılık konularında iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik gerekli yasal düzenlemeleri yapmak
	HEDEF O4.2. 2014 yılına kadar arazi kullanımı ve ormancılık konularıyla ilgili kurumlarda iklim değişikliği konusunda kurumsal kapasiteyi güçlendirmek

SEKTÖRLER ARASI ORTAK KONULAR

AMAÇLAR	HEDEFLER
AMAÇ Y1. Emisyon envanterinin daha sağlıklı olarak hazırlanması için gerekli altyapının kurulması	HEDEF Y1.1. 2016 yılı başı itibariyle anahtar kaynakların sera gazı emisyonlarının en düşük Tier 2 yöntemine uygun şekilde izlenmesi ve raporlanması
AMAÇ Y2. Çevre koruma amaçlı politika oluşturulması ve uygulama kapasitesinin, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde iklim değişikliğini dikkate alarak güçlendirilmesi	HEDEF Y2.1. Sürdürülebilir kalkınma ilkelerine dayandırılarak düşük karbonlu kalkınma için 2015 yılına kadar mevcut bilgi zemininin güçlendirilmesi
AMAÇ Y3. İklim değişikliği ile mücadele ve uyum alanında finans kaynaklarının daha etkin kullanılması	HEDEF Y3.1. İklim değişikliği ile mücadele ve uyum konusundaki eylemler için finans kaynaklarına erişim kapasitesinin 2013 yılı sonuna kadar güçlendirilmesi, 2020 yılına kadar yeni finans kaynaklarının daha etkin kullanılması
AMAÇ Y4. Sera gazı emisyonlarının maliyet etkin sınırlandırılmasına katkı sağlayan emisyon ticareti mekanizmalarının optimum seviyede kullanılması	HEDEF Y4.1. 2013 yılına kadar mevcut ve yeni küresel ve bölgesel karbon pazarlarına Türkiye'nin en avantajlı şekilde katılımının sağlanmasına yönelik müzakerelerin yürütülmesi
	HEDEF Y4.2. 2015 yılına kadar Türkiye'de karbon piyasasının kurulmasına yönelik çalışmaların yapılması
AMAÇ Y5. İklim değişikliği ile mücadele ve uyum faaliyetlerinde eşgüdümün sağlanması ile etkinliğin artırılması	HEDEF Y5.1. 2014 yılına kadar iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularında yasal düzenlemelerin tamamlanması
	HEDEF Y5.2. 2014 yılına kadar İDKK üyelerinin iklim değişikliği ile mücadele ve uyuma yönelik kurumsal kapasitelerini güçlendirmek
AMAÇ Y6. Türkiye'nin bölgesel iklim modeli çalışmalarının yapılması ve iklim değişikliği etkilerinin analiz edilmesi	HEDEF Y6.1. 2016 yılına kadar ulusal iklim gözlem, tahmin, bölgesel iklim modeli çalışması ile analiz ve etki değerlendirme kapasitesinin geliştirilmesi
AMAÇ Y7. İklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularında ekoverimliliğe yönelik Ar-Ge ve inovasyon kapasitesinin geliştirilmesi	HEDEF Y7.1. 2014 yılına kadar temiz üretime yönelik Ar-Ge ve inovasyon kapasitesinin güçlendirilmesi
AMAÇ Y8. İklim değişikliği ile mücadele ve uyum konusunda insan kaynaklarının geliştirilmesi	HEDEF Y8.1. 2012 yılı sonu itibariyle üniversitelerde iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularının akademik programlara dahil edilmesi
AMAÇ Y9. Tüketim kalıplarının iklim dostu olacak şekilde değiştirilebilmesi için kamuoyu bilincinin artırılması	HEDEF Y9.1. Tüketim kalıplarının iklim dostu olacak şekilde geliştirilmesi için 2012 yılı sonuna kadar temel eğitim programlarında gerekli düzenlemelerin yapılması
	HEDEF Y9.2. 2014 yılına kadar iklim değişikliği ile mücadele için kamuoyu bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmesi

UYUM

SU KAYNAKLARI YÖNETİMİ	
AMAÇLAR	HEDEFLER
AMAÇ US1. İklim değişikliğinin etkilerine uyum yaklaşımının su kaynaklarının yönetimi politikalarına entegre edilmesi	HEDEF US1.1. İklim değişikliğine uyum konusunun mevcut strateji, plan ve mevzuata entegrasyonunun sağlanması
AMAÇ US2. Su kaynakları yönetiminde iklim değişikliğine uyum konusunda kapasitenin, kurumlar arası işbirliği ve eşgüdümün güçlendirilmesi	HEDEF US2.1. Su kaynaklarının yönetiminde yetkili ve ilgili olan kurum ve kuruluşların kurumsal kapasitelerinin artırılması
	HEDEF US2.2. Finansman politikalarının ve uygulamaların geliştirilmesi
AMAÇ US3. Su kaynaklarının yönetiminde iklim değişikliği etkilerine uyumun sağlanması için Ar - Ge ve bilimsel çalışmaların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması	HEDEF US3.1. İklim değişikliğinin etkilerinin izlenmesi için mevcut sistemlerin güçlendirilmesi ve yeni sistemlerin oluşturulması
	HEDEF US3.2. Su kaynakları ve kıyı yönetiminin iklim değişikliğinden etkilenebilirliklerinin belirlenmesi, uyum seçeneklerinin geliştirilmesi, izleme sonuçlarına göre periyodik revizyonların yapılması
AMAÇ US4. İklim değişikliğine uyum için su havzalarında su kaynaklarının bütüncül yönetimi	HEDEF US4.1. Su kaynaklarının havza temelinde geliştirilmesine yönelik çalışmaların, bütüncül bir yaklaşımla ve değişen tüketim taleplerini karşılamakta esneklik sağlayan bir şekilde planlanması
	HEDEF US4.2. Kentlerin su yönetiminin iklim değişikliğine uyum bakış açısı ile ele alınması
AMAÇ US5. Yenilenebilir enerji kaynaklarının iklim değişikliğinin etkileri ve iklim değişikliğine direnç artırıcı ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliği dikkate alınarak planlanması	HEDEF US5.1. Hidrolik ve jeotermal enerji kaynaklarının iklim değişikliğine uyum bakış açısıyla planlanması

TARIM SEKTÖRÜ VE GIDA GÜVENCESİ	
AMAÇ UT1. İklim değişikliğinin etkilerine uyum yaklaşımının tarım sektörü ve gıda güvencesi politikalarına entegre edilmesi	HEDEF UT1.1. Mevcut strateji ve eylem planları ile yasal düzenlemelerin iklim değişikliğine uyum bakımından gözden geçirilmesi
	HEDEF UT1.2. Kurumlar arasında imzalanmış olan protokollerin iklim değişikliğine uyum bakış açısıyla gözden geçirilmesi
AMAÇ UT2. Tarımda iklim değişikliği etkilerinin belirlenmesi ve iklim değişikliğine uyumun sağlanması için Ar-Ge çalışmalarının ve bilimsel çalışmaların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması	HEDEF UT2.1. Ürün, toprak ve suyun etkin yönetimine ilişkin Ar-Ge faaliyetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması
	HEDEF UT2.2. Ar-Ge ve bilimsel çalışma yapan kuruluşların kapasitelerinin ve sayılarının artırılması
	HEDEF UT2.3. Toprak ve Arazi Veri Tabanı ile Arazi Bilgilendirme Sistemi'nin, iklim değişikliğinin etkileri dikkate alınarak oluşturulması
	HEDEF UT2.4. Tarımsal kuraklıklar için afet analizinin yapılması ve izlenmesi
	Hedef UT2.5. İklim değişikliğinin tarım sektöründeki sosyo-ekonomik etkilerinin belirlenmesi

TARIM SEKTÖRÜ VE GIDA GÜVENCESİ	
AMAÇLAR	HEDEFLER
AMAÇ UT3. Tarımsal su kullanımının sürdürülebilir bir şekilde planlaması	HEDEF UT3.1. Tarımda su yönetiminin etkinleştirilmesi
AMAÇ UT4. Toprak ve tarımsal biyoçeşitliliğin iklim değişikliğinin etkilerine karşı korunması	HEDEF UT4.1. Toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik verimliliğinin iklim değişikliği etkilerine karşı korunması
	HEDEF UT4.2. İklim değişikliğinin etkilerine uyum için tarımsal biyolojik çeşitlilik ve kaynakların korunması
	HEDEF UT4.3. İklim değişikliğine uyum çalışmalarında tarımsal verimliliğin artırılması amacıyla arazi toplulaştırması çalışmalarının tamamlanması
AMAÇ UT5. Tarımda uyum seçenekleri konusunda Türkiye’de kurumsal kapasite ve kurumlar arası işbirliğinin geliştirilmesi	HEDEF UT5.1. GTHB ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularında kapasitelerinin geliştirilmesi ve kurumlar arası işbirliğinin güçlendirilmesi
	HEDEF UT5.2. Tarım sektörüne iklim değişikliğinin etkileri ve uyum yaklaşımları konusunda sivil toplumun bilinçlendirilmesi

EKOSİSTEM HİZMETLERİ, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE ORMANCILIK	
AMAÇ UO1. İklim değişikliğine uyum yaklaşımının ekosistem hizmetleri, biyolojik çeşitlilik ve ormancılık politikalarına entegre edilmesi	HEDEF UO1.1. Mevcut stratejilerin iklim değişikliği etkilerine uyum için gözden geçirilmesi
AMAÇ UO2. İklim değişikliğinin biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve izlenmesi	HEDEF UO2.1. İklim değişikliğinin orman alanlarındaki türler üzerine etkilerinin tespiti ve izlenmesi
	HEDEF UO2.2. Orman alanlarında iklim değişikliğinin etkilerinden kaynaklanan arazi kullanım değişikiminin tespit edilmesi
	HEDEF UO2.3. Orman ekosistemlerinin sağlığının izlenmesi
	HEDEF UO2.4. Korunan alanlarda iklim değişikliğinin etkilerini belirleme ve izlemeye yönelik Ar-Ge çalışmalarının yapılması
	HEDEF UO2.5. Orman köylülerinin sosyo-ekonomik kalkınmasında iklim uyum faaliyetlerinin dikkate alınması ve bu yolla kırsal kalkınmaya destek olunması
	HEDEF UO2.6. Dağ, step, iç su, deniz kıyı ekosistemlerinde ve sağladıkları ekosistem hizmetlerinde iklim değişikliği etkilerinin belirlenmesi, izlenmesi, iklim değişikliğine uyuma yönelik önlemlerin geliştirilmesi
	HEDEF UO2.7. Deniz ve kıyı alanları yönetimi çerçevesine iklim değişikliğine uyumun entegre edilmesi
	HEDEF UO2.8. Ormanların yangınlara karşı korunması

DOĞAL AFET RİSK YÖNETİMİ	
AMAÇ UA1. İklim değişikliğine bağlı doğal afetlerin yönetimi için tehdit ve risklerin belirlenmesi	HEDEF UA1.1. İklim değişikliğine bağlı sel, taşkın, çığ, heyelan vb. doğal afet risklerinin tespit edilmesi
	HEDEF UA1.2. İklim değişikliğine bağlı doğal afetlerle ilgili mevzuatın gözden geçirilmesi ve uygulama esaslarının belirlenmesi
AMAÇ UA2. İklim değişikliğine bağlı doğal afetlere müdahale mekanizmalarının güçlendirilmesi	HEDEF UA2.1. İklim değişikliğine bağlı doğal afetlere müdahalede taşra teşkilat kapasitelerinin güçlendirilmesi ve tatbikat yapabilme düzeyine eriştirilmesi
	HEDEF UA2.2. İklim değişikliğinin yaratabileceği afet riskleriyle mücadelede toplum temelli afet yönetiminin oluşturulması
	HEDEF UA2.3. İklim değişikliğinin yaratabileceği afet ve risk etkileri konusunda toplumsal bilinci ve katılımı yükseltecek eğitim çalışmalarının sürdürülmesi

İNSAN SAĞLIĞI	
AMAÇ UİS1. İklim değişikliğinin insan sağlığı üzerinde mevcut ve gelecekteki etkilerinin ve risklerin belirlenmesi	HEDEF UİS1.1. Aşırı hava olaylarının insan sağlığı üzerine etkilerinin araştırılması
	HEDEF UİS1.2. İklim değişikliği, bulaşıcı hastalıklar ve sağlık riskleri arasındaki bağın araştırılması, izlenmesi ve olası önlemlerin belirlenmesi
AMAÇ UİS2. Ulusal sağlık sisteminde iklim değişikliği kaynaklı riskler ile mücadele kapasitesinin geliştirilmesi	HEDEF UİS2.1. Riskli bölgelerde acil müdahale eylem planlarının oluşturulması ve gerekli altyapının temini
	HEDEF UİS2.2. İklim değişikliğine bağlı sağlık risklerine karşı sağlık sektörü kuruluşlarının kapasitelerinin güçlendirilmesi

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM BAĞLAMINDA SEKTÖRLER ARASI ORTAK KONULAR	
AMAÇ UYK1. Yatay kesen konularda iklim değişikliği etkilerine uyumun sağlanması	HEDEF UYK1.1. İklim değişikliğine uyumun ulusal kalkınma plan, program ve politikalarına entegre edilmesi
	HEDEF UYK1.2. Karar verme süreçlerini destekleyici bilgi, izleme ve değerlendirme sistem ve araçlarının geliştirilmesi ve uygulamaya konulması
	HEDEF UYK1.3. İklim Değişikliği Ulusal Stratejisi'nin ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte uygulamaya geçmesi için gerekli finansal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve uygulamaya konulması
	HEDEF UYK1.4. İklim değişikliği ile mücadele ve uyum kapasitesinin geliştirilmesi için eğitim, bilinçlendirme, bilgilendirme ve kamuoyunda farkındalık artırma faaliyetlerinin düzenlenmesi
	HEDEF UYK1.5. İklim değişikliğine uyum konusunda Ar-Ge kapasitesinin geliştirilmesi

ENERJİ SEKTÖRÜ

AMAÇ E1. ENERJİ YOĞUNLUĞUNUN DÜŞÜRÜLMESİ**HEDEF E1.1. Yürütülen ve planlanan çalışmalar kapsamında birincil enerji yoğunluğunun, 2015 yılında 2008 yılına göre %10 oranında azaltılması**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı E1.1.1. Sektörel enerji verilerinin toplanması, kıyaslama göstergelerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi	E1.1.1.1. Alt sektörler bazında enerji göstergelerinin hesaplanması, takibi için tüm sektörleri ve kuruluşları kapsayan bir veri tabanı oluşturulması, veri tabanının güncel tutulmasına yönelik değerlendirme yapılması ve yol haritası hazırlanması	2012-2013	Kapasite gelişimi	Düzenli olarak güncellenen enerji veri tabanı, Düzenli olarak yayınlanan kıyaslama göstergeleri	ETKB	UBAK, EVKK üyesi kuruluşlar, TÜİK, ÇŞB, KOSGEB Ünv.ler, EVD'ler ve İlgili Sektör Dernekleri
	E1.1.1.2. Ortaya çıkacak veriler doğrultusunda alt sektörler bazında verimlilik açısından kıyaslama göstergelerinin değerlendirilmesi ve yıllar bazında enerji verimliliği hedeflerinin belirlenmesi	2013-2016	Kapasite gelişimi	Kıyaslama göstergeleri, Enerji verimliliği hedefleri	ETKB	EVKK üyesi kuruluşlar, KOSGEB, Ünv.ler, EVD'ler ve İlgili Sektör Dernekleri
Eylem Alanı E1.1.2. Enerji sektörü için sera gazı emisyonu Yönetim Yaklaşımının Uygulanması	E1.1.2.1. Enerji sektöründe emisyon kontrolü senaryolarının çalışılması	2012-2014	Karbon bilinçli büyüme için kapasite gelişimi	Fayda/ Maliyet analizleri, Optimum maliyetli düşük emisyon senaryosunun ETKB tarafından resmi olarak duyurulması	ETKB	ETKB Bağlı ve İlgili Kuruluşları, EPDK, Ünv.ler, Lisans Sahibi Özel Sektör Yatırımcıları, Meslek Odaları
	E1.1.2.2. Enerji sektöründe sera gazı emisyonunun kontrolüne yönelik Teknoloji İhtiyaç Analizinin (TNA) yapılması	2012-2014	Kapasite gelişimi	Araştırma raporları, Fizibilite raporları	ETKB	ÇŞB, ETKB Bağlı ve İlgili Kuruluşları, KB, Sektör STK'ları ile Meslek Odaları
	E1.1.2.3. Alt sektörler bazında NAMA potansiyelinin belirlenmesi ve ekonomik analizinin yapılması	2012-2014		Alt sektörlerde EV potansiyelinin belirlenmesi, NAMA'lar kapsamında başlanan proje sayısı	ETKB	EVKK Üyesi Kuruluşlar, Özel Sektör STK'ları, KOSGEB
	E1.1.2.4. Enerji Verimliliği Eylem Planı'nın hazırlanarak yürürlüğe konulması	2011-2012	Kapasite gelişimi, Enerji ithalatında azalma, rekabet gücünde artış	Enerji Verimliliği Eylem Planı	ETKB	EVKK Üyesi Kuruluşlar ve Diğer Tüm Kamu Kuruluşları, KOSGEB, Özel Sektör STK'ları
	E1.1.2.5. Strateji belgelerinde belirtilen hedeflere ulaşmak için Fayda/Maliyet ile emisyon etkisi analizlerinin yapılması	2012-2015		Fayda/Maliyet analiz raporları	ETKB	MB, KB, EVKK Üyesi Kuruluşlar, İlgili STK'lar
	E1.1.2.6. Enerji verimliliğini arttırmaya ve sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik ekonomik araçların belirlenmesi ve pilot bazda uygulanması	2012-2015	Kapasite gelişimi	Belirlenecek bölge ve sektörlerde pilot uygulamalar	ETKB	KOSGEB, TTGV, Finans Kuruluşları, Destek Programı Yürüten Tüm Kuruluşlar

HEDEF E1.2. 2015 yılına kadar enerji verimliliğine yönelik kapasitenin geliştirilmesi

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı E1.2.1. Enerji verimliliği konusunda eğitim verilmesi ve bilinçlendirme	E1.2.1.1. Enerji verimliliği danışmanlık şirketlerinin (EVD'ler) etkinliğinin artırılması amacıyla mevcut mevzuatın gözden geçirilmesi, EVD'lerin desteklenmesi ve sayısının artırılması	2011-2012	Kapasite gelişimi	Enerji Verimliliği Yönetmeliği değişikliği, Yetkilendirilmiş EVD şirketi sayısı	ETKB	BSTB, ÇŞB, KOSGEB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları, TMMOB
	E1.2.1.2. Bilinçlendirme faaliyetlerinin "enerji verimliliği bilinç endeksi" yöntemi ile değerlendirilmesi ve duyurulması	2011-2023	Çevre kirliliğinde azalma, Kamuoyu bilincinin gelişmesi	Bilinç endeksi çalışma sonuçları, Tüketicilerde davranış değişikliği, Enerji tüketiminde azalma	ETKB	MEB, KA, Belediyeler, TMMOB'a bağlı ilgili odalar, özel sektör STK'ları

HEDEF E1.3. Enerji verimliliğine yönelik Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi

Eylem Alanı E1.3.1. Enerji verimliliği konusunda Ar-Ge için ayrılan mali olanakların, 2015 yılına kadar 2009 yılına göre %100 artırılması	E1.3.1.1 Ar-Ge stratejisi oluşturulması ve "Enerji Sektörü Araştırma Geliştirme Projeleri Destekleme Programı" (ENAR) kılavuzlarının hazırlanması	2011-2013	Teknolojik gelişim	Ar-Ge stratejisi, yeni stratejinin BTYK'da onaylanması, Her yıl desteklenen Ar-Ge çalışmalarında YEK projelerine verilen desteğin oranı, ENAR kılavuzları	ETKB	MB, BSTB, BTYK, TUBİTAK, KOSGEB, TUBİTAK Teknoloji Platformları üyeleri, Ünvl.ler, Özel Sektör Araştırma Ekipleri, Özel Sektör STK'ları
	E1.3.1.2. Enerji verimliliğine yönelik ürün ve hizmete dönüşmemiş teknolojiler için Ar-Ge ve inovasyon desteğinin sağlanması	2012-2023	Know-how, Teknolojik gelişim, Yeni girişim ve yeni istihdam olanakları	Desteklenen Ar-Ge ve inovasyon projeleri sayısı, Patent sayısı	ETKB	MB, BSTB, BTYK, TUBİTAK, KOSGEB, TUBİTAK Teknoloji Platformları üyeleri, Ünvl.ler, Özel Sektör Araştırma Ekipleri, Özel Sektör STK'ları
	E1.3.1.3. Ar-Ge sonuçlarına dayanılarak geliştirilen özgün ürün, yöntem veya tasarımlar için pilot projelerin desteklenmesi	2013-2023	Teknolojik gelişim, Know-how, Yeni girişim ve yeni istihdam olanakları	Üretime aktarılmış özgün ürün, yöntem veya tasarım sayısı	ETKB	BSTB, MB, EB, HM, TUBİTAK, KOSGEB, EÜAŞ, TEİAŞ, Dağıtım Şirketleri, TŞFAŞ, TEMSAN, Üniversite Enstitüleri, TOBB, TMMOB, STK'lar

HEDEF E1.4. Enerji verimliliği uygulamaları için ETKB tarafından verilen teşvik miktarını 2015 yılına kadar %100 artırmak

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı E1.4.1. Enerji verimliliği yatırımlarının teşviki ve özendirilmesi	E1.4.1.1. Sektörlere enerji verimliliğini sağlamaya yönelik mevcut finans mekanizmaları hakkında bilgilendirme yapılması	2011-2013	Kapasite gelişimi	Katalog, güncel internet sayfası	ETKB	MB, EB, HM, TTGV, KOSGEB, TMMOB, TOBB, Finans kuruluşları, Destek Programı Yürüten Tüm Kuruluşlar, Tüketici Dernekleri
	E1.4.1.2. Mevcut enerji verimliliği desteklerinin artırılması amacıyla çalışmaların yapılması	2012-2013	Kapasite gelişimi	Mevzuat değişikliği	ETKB	MB, EVKK Üyesi Kuruluşlar, KOSGEB, EVD'ler, İlgili STK'lar

AMAÇ E2. TEMİZ ENERJİNİN ÜRETİM VE KULLANIMDAKİ PAYININ ARTIRILMASI**HEDEF E2.1. Yenilenebilir enerjinin elektrik üretimindeki payının artırılmasının sağlanması**

Eylem Alanı E2.1.1. Hidroelektrik enerji potansiyelinin ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarının değerlendirilmesi	E2.1.1.1. Hidroelektrik enerji teknik ve ekonomik potansiyelinin tamamının, ekonomik, çevresel ve sosyal koşullar göz önünde bulundurularak havza bazında değerlendirilmesi	2011-2023	Kapasite gelişimi, Etkin enerji ve kaynak yönetimi	HES kaynaklı elektrik üretim miktarındaki artış	DSİ	ETKB, ÇŞB, OSİB, GTHB, EPDK, MGM, TBB
	E2.1.1.2. Pompajlı HES teknolojilerine yönelik pilot projelerin başlatılması	2012-2015	Yeni istihdam olanakları, Arz güvenliği	Yasal düzenleme, ilk pompajlı HES santrali projesinin geliştirilmesi ve uygulamaya geçirilmesi	ETKB	DSİ, EÜAŞ, EPDK, Özel Sektör Üreticileri
	E2.1.1.3. Mevcut güneş kolektörlerinin envanterinin çıkarılarak Fayda/Maliyet analizlerinin yapılması ve çevresel faktörler göz önünde bulundurularak güneş enerjisi kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla yasal düzenlemeler yapılması ve uygulamaya geçirilmesi	2011-2014	Yeni istihdam olanakları	Türkiye güneş kolektörü envanteri, Fayda/Maliyet analizleri, kullanılan güneş kolektörü sayısı	ÇŞB	ETKB, BSTB, TÜBİTAK, TSE, GAP Başkanlığı, TOBB

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
	E.2.1.1.4. Güneş Enerjisi yol haritasının Fayda/Maliyet esaslı olarak hazırlanması	2012-2015	Kapasite gelişimi, Etkin enerji ve kaynak yönetimi	Fayda/Maliyet analizleri	ETKB	
	E.2.1.1.5. Denizlerde rüzgâr enerjisi konusunda yol haritası hazırlanması ve finansman modelinin geliştirilmesi	2011-2012	Yeni istihdam olanakları, Kapasite gelişimi, Etkin enerji ve kaynak yönetimi	Finansman Modelleri, Araştırma sonuçları	ETKB	UBAK, EÜAŞ, EPDK
	E2.1.1.6. Rüzgâr enerjisi ile ilgili olarak sistem kapasitesini artırmak ve iyi yönetmek amacıyla gerekli altyapının oluşturulması	2011-2015		Enerjinin kalitesinin bozulmaması, daha fazla enerji transferi ve kaynak kullanımı	TEİAŞ	ETKB, KB, EB, HM, EPDK
	E2.1.1.7. Jeotermal enerjinin kullanılmasına yönelik yasal mevzuatın gözden geçirilmesi ve finansal destek imkânlarının araştırılması	2011-2013		Gözden geçirilmiş yasal mevzuat sayısı	MTA	ETKB, EB, HM, MİGEM, Belediyeler
	E2.1.1.8. Biyoyakıtlar için enerji katkısı göz önüne alınarak yeni araştırmalara hız verilmesi	2011-2013	Yeni istihdam olanakları, Teknolojik gelişim	Biyokütle yol haritası	GTHB	ETKB, Üniv.Jer, Yağlı Tohum Üreticileri ve Kooperatifleri, Biyoyakıt Üreticileri, Akaryakıt Sektörü Şirketleri
	E2.1.1.9. Mevcut kömür santrallerinde, biyokütle kaynaklarının kullanımının teknik ve ekonomik fizibilitesinin araştırılması	2011-2013	Yeni istihdam olanakları, Teknolojik gelişim, Kırsal kalkınma, Hava kirliliğinde azalma	Fizibilite çalışması sonuç raporu	EÜAŞ	ETKB, GTHB, TÜBİTAK
HEDEF E2.2 Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması için 2015 yılına kadar kapasitenin geliştirilmesi						
Eylem Alanı E2.2.1. Hedef grupların YEK ve iklim değişikliği konusunda bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi	E2.2.1.1. YEK'e yönelik projeler geliştirmeleri amacıyla STK'ların ve yerel yönetimlerin desteklenmesi	2011-2015	Yerel çevre kirliliğinde azalma, Kamuoyu bilincinin gelişmesi	Proje sonuç raporları, YEK 'e yönelik proje sayısı	KA	STK'lar, Belediyeler, Donör Kuruluşlar
	E2.2.1.2. 500 kW'ın altındaki yenilenebilir enerji üretim sistemlerinin sertifikalandırılması için yasal düzenlemeler yapılması	2011-2015	Yenilenebilir enerji kullanılan ürün ve hizmetlerde katma değer artışı	Yasal düzenlemeler, YEK etiketleri	EPDK	ETKB, Üreticiler

HEDEF E2.3. Yenilenebilir enerji kaynaklarından üretim yapmak üzere 2023 yılına kadar teknolojik gelişim sağlanması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı E2.3.1. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik Ar-Ge faaliyetlerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi	E2.3.1.1. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik Teknolojik İhtiyaç Analizlerinin (Technology Needs Assessment-TNA) yapılması	2011-2014	Teknolojik gelişim	Teknolojik İhtiyaç Analizi raporu	ETKB	BSTB, MB, EB, HM, TÜBİTAK, KOSGEB, EÜAŞ, TEİAŞ, Dağıtım Şirketleri, TŞFAŞ, TEMSAN, Üniversite Enstitüleri, TTGV, TOBB, TMMOB, STK'lar
	E2.3.1.2. Ar-Ge sonuçlarının üretime aktarımında ekonomik araçlarla özendirilmesi ve Fayda/Maliyet analizlerinin yapılması	2011-2020	Teknolojik gelişim, Yeni girişim ve yeni istihdam olanakları alanı	Ar-Ge teşvikleri için Fayda/Maliyet analiz raporları	ETKB	BTYK, BSTB, MB, KOSGEB, TTGV, Ünv.ler, Özel Sektör Araştırma Ekipleri, TÜBİTAK Teknoloji Platformları Üyeleri, Sektör Dernekleri
	E2.3.1.3. Yenilenebilir enerji ve temiz teknolojiler konusunda üniversitelerde ve teknoloji geliştirme bölgelerinde yeni teknolojilerin kullanımına yönelik olarak yürütülen araştırma ve ürün projelerinin sayısının artırılması	2012-2016	Teknolojik gelişim, Know-how, istihdam	YEK'e yönelik entegre proje ve yerli ürün sayısı	ETKB	BSTB, MB, KB, TÜBİTAK, KA, Üniversite Enstitüleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri
	E2.3.1.4. Ürün geliştirmede araştırma kuruluşları arasında koordinasyonun artırılması, finansman kolaylığı sağlanması, bu alanda rekabet öncesi işbirliği çalışmalarının oluşturulması için yasal düzenleme yapılması	2012-2014		Yasal düzenlemelerin Resmi Gazete'de yayımlanması	ETKB	BSTB, MB, KB, TÜBİTAK, KA, Üniversite Enstitüleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri
	E2.3.1.5. Yerli sanayiye desteklemek üzere, özel alanlarda YEK kuluçka ve teknoloji geliştirme bölgelerinin ve projelerin destek sonrasında takip edilmesini sağlayan Proje Sonrası Destek ve Koordinasyon Biriminin oluşturulması	2012-2015	Yeni İstihdam olanakları, Know-how, Teknoloji, yerli ekipman	Kamu-özel sektör işbirliği girişimleri ve kuluçka merkezleri	ETKB	BSTB, MB, KB, EÜAŞ, TÜBİTAK, KOSGEB, TTGV, TŞFAŞ, TEMSAN, KA, Üniversite Enstitüleri, TOBB, Özel Sektör
	E2.3.1.6. 500 kW'ın altında güneş ve diğer yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretimi yapan mini tesislerin kullanımını özendirici ilave tedbirler alınması, bu konudaki mevzuat çalışmalarının düzenlenmesi	2011-2014	Teknolojik gelişim, Kapasite gelişimi	Ar-Ge sonuçları	ETKB	EPDK, AE, Özel Dağıtım Şirketleri ve Girişimciler
	E.2.3.1.7. Rüzgâr enerjisinin verimli kullanılması için hibrit projeler yapılması	2011-2016	Teknolojik gelişim, Kapasite gelişimi	Proje sonuçları	ETKB	Ünv.ler, AE

AMAÇ E3. TEMİZ KÖMÜR TEKNOLOJİLERİ VE VERİMLİLİK ARTIRICI ÖNLEMLER UYGULANARAK ELEKTRİK ÜRETİMİNDE KÖMÜR KULLANIMINDAN KAYNAKLANAN SERA GAZI EMİSYONUNUN SINIRLANDIRILMASI

HEDEF E3.1. 2023 yılına kadar kömürle çalışan mevcut termik santrallerin ortalama çevrim verimlerinin artırılması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı E3.1.1. Mevcut linyit santrallerinin rehabilitasyonu ve temiz kömür teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması	E3.1.1.1. Mevcut elektrik üretim santrallerinde yeni teknolojiler kullanılarak verimi yükseltmek ve üretim kapasitesini artırmak için bakım, iyileştirme ve modernizasyon çalışmalarının sürdürülmesi	2011-2020	Arz güvenliği, Kaliteli enerji, İstihdam olanakları	Santrallerdeki iyileştirme çalışmalarının tamamlanması	EÜAŞ	ETKB, TKİ, TTK, MTA, TÜBİTAK, ÖİB, Özel sektör Yatırımcısı, Ün.v. ler
	E3.1.1.2. Mevcut santrallerde temiz teknoloji kullanımı, maliyetler ve uygulama imkânlarının araştırılması	2011-2014	Yeni istihdam olanakları	Fayda/Maliyet analizlerini içeren etki analizi	EÜAŞ	ETKB, TKİ, TTK, TÜBİTAK, ÖİB, Özel Termik Santraller, Üniversiteler
Eylem Alanı E3.1.2. Yeni kömür yakıtlı santrallerde temiz kömür teknolojilerinin kullanılması	E3.1.2.1. Küçük rezervli yerel santrallerde kömür teknolojisinin kullanılması için yerel aktörlerin sisteme dâhil edilmesi (üniversiteler, OSB, Kalkınma Ajansları vs.)	2011-2023	Yeni istihdam olanakları, know-how, teknoloji	Bölgesel Kömür Araştırma Merkezlerinin kurulması	ETKB	MB, TKİ, EÜAŞ, TTK, MTA, TÜBİTAK, Ün.v.ler, Özel Sektör Temsilcileri
	E3.1.2.2. Yeni kurulacak olan santrallerde yerli linyitleri kullanacak temiz kömür teknolojileri kriterlerinin belirlenmesi ve uygulamayı özendirici tedbirlerin alınması	2011-2015	Çevre kirliliğinin azaltılması, Hava kalitesinin yükseltilmesi	Temiz kömür uygulaması teknik kriterlerine yönelik yasal düzenlemelerin yapılması	ETKB	ÇŞB, TKİ, EPDK, TÜBİTAK, TTK, MTA, TÜSİAD, STK'lar, Özel Sektör
Eylem Alanı E3.1.3. Kojenerasyon ve bölgesel ısıtma sistemleri kullanımının teşvik edilmesi	E3.1.3.1. AB kojenerasyon düzenlemeleri ile tam uyumun sağlanması	2011-2014	AB'ye uyum	Kojenerasyon Yönetmeliğinin Resmi Gazete'de yayımlanması	ETKB	EPDK, TÜBİTAK, ABB, Sektör STK'ları, Özel Sektör
	E3.1.3.2. Yüksek verimli kojenerasyon/trijenerasyon ve bölgesel ısıtma uygulamalarının yaygınlaştırılması için verilen teşviklerin tanıtılması	2011-2015	Kamuoyu bilgilendirme	Tanıtım kılavuzu	ETKB	KB, EB, HM, TOKİ, EPDK, Belediyeler, Sektör STK'ları, Özel Sektör
	E3.1.3.3. Atık ısı kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik mevzuat düzenlemeleri ve bilgilendirme faaliyetleri yapılması	2011-2015	Kapasite geliştirme	Atık ısı kullanımının artması	ETKB	EPDK, TÜBİTAK, Belediyeler, Sektör STK'ları, Özel Sektör

AMAÇ E4. ELEKTRİK DAĞITIMINDA KAYIP VE KAÇAKLARIN AZALTILMASI**HEDEF E4.1. 2023 yılına kadar ülke çapında elektrik dağıtım kayıplarının %8'e indirilmesi**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı E4.1.1. Teknik altyapının iyileştirilmesi ve kaçak kullanımın engellenmesi	E4.1.1.1. Dağıtım şebekelerinin rehabilite edilmesi ve güçlendirilmesi ile "Akıllı Şebeke" uygulamalarına yönlendirilmesi için gerekli destekleyici tedbirlerin alınması	2011-2016	Kömür rezervlerinin kullanım ömrünün uzaması, İthalatın azalması	Kayıp/ kaçaktaki belirlenmiş azaltım hedeflerinin tutturulması	ETKB, EPDK	TEDAŞ, ÖİB, YY, Özel Dağıtım Şirketleri
	E4.1.1.2. Kaçak elektrik kullanımına yönelik denetimlerin artırılması ve konuya ilişkin çalışmalar yapılması	2011-2016	Kaynakların rasyonel kullanımı, Enerji tüketiminin kayıt altına alınması	Kaçak kullanımdaki azalma miktar	ETKB, EPDK	Elektrik Dağıtım Şirketleri

BİNA SEKTÖRÜ

AMAÇ B1. BİNALARDA ENERJİ VERİMLİLİĞİNİN ARTTIRILMASI**HEDEF B1.1. 2023 yılında en az 1 milyon konut ile toplam kullanım alanı 10 bin metrekarenin üzerindeki ticari ve kamu binalarında standartları sağlayan ısı yalıtımı ve enerji verimli sistemlerin oluşturulması**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı B1.1.1. Binalarda ısı yalıtımı sağlamak ve enerji verimli sistemler oluşturmak için enerji verimliliği potansiyelinin ve önceliklerin tespit edilmesi	B1.1.1.1. Bina alt sektörlerindeki enerji tüketimi bilgilerini içeren veritabanının hazırlanması ve kıyaslama göstergelerinin geliştirilmesi	2011-2014	Kapasite gelişimi	Veritabanı, Kıyaslama göstergeleri	ETKB	ÇŞB, MB, İB, MEB, TÜİK, TOKİ, İÖİ, Belediyeler
	B1.1.1.2. Bina tipolojileri için oluşturulan Model Binaların teknik özelliklerinin belirlenmesi	2011-2017	Kapasite gelişimi	Model Bina teknik özellikleri	ÇŞB	ETKB, MB, İB, TÜİK, YY
	B1.1.1.3. Mevcut binaların, Model Binalar ile kıyaslanması sonucunda binalarda enerji verimliliğinin sağlanmasına yönelik kısa, orta ve uzun vadeli hedeflerin belirlenmesi	2011-2018	Kapasite gelişimi	Kıyaslama göstergeleri, Binalarda enerji verimliliği hedefleri raporu	ÇŞB	TOKİ, YY, STK'lar, Meslek Odaları
	B1.1.1.4. Mevcut binalarda enerji verimliliğinin artırılması için eylem planı geliştirilmesi	2011-2014		Binalarda Enerji Verimliliği Eylem Planı	ÇŞB	MB, İB, YY, TOKİ, STK'lar, ilgili meslek odaları, özel sektör kuruluşları
	B1.1.1.5. Enerji verimliliğini sağlamak amacıyla alınan önlemlerin fayda-maliyet analiz çalışmalarının tamamlanması	2011-2014		Enerji Verimliliği Önlemleri Fayda-Maliyet Analiz Raporu	ÇŞB	BSTB, GTB, ilgili dernekler, ilgili meslek odaları, malzeme üreticisi ve satıcısı özel sektör kuruluşları
	B1.1.1.6. Enerji verimliliği açısından piyasadaki yapı malzeme ve teknolojilerinin değerlendirilmesi	2011-2014	Rekabet gücünde artış	Piyasa Analiz Raporu	ÇŞB	ETKB, BSTB, GTB, TSE, TÜRKAK, TÜBİTAK, Üniv.ler, ilgili dernekler, ilgili meslek odaları, malzeme üreticisi ve satıcısı özel sektör kuruluşları
	B1.1.1.7. Enerji verimliliğini artırmak üzere yapı malzeme ve teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik Ar-Ge önceliklerinin ve desteklenecek alanların belirlenmesi	2011-2014		Ar-Ge ihtiyaç değerlendirme raporu, Teşvik edilecek enerji verimli teknoloji ve ürün araştırma alanlarının listesi	ÇŞB	ETKB, BSTB, GTB, KB, TÜRKAK, TSE, TÜBİTAK, Üniv.ler, ilgili dernekler, ilgili meslek odaları, malzeme üreticisi ve satıcısı özel sektör kuruluşları

HEDEF B1.2. 2017 yılına kadar bütün binalarda, Binalarda Enerji Performansı (BEP) Yönetmeliği ve diğer enerji verimliliği yönetmeliklerinin etkin olarak uygulanması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı B1.2.1. Binalarda ısı yalıtımının ve verimli enerji sitemlerinin kullanımının sağlanması için BEP Yönetmeliğinin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi	B1.2.1.1. BEP Yönetmeliğinde belirtilen bina teknik sistemleri ile ilgili kriterlerin ve minimum gereklerin gözden geçirilmesi, gerekirse revize edilmesi	2011-2014		Mevcut mevzuatta öngörülmuş teknik bina sistemleri ve kriterlerinin iyileştirilmesine yönelik öneri paketi, önerilen teknik sistem değişikliklerinin fayda/maliyet analiz raporları, gerekli Yönetmelik değişikliğinin Resmi Gazetede yayımlanması	ÇŞB	ETKB, İB, TSE, Ünvl.ler, Sektör dernekleri, Meslek odaları
	B1.2.1.2. Mevcut binaların tadilatında yapılacak iyileştirilme için BEP Yönetmeliğindeki %25 eşliğinin analiz edilmesi, mevcut bina iyileştirme şartları için fayda/maliyet analizlerini içeren bir teknik raporun hazırlanması	2011-2014	Yaşam kalitesinin artması, Hane başına enerji tüketim maliyetlerinde azalma	Fayda/maliyet analizini de içeren teknik rapor	ÇŞB	ETKB, İB, TSE, Ünvl.ler, Sektör dernekleri, Meslek odaları
	B1.2.1.3. BEP Yönetmeliğinin uygulanmasını desteklemek üzere ilgili hukuki düzenlemelerde (Kat Mülkiyeti, Belediyeler Kanunu, Yapı Denetim Yönetmeliği vb.) gerekli değişikliklerin belirlenmesi ve yapılması	2011-2023		Diğer Kanun ve Yönetmeliklerde BEP Yönetmeliğine uyumlu olarak yapılan değişikliklerin Resmi Gazete'de yayımlanması	ÇŞB	ETKB, MB, BSTB, GTB, İB, TSE, Ünvl.ler, Sektör dernekleri, Meslek odaları
	B1.2.1.4. Enerji Kimlik Belgesi (EKB) sınıflandırma aralıklarının yukarı çekilmesi (TS 825 – bina bileşenlerinin U değerlerinin yıllar itibarıyla düşürülmesi) için fayda/maliyet analizlerini içeren bir teknik değerlendirmenin yapılması ve BEP ve TS 825'in revize edilmesinde koordinasyonun sağlanması	2011-2023		Fayda/maliyet analizlerini de içeren teknik rapor, revize BEP Yönetmeliğinin Resmi Gazete'de yayımlanması	ÇŞB	TSE, ETKB, TÜBİTAK, Ünvl.ler, Sektör dernekleri, Meslek odaları
	B1.2.1.5. "Entegre Bina Tasarımı Yaklaşımı" ve "Sıfır Emisyonlu (Sürdürülebilir) Bina" kriterlerinin oluşturulması, gerekli görülürse BEP Yönetmeliğine entegre edilmesi	2012-2015		Entegre Bina Tasarımı Yaklaşımı ve sürdürülebilir bina kriterlerini içeren teknik rapor/kılavuz, Revize BEP Yönetmeliğinin Resmi Gazetede yayımlanması	ÇŞB	ETKB, TSE, TÜBİTAK, Sektör dernekleri, Meslek odaları

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı B1.2.2. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın BEP Yönetmeliği ve diğer enerji verimliliği uygulamalarına yönelik kapasitesinin artırılması	B1.2.2.1. ÇŞB'nin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla ihtiyaç analizi yapılması	2011-2012		Kurumsal kapasite ve ihtiyaç raporu	ÇŞB	
	B1.2.2.2. ÇŞB personelinin BEP yönetmelik uygulamaları, binalarda enerji verimliliği önlemleri ve ekipmanları konusunda uygulamacı ve eğitimci olarak eğitilmesi	2011-2012		ÇŞB personeline verilen eğitim sayısı	ÇŞB	ETKB, TÜBİTAK, Ün.v.ler, Meslek Odaları, Sektörel STK'lar, Uluslararası kuruluşlar
	B1.2.2.3. Düzenlenen EKB'lerin denetimlerini yürütmek üzere bir ekibin görevlendirilmesi ve bu ekibin eğitilmesi	2011-2023	Güçlü kamu fonksiyonu, Emlak piyasasında EKB'ye ilişkin güven artışı	Oluşturulan teknik altyapı, Eğitim sayısı, Etüt uzmanı sayısı	ÇŞB	ETKB, TSE, TÜBİTAK, Ün.v.ler, Sektör dernekleri, Meslek odaları
Eylem Alanı B1.2.3. İlgili diğer kurumların BEP ve diğer enerji verimliliği yönetmeliğinin uygulanmasına yönelik kapasitesinin geliştirilmesi	B1.2.3.1. BEP Yönetmeliğinin sektördeki uygulayıcılarının eğitilmesi	2011-2023	Kapasite gelişimi	Eğitime katılan kişi sayısı	ÇŞB	ETKB, YY, TBB, Ün.v.ler, MMO, Sektörel STK'lar, Meslek odaları, SMM firmaları, Yapı denetim firmaları, EVD firmaları
	B1.2.3.2. EVD'lerin yetkilendirilmesi, Enerji Performans Kontrati (EPK) uygulamaları ve bina enerji verimliliği etütleri konusunda kapasitelerinin geliştirilmesi	2011-2023	Kapasite gelişimi	Yetkilendirilmiş EVD sayısı, Binalardaki EPK sayısı	ETKB	ÇŞB, TMMOB, EVD'ler, EV hizmeti için yetkilendirilmiş kuruluşlar
	B1.2.3.3. ÇŞB taşra teşkilatı, belediyeler, yapı denetim şirketleri ve odaların yapı denetimindeki yetkinliğinin artırılması için periyodik eğitimlerin düzenlenmesi	2011-2023	Emlak piyasasında EKB güvenilirliğinin artması, EV bina dönüşümünün hızlanması	ÇŞB taşra teşkilatı, Belediyeler, yapı denetim şirketleri ve Meslek Odalarında yapı denetim işinde görevlendirilen personel için düzenlenen eğitim ve katılımcı sayısı	ÇŞB	ETKB, TMMOB, Ün.v.ler, Sektörel STK'lar, İlgili sektör katılımcıları
	B1.2.3.4. Yapı denetim sisteminin etkinleştirilebilmesi için gerekli görülürse mevzuat değişikliği yapılması	2011-2013		Etkin denetim sistemi, Yapı Denetim Yönetmeliği ve ilgili mevzuatın değiştirilerek Resmi Gazetede yayımlanması	ÇŞB	
	B1.2.3.5. Binalarda Enerji Yönetimi sisteminin standartlaştırılarak etkinleştirilmesi, ilgili mevzuatın (EV Kanunu ve yönetmelikleri) Enerji Yönetim Standardına (16001 EN-ISO 50001) uyumlaştırılması ve ticari binalar ile kamu binalarında uygulanması	2011-2015	Yeşil istihdam olanaklarında artış	EV Yönetmeliğinin değiştirilerek Resmi Gazetede yayımlanması, 16001 EN-ISO 50001 belgeli en az 100 ticari ve kamu binası	ETKB	ÇŞB, TSE, TMMOB, EVD'ler

HEDEF B1.3. Binalarda 2013 yılı sonuna kadar enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve BEP ile ilgili olarak gerekli finansal desteği sağlayacak araçların geliştirilmesi

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı B1.3.1. Binalarda enerji verimliliğinin artırılması için enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve BEP ile ilgili olarak gerekli finansmanın sağlanması	B1.3.1.1. Ulusal ve uluslararası finans kuruluşları ile diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesi için koordinasyonun sağlanması	2011-2023 li	EV ve YEK için gelen uluslararası fonların daha iyi yönlendirilmesi	Alternatif finans modelleri, işbirliği protokolleri	EB, HM	ÇŞB, ETKB, MB, KB, Finans kuruluşları, Özel sektör kuruluşları, EVD'ler
	B1.3.1.2. Binalarda enerji verimliliği önlemleri için gerekli yatırımların yapılmasını özendirici finans modellerinin araştırılması, tanıtılması ve yaygınlaştırılması	2011-2015		Finans modelleri, fonlar, Fayda ve gereklerin duyurulması için internet sayfası	ETKB	MB, EB, HM, TBB, TMMOB, Finans kuruluşları, Özel sektör kuruluşları, EVD'ler, Tüketiciler dernekleri

HEDEF B1.4. 2017 yılına kadar tüm binalara "Enerji Kimlik Belgesi" verilmesi

Eylem Alanı B1.4.1. Tüm binalara "Enerji Kimlik Belgesi" verilmesi için gerekli altyapının güçlendirilmesi	B1.4.1.1. ÇŞB tarafından mevcut ve yeni binalara verilecek olan sertifikaların izlenmesi ve kaydedilmesi, rastgele kontroller ile BEP yönetmeliği ve diğer enerji verimliliği uygulamalarının denetlenmesi	2011 -2017		Kayıt altına alınan EKB sayısı, Denetim sayısı	ÇŞB	ETKB, Meslek odaları, EVD'ler
	B1.4.1.2. Binaların mekanik sistemlerinin periyodik denetimi (merkezi ısıtma sistemleri, HVAC sistemleri) için metod oluşturulması, denetimler için yetkilendirme yapılması ve denetimlerin uygulanması	2011 -2017		İlgili Tebliğin Resmi Gazete'de yayımlanması, Yetkilendirilen denetim firmalarının/denetçilerin sayısı, Denetim sayısı	ÇŞB	Meslek odaları, Özel denetim firmaları, EVD'ler

HEDEF B1.5. Kamu kuruluşlarının bina ve tesislerinde, yıllık enerji tüketiminin 2015 yılına kadar %10 ve 2023 yılına kadar %20 azaltılması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı B1.5.1. Kamu kuruluşlarının bina ve tesislerinin yıllık enerji tüketiminin azaltılması	B1.5.1.1. Kamu binaları için bir veri tabanı oluşturulması, en fazla enerji tüketen binaların belirlenmesi.	2011-2013	Kamu bilgi sisteminde iyileşme	Kamu Binaları Yapı ve Enerji Veri Tabanı	ETKB	ÇŞB, İB, MB, TOKİ, TÜİK, YY, Kamu kurum ve kuruluşları
	B1.5.1.2. Kademeli olarak tüm kamu binalarının EKB'lerinin düzenlenmesi için koordinasyonun sağlanması	2011-2017	Kamu bilgi sisteminde iyileşme	En fazla enerji tüketen ilk yüz, Bin ve on bin binanın kademeli olarak EKB'lerinin düzenlenmesi	ÇŞB	ETKB, TOKİ, Kamu kurum ve kuruluşları, EVD'ler
	B1.5.1.3. Eski ve yeni kamu binalarında EKB için eşik değerlerin belirlenmesi ve bu EKB eşik değerler baz alınarak kamu binalarında enerji verimliliği iyileştirme stratejisinin belirlenmesi ve gerekli tahsisatın sağlanması için Başbakanlık Genelgesinin yayımlanması	2011-2018	Kamu bilgi sisteminde iyileşme	Kamu Binalarında EV İyileştirme Stratejisi ve Planı, Başbakanlık Genelgesi	ÇŞB	İB, KB, TOKİ, YY, Kamu kurum ve kuruluşları
	B1.5.1.4. Kamu kuruluşları için enerji etütleri yaptırılarak iyileştirmeler için gerekli bütçenin belirlenmesi ve fizibilite raporlarının hazırlanarak MB'ye ve KB'ye sunulması	2011-2015		Etüt raporları, Fizibilite raporları	Tüm kamu kuruluşları	ETKB, ÇŞB, KB
	B1.5.1.5. EVD'lerin Enerji Performans Kontratları çerçevesinde kamu binalarının iyileştirilmesi için Kamu İhale Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin ön hazırlıkların ve incelemelerin yapılması	2011-2012	Kamu binalarının işletme bütçesinde tasarruf	Kamu ihale Kanunu'nda değişiklik önerileri	MB	ETKB, ÇŞB, KİK
	B1.5.1.6. Kamu kurumlarında daha verimli ekipman, taşıt ve binaların satın alınabilmesi için Yeşil İhale Programının uygulanmasına ilişkin hazırlık çalışmalarının yapılması	2011-2013	Kamu harcamalarında düşüş, EV cihazlar için piyasa dönüşümü	Kamu ihale Kanununda değişiklik yapılarak Resmi Gazete'de yayımlanması	MB	ETKB, İB, KİK, TOKİ, YY, Kamu kurum ve kuruluşları
	B1.5.1.7. Kamu binalarında enerji yönetimi uygulamasının etkinleştirilmesi için 10 bin m ² üzerindeki veya 250 tep ve üzerinde enerji tüketen kamu binalarında enerji yöneticilerinin atanması	2011-2011	Kamu binalarında işletme harcamalarında düşüş	Atanmış Enerji Yöneticisi sayısı, Enerji Yönetim Standardı Belgesi almış kamu binası sayısı	ETKB	Kamu kurum ve kuruluşları, Meslek odaları, EVD'ler

AMAÇ B2. BİNALARDA YENİLENEBİLİR ENERJİ KULLANIMININ ARTIRILMASI**HEDEF B2.1. 2017 yılından itibaren yeni binaların yıllık enerji ihtiyacının en az %20'sinin yenilenebilir enerji kaynaklarından temin edilmesi**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı B2.1.1. Binalarda yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesi	B2.1.1.1. Binalarda yenilenebilir enerjinin maliyet etkinliğini değerlendirmek amacıyla bir fizibilite rapor formatının geliştirilmesi	2011-2014		Fizibilite formatının uygulanması, İlgili tebliğin Resmi gazetede yayımlanması	ETKB	ÇŞB, EPDK
	B2.1.1.2. Binalarda yenilenebilir enerji kullanımının sağlanması için aşağıdakileri de içerecek yeni düzenlemeler yapılması: <ul style="list-style-type: none"> Binalara azami enerji ihtiyacı ve azami karbondioksit emisyonu sınırlaması getirilmesi ve bu kapsamda yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının özendirilmesi, Azami karbondioksit emisyonu değerlerini aşan binalara idari yaptırım uygulanması, Isı yalıtımının ve verimli ekipman ve sistemlerin kullanımının özendirilmesi, Kullanım alanı 10.000 m²'nin üzerinde olan ticari binaların ve müstakil lüks konutların ve entegre konutların (residence) ruhsatlandırılmasında sürdürülebilirlik niteliği aranması ve uygulamanın kademeli olarak diğer binalara da yaygınlaştırılması, Yerinden üretimin özendirilmek suretiyle yaygınlaştırılması; binalarda ısıtma, soğutma, havalandırma, sıhhi sıcak su, elektrik ve aydınlatma enerjisi ihtiyaçlarının tamamen veya kısmen karşılanması amacıyla, yenilenebilir enerji kaynakları kullanımının, hava, toprak veya su kaynaklı ısı pompası, kojenerasyon ve mikrokojenerasyon gibi sistemlerin kullanımının özendirilmek suretiyle yaygınlaştırılması 	2011-2015	Yeni istihdam olanakları, Temiz çevre, Enerji kaynaklarının korunması, Enerjide dışa bağımlılığın azalması	Yeni yasal düzenlemelerin Resmi Gazetede yayımlanması, Enerji ihtiyaçlarının en az %20sini YEK ile karşılayan bina sayısı	ETKB	ÇŞB, EPDK, TEDAŞ ve Özel dağıtım şirketleri, Sektör STK'ları
Eylem Alanı B2.1.2. Toplu konutlarda yerinden enerji üretiminin yaygınlaştırılması	B2.1.2.1. Binaların enerji ihtiyacının karşılanmasında bölgesel ısıtma, kojenerasyon ve/veya mikro-kojenerasyon uygulamalarının ısıtma, soğutma ve diğer enerji amaçlı olarak yeni toplu konut alanlarında uygulamaya konulması	2011-2014		Toplu konut alanlarında bölgesel ısıtma ve kojenerasyon ve/veya mikro-kojenerasyon uygulaması	TOKİ	ÇŞB, ETKB, BSTB, GTB, EPDK, TÜBİTAK, TMMOB, Ün.v.ler, Özel sektör kuruluşları, Tasarım ve yapı denetim şirketleri

AMAÇ B3. YERLEŞMELERDEN KAYNAKLANAN SERA GAZI EMİSYONLARININ SINIRLANDIRILMASI

HEDEF B3.1. 2023 yılına kadar yeni yerleşmelerde yerleşme ölçeğinde sera gazı emisyonunun (pilot olarak seçilen ve sera gazı emisyon miktarı 2015 yılına kadar belirlenen) mevcut yerleşmelere göre en az % 10 azaltılması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı B3.1.1. Yerleşmeler ölçeğinde arazi kullanımının sera gazı emisyon miktarlarına etkisinin tespit edilmesi (yerleşmeler ölçeğinde ilgili tüm sektörlerin bütünsel etkilerinin tespit edilmesi)	B3.1.1.1. Seçilecek pilot şehir/bölgelerde binalarda enerji verimliliğini artırmaya yönelik ilgili sektörlerde veri tabanları oluşturulması, bütünsel etkilerin tespit edilmesi için analizler yapılması	2011-2014	Kamu yatırımlarının, enerji ve su kaynaklarının etkin kullanımı, Kapsamlı idari sistem	Veri tabanı, Analiz raporu	ÇŞB	İB, UBAK, ETKB, TÜİK, TOKİ, YY, TBB, Ün.v.ler, ilgili STK'lar
Eylem Alanı B3.1.2. Enerji verimli ve iklim duyarlı yerleşme/yapılaşma için politika ve hukuki düzenlemelerin geliştirilmesi ve pilot projeler ile uygulamaya geçirilmesi	B3.1.2.1. Farklı iklim bölgeleri için enerji etkin ve iklim duyarlı planlama ve yerleşim ilkelerinin geliştirilmesi ve kriterlerin oluşturulması, sürdürülebilir kentsel yerleşim planlarının etkin uygulanması için bir rehber hazırlanması	2011-2014	Kapasite gelişimi, yaşam kalitesinin artırılması, Sürdürülebilir yerleşimler, İstihdam olanaklarında artış	Sürdürülebilir kentsel yerleşim rehberinin yayınlanması ve belediyelere iletilmesi	ÇŞB	UBAK, İB, KB, İller Bankası, YY, Ün.v.ler, ilgili STK'lar
	B3.1.2.2. Arazi kullanımı, ekoloji, ulaşım, su yönetimi, gri su, yeşil/beyaz çatılar gibi sürdürülebilirlik unsurlarını kapsayan kentsel yerleşim planlarının yaşam döngüsü maliyeti değerlendirme yöntemleri kullanılarak pilot projeler çerçevesinde geliştirilmesi ve uygulanması	2011-2014	Sürdürülebilir yerleşimler, Malzeme, su, alan, enerji kullanımında etkinlik/verimlilik sağlanması, Yaşam kalitesinin yükselme	Pilot bölgeler için sürdürülebilir kentsel yerleşim planları, Ulusal ve uluslararası enerji verimliliği yöntemleri kullanılarak oluşturulan /yapılan yeni örnek yerleşim/mahalle/site/komşuluk birimi yeri sayısı	ÇŞB	TOKİ, TBB, İller Bankası, Belediyeler, Ün.v.ler, ilgili STK'lar, Meslek odaları
	B3.1.2.3. Enerji-etkin, iklim-duyarlı, sürdürülebilir kentsel yerleşim planlamasına yönelik usul ve esasların belirlenmesi ve pilot proje sonuçları kullanılarak sürdürülebilir kentsel planların uygulamaya geçirilmesi için çıktıların imar mevzuatına aktarılması	2015-2016	Malzeme, su, alan kullanımında etkinlik, Sağlık ve refah ve yaşam kalitesi seviyesinde yükselme, Sürdürülebilir yerleşimler	Sürdürülebilir kentsel yerleşime ilişkin hukuki düzenlemenin Resmi Gazete'de yayımlanması	ÇŞB	TBB, YY, Ün.v.ler, STK'lar, Meslek odaları
	B3.1.2.4. Nüfus, ekonomik aktivite gibi özellikler ile model olabilecek üç pilot belediye kapsamında iklim değişikliğinden etkilenme potansiyeli de göz önüne alınarak iklim değişikliği ile mücadele ve uyum eylem planının hazırlanması ve diğer belediyelere tanıtılması	2012-2014		3 pilot belediye kapsamında bütün paydaşların katılımıyla hazırlanmış iklim değişikliği ile mücadele ve uyum eylem planı, Tüm büyükşehir ve merkez belediyeleri için iklim değişikliği eylem planı tanıtım ve hazırlama seminerleri	Pilot Belediyeler	ÇŞB, TBB, Ün.v.ler, ilgili STK'lar
	B3.1.2.5. Yerel yönetimlerce imar planlarının iklim duyarlı yerleşim planları biçiminde hazırlanması	2013-2015	Kamu kaynaklarının etkin kullanımı (İlk yatırım ve yatırım sonrası yanlış planlamadan kaynaklanan yıkım/yeniden inşaa sayısında azalma)	Sürdürülebilir yerleşim planı hazırlayan yerel yönetimlerin sayısı	YY	ÇŞB, İller Bankası, Ün.v.ler, TMMOB'a bağlı ilgili meslek odaları

SANAYİ SEKTÖRÜ

AMAÇ S1. SANAYİ SEKTÖRÜNDE ENERJİ VERİMLİLİĞİNİN ARTTIRILMASI

HEDEF S1.1. Sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına ve enerji verimliliğine yönelik yasal düzenlemelerin yapılması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı S1.1.1. Mevcut mevzuatın revize edilmesi ve yeni yasal düzenlemeler yapılması	S1.1.1.1. Sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına ve enerji verimliliğine yönelik olarak farklı kurumlarca çıkarılmış olan mevzuat arasında eşgüdümün sağlanması	2011-2016	AB'ye uyum	Revize mevzuatın Resmi Gazete'de yayımlanması	ÇŞB	İDDK Üyeleri, Sektör Dernekleri, STK'lar
	S1.1.1.2. Sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına ve enerji verimliliğine yönelik olarak yeni yasal düzenlemeler yapılması	2011-2016	AB'ye uyum	Yeni mevzuatın Resmi Gazete'de yayımlanması	ÇŞB, EİE	ETKB, BSTB, Sektör Dernekleri, STK'lar

HEDEF S1.2. Sanayi sektöründe enerji kullanımından (elektrik enerjisi payı dâhil) kaynaklanan sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması

Eylem Alanı S1.2.1. Sanayi sektöründe enerji verimliliği yatırımlarının teşvik edilmesi, yaygınlaştırılması ve kayıt altına alınması	S1.2.1.1. Sanayi sektöründe Verimlilik Arttırıcı Projelerin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve kayıt altına alınması	2011-2012	Rekabet gücünde artış	Desteklenen proje sayısı	ETKB	BSTB, EVKK Üyeleri, MPM, STK'lar
	S1.2.1.2. Enerji verimliliği ile ilgili gönüllü işbirliklerinin geliştirilmesi	2011-2016	Rekabet gücünde artış, Uluslararası fonların yaygınlaştırılması	Deklarasyonlar, İşbirliği anlaşmaları	EİE	ETKB, BSTB, MPM
	S1.2.1.3. Enerji verimliliği projelerinin yatırıma dönüştürülmesi için finansman modellerinin araştırılması	2011-2023	Enerjide dışa bağımlılığın azalması, Rekabet gücünde artış	Araştırma raporları	EB, HM	ETKB, BSTB, KB, EVKK Üyeleri, KOSGEB
Eylem Alanı S1.2.2. KOBİ'lerde enerji verimliliğinin artırılması	S1.2.2.1. KOBİ'lere yönelik olarak enerji verimliliği ve sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması konularında bilgilendirme yapılması, eğitim ve danışmanlık desteği sağlanması	2011-2016	Kapasite gelişimi, Rekabet gücünde artış	Eğitim materyalleri ve WEB sitesi, Etüt rehberleri, İyi uygulamalar rehberi, Desteklenen KOBİ sayısı, Faydalanıcı sayısı	KOSGEB	BSTB, ETKB, KB, TOBB, STK'lar
	S1.2.2.2. KOBİ'lere yönelik finansman modelleri geliştirilerek enerji verimliliğine yönelik uygulamaların desteklenmesi	2012-2023	Rekabet gücünde artış	Yeni finansman modelleri, Finansman imkanlarında artış	KOSGEB	BSTB, ETKB, EB, HM, Finans Kuruluşları
	S1.2.2.3. KOBİ'lere yönelik Verimlilik Arttırıcı Projelerin ve gönüllü anlaşma desteklerinin geliştirilmesi	2011-2023	Kapasite gelişimi, Rekabet gücünde artış	Desteklenen KOBİ sayısı	KOSGEB	ETKB, BSTB, KB, MPM, STK'lar

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı S1.2.3. Enerji yoğun sektörlerde enerji verimliliğinin artırılması	S1.2.3.1. Enerji etütlerinin gerçekleştirilerek enerji verimliliğine yönelik ulusal ve uluslararası karşılaştırmaların yapılması	2011-2016	Rekabet gücünde artış	Etüt raporları, Karşılaştırma raporları	ETKB	BSTB, ÇŞB, KB, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S1.2.3.2. Yüksek enerji verimliliğine sahip demo projelerin geliştirilerek uygulanması	2012-2016	Rekabet gücünde artış	Demo projeler	Özel sektör kuruluşları	BSTB, ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TÜSİAD, TOBB, STK'lar
	S1.2.3.3. Enerji verimli teknoloji ve iyi uygulamaların transferi alanında sanayi sektörleri için rehber hazırlanması	2011-2016	Rekabet gücünde artış	Teknoloji transferi rehberi	BSTB	ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TÜBİTAK, TOBB, TÜSİAD, TMMOB, TTGV, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S1.2.3.4. Enerji yoğun sektörlerde enerji tasarruf potansiyelinin ve sektörel enerji verimliliği hedeflerinin belirlenmesi	2011-2016	Rekabet gücünde artış	Enerji yoğun sektörlerde ortalama spesifik enerji tüketimi	ETKB	MB, BSTB, ÇŞB, KB, TÜBİTAK, TOBB, TÜSİAD, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S1.2.3.5. Yüksek enerji tasarrufu potansiyeline sahip yatırım projelerinin desteklenmesinin kalkınma planlarına entegrasyonu	2014-2016	Rekabet gücünde artış	Piyasada mevcut finansman olanakları	KB	ÇŞB, ETKB, TÜBİTAK, TÜSİAD, TOBB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları

AMAÇ S2. 2023 YILINA KADAR SANAYİ SEKTÖRÜNDE ÜRETİLEN GSYİH BAŞINA EŞDEĞER CO₂ YOĞUNLUĞUNUN AZALTILMASI

HEDEF S2.1. Sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına yönelik mali ve teknik altyapının geliştirilmesi

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı S2.1.1. Sera gazı emisyon yoğunluğunun azaltılmasına yönelik gönüllü anlaşmaların özendirilmesi	S2.1.1.1. İlgili sektörlerle sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına yönelik gönüllü anlaşmaların yapılması	2011-2014	Rekabet gücünde artış, AB'ye uyum	Uygulama yöntemleri ve akış şemaları, Deklarasyonlar, İşbirliği anlaşmaları	ÇŞB	BSTB, ETKB, KB, KOSGEB, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S2.1.1.2. Sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması için ihtiyaç duyulan finansal araçlara erişimin araştırılması	2011-2014	Rekabet gücünde artış, Kapasite gelişimi	Fayda/maliyet analizleri, Araştırma raporları	EB, HM	BSTB, ETKB, ÇŞB, KB, KOSGEB
	S2.1.1.3. Gönüllü anlaşmalar kapsamında teknolojik iyileştirmeler içeren projeler geliştirilmesine destek olunması ve proje sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılması	2013-2018	Rekabet gücünde artış, AB'ye uyum, Bilgi toplumu, Yeni istihdam olanakları	Seminerler, konferanslar	BSTB	ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TSE, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, TTGV, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
Eylem Alanı S2.1.2. Sanayi alt sektörlerinde düşük karbon yoğunluğuna geçişin desteklenmesi	S.2.1.2.1. Sektör strateji belgelerinde düşük karbon yoğunluğuna geçişle ilgili konulara yer verilmesi	2014-2016	Kapasite gelişimi, AB'ye uyum	Eylem planları	BSTB	ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TÜBİTAK, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S.2.1.2.2. Oluşturulan ve oluşturulacak olan kuluçka ve teknoloji merkezlerinde sanayide düşük karbon yoğunluğuna yönelik çalışmaların yapılması	2012-2014	Rekabet gücünde artış, Makro ekonomik istikrar, Yeni istihdam olanakları	Teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyette olan kuruluşların sayısı ve yeni istihdam olanakları	BSTB	ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TÜBİTAK, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S2.1.2.3. Düşük karbonlu kalkınmaya geçiş için finansman modellerinin geliştirilmesine ilişkin etüt yapılması	2011-2013	Yeni istihdam olanakları, Rekabet gücünde artış	Fayda/maliyet analizleri, Finansal modeller için gerekli düzenlemeler	KB, EB, HM	MB, BSTB, ÇŞB, ETKB, GTHB, KOSGEB

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı S2.1.3. Sektörel işletmeler ve ürün bazında (Enerji Verimliliği Kanunu'nun 7. Maddesinde yer alan cihazlar öncelikli olarak) karbon ayak izinin azaltılması	S2.1.3.1. Sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ve ürün bazında karbon ayak izinin hesaplanması ve karbon ayak izinin azaltılmasına yönelik eylem planı oluşturulması	2011-2015	Rekabet gücünde artış, Kapasite gelişimi, AB'ye uyum, Politika oluşturma kapasitesi	Karbon ayak izini hesaplayan işletme sayısındaki artış, Karbon ayak izi belirlenmiş ürün sayısı	Özel Sektör Kuruluşları	ÇŞB, ETKB, BSTB, KOSGEB, TSE, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar
HEDEF S2.2. 2023 yılına kadar sanayi sektöründe sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına yönelik yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılması						
Eylem Alanı S2.2.1. Sanayi sektöründe düşük sera gazı emisyonlu teknolojilere yönelik Ar-Ge ve teknoloji transferi çalışmalarının desteklenmesi	S2.2.1.1. Sanayi sektöründe sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına yönelik Teknoloji İhtiyaç Analizinin (Technology Needs Assessment-TNA) yapılması	2012-2014	Kapasite gelişimi	Sektörel TNA raporları, Çıktıların BMİDÇS altında kullanılması	BSTB	ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TÜBİTAK, TÜSİAD, TOBB, TTGV, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S2.2.1.2. BSTB'nin sanayi ile ilgili Ar-Ge desteklerinde iklim değişikliğinin öncelikli alanlar kapsamına alınması yönünde çalışmalar yapılması	2011-2014	Rekabet gücünde artış	İklim değişikliğine yönelik proje sayısı ve destek büyüklükleri	BSTB	ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TÜBİTAK, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S2.2.1.3. Sanayi sektöründe düşük sera gazı emisyonlu teknolojilere yönelik iyi uygulama örneklerinin kamuoyu ile paylaşılması	2014-2018	Rekabet gücünde artış	İyi uygulama örneği sayısında artış, Konferanstar, seminerler	BSTB	ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TÜBİTAK, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları

AMAÇ S3. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELEYE YÖNELİK OLARAK SANAYİ SEKTÖRÜ KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

HEDEF S3.1. 2015 yılına kadar sanayi sektöründe sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına yönelik bilgi altyapısının oluşturulması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı S3.1.1. Sektöre yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, temiz üretim ve iklim değişikliği ile mücadele konularında teknik destek sağlanması	S3.1.1.1. Sanayi alt sektörlerinde iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik kılavuz el kitaplarının oluşturulması, bilimsel ve teknik kongre/seminer/çalıştayların/ eğitim programlarının düzenlenmesi	2014-2010	Kapasite gelişimi	Kılavuzlar, kongreler, seminerler, çalıştaylar	BSTB	ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TSE, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S3.1.1.2. Sanayi sektörlerine yönelik bilgilendirmelerin yapılması	2011-2020	Kapasite gelişimi	Etkinlik sayısı	BSTB	ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
Eylem Alanı S3.1.2. Enerji yönetim sistemlerinin geliştirilmesine yönelik kapasitenin güçlendirilmesi	S3.1.2.1. ISO 50001/EN 16001 Enerji Yönetimi standardı ile ilgili kılavuz dokümanların hazırlanması ve eğitim seminerlerinin düzenlenmesi	2011-2015	Kapasite gelişimi	Seminer ve katılımcı sayısı, Kılavuz dokümanlar	TSE	BSTB, ÇŞB, ETKB, KB, KOSGEB, TÜİK, KA, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S3.1.2.2. Enerji yönetim sistemine yönelik sektörel uzmanların eğitimi	2012-2014	Yeni istihdam olanakları	Eğitilen uzman sayısı	ETKB	BSTB, ÇŞB, KB, KOSGEB, TÜİK, KA, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S3.1.2.3. KOBİ'lere yönelik mevcut yönetmelik kapsamında sağlanan desteklerin tanıtılarak yaygınlaştırılması	2012-2014	Rekabet gücünde artış	Yıllık Destek Miktarı	KOSGEB	BSTB, ÇŞB, ETKB, KB, TSE, Özel Sektör Kuruluşları
	S3.1.2.4. Enerji yönetiminin sonuçlarının sera gazı emisyonu sınırlandırılmasına etkisinin raporlanması	2013-2015			ETKB	BSTB, ÇŞB, KB, TÜİK, TSE, KOSGEB, TÜSİAD, TOBB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S3.1.2.5. 1000 TEP üzeri işletmelerin tümünde enerji yöneticisinin belirlenmesi	2011-2015	Yeni istihdam olanakları	Enerji yöneticisi sayısındaki artış	ETKB	BSTB, ÇŞB, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	S3.1.2.6. Sanayi İklim Değişikliği Teknoloji Platformu'nun oluşturulması	2013-2014	Kapasite gelişimi	Platformun oluşturulması	TOBB	ÇŞB, ETKB, BSTB, KB, TÜİK, KOSGEB, TÜSİAD, TMMOB, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları

ULAŞTIRMA SEKTÖRÜ

AMAÇ U1. İNTERMODAL TAŞIMACILIK SİSTEMİ GELİŞTİRİLEREK YÜK VE YOLCU TAŞIMACILIĞINDA ULAŞIM TÜRLERİNİN DENGELİ KULLANIMININ SAĞLANMASI

HEDEF U1.1. 2023 yılı itibariyle demiryollarının yük taşımacılığında (2009 yılında %5 olan) payının %15'e, yolcu taşımacılığında (2009 yılında %2 olan) payının %10'a çıkarılması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U1.1.1. Demiryolu altyapısının ve üst yapısının geliştirilmesi	U1.1.1.1. Mevcut demiryolu ağının yenilenecek standartlarının yükseltilmesi, elektrifikasyon ve sinyalizasyonunun yapılması	2011-2023	Dış kaynaklara (petrole) bağımlılığın azalması	Belirlenen yeni hat oranı	TCDD	MB, UBAK, KB, EB, HM
	U1.1.1.2. 2023 yılına kadar 10.000 km hızlı tren demiryolu hattının ve 5.000 km konvansiyonel demiryolu hattının inşa edilmesi	2011-2023	Dış kaynaklara (petrole) bağımlılığın azalması, Karayollarındaki trafik yoğunluğunun azalması	Planlanan uzunlukta hattın yapılması	UBAK, TCDD	MB, KB, EB, HM
	U1.1.1.3. TINA çalışmasında belirlenen çekirdek ağ "uzantıları"na ilişkin fizibilite çalışmalarının yapılması	2012-2014	Dış kaynaklara (petrole) bağımlılığın azalması	Fizibilite raporları	UBAK, TCDD	KB
	U1.1.1.4. Mevcut çeken ve çekilen araç parkının yenilenmesi	2012-2023	Karayollarındaki trafik yoğunluğunun azalması, Verimlilik ve güvenliğin artması	Çeken ve çekilen yeni araçların devreye girmesi	TCDD	KB, EB, HM
Eylem Alanı U1.1.2. Kombine taşımacılık geliştirilerek demiryollarının yolcu ve yük taşımacılığında etkinleştirilmesi	U1.1.2.1. Lojistik merkez sayısının artırılması	2011-2014	Karayollarındaki trafik yoğunluğunun azalması	Lojistik merkez sayısı	TCDD	UBAK, KB, EB, HM
	U1.1.2.2. Demiryollarının limanlar ve Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ile bağlantı ve entegrasyonunun güçlendirilmesine yönelik olarak itisak hatlarının inşa edilmesi	2014-2023	Karayollarındaki trafik yoğunluğunun azalması	Bağlantılar ve İltisak hatları	UBAK, TCDD	KB, EB, HM
	U1.1.2.3 . Yeni demiryolu yatırım projelerinin; havayolu, limanlar ve karayolları ile birbirlerini tamamlayacak şekilde planlanması	2014-2023	Dış kaynaklara (petrole) bağımlılığın azalması	Demiryolu kullanımının artması	UBAK	KB, EB, HM, DHMI, TCDD, KGM, SHGM

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U1.1.3. Demiryollarında yolcu taşıma hizmet kalitesinin yükseltilmesi	U1.1.3.1. Yolculuk süresini kısaltan, konforlu ve dakik bir hizmet verilmesini sağlayacak işletme yaklaşımlarının uygulanması	2012-2016	Karayollarındaki trafik yoğunluğunun azalması	İyi işletme uygulamaları için rehberler, personele hizmet içi eğitim, performans değerlendirme rehberleri, yolcu sayısındaki artış	TCDD	UBAK, KB
	U1.1.3.2. Tarife, zaman çizelgesi ve bilet satışına ilişkin bilgilendirme ve internet üzerinden satın alma hizmetlerinin geliştirilmesi	2012-2014	Karayollarındaki trafik yoğunluğunun azalması, Ekonomik kazançlar	Kullanıcı dostu internet sitesi, Bilgilendirme materyalleri ve yöntemlerindeki artış	TCDD	KB
	U1.1.3.3. Büyükşehirlerde demiryolu ana istasyonlarına yolcu ulaşımını sağlayan alternatif ulaşım hatlarının oluşturulması	2014-2023	Trafik yoğunluğunda azalma	Alternatif ulaşım hatları için yatırımlar ve düzenlemeler	BB	KB
HEDEF U1.2. 2023 yılı itibariyle denizyollarının kabotaj yük taşımacılığındaki (2009 yılında ton-km olarak %2,66 olan) payının %10'a, yolcu taşımacılığındaki (2009 yılında yolcu-km olarak %0,37 olan) payının %4'e çıkarılması						
Eylem Alanı U1.2.1. Denizyolu ulaşım altyapısının geliştirilmesi	U1.2.1.1. Mevcut limanlarda teknoloji, altyapı ve standartların geliştirilmesi	2014-2016	Karayollarındaki trafik yoğunluğunun azalması	Limarlarda ileri teknoloji ve altyapı yatırımları	UBAK	ÇŞB, KB, DLH, TÜRKLİM
	U1.2.1.2. Ulaştırma Kıyı Yapıları Master Plan Çalışması esas alınarak, Ulaştırma Ana Planı kapsamında yerleri belirlenen yeni limanların yerlerinin yap-işlet-devret modeli ile hayata geçirilmesi	2014-2016	Karayollarındaki trafik yoğunluğunun azalması	Yeni liman yerlerini gösteren haritalar, Yatırımlarda özel sektör payının artırılması	UBAK	ÇŞB, KB, ÖİB
Eylem Alanı U1.2.2. Denizyolu taşımacılığında kullanılan filonun yenilenmesi ve geliştirilmesi	U1.2.2.1. Deniz ticaret filosunun yeni gemilerle, yeni makine ve ekipmanlarla güçlendirilmesi, gemi sayısını artırılması	2014-2016	Karayollarındaki trafik yoğunluğunun azalması	Deniz ticaret filosuna alınan yeni gemiler, makinelerde yapılan modifikasyon, gemi sayısında artış	UBAK	KB
	U1.2.2.2. Yük, yolcu ve araç taşımacılığında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan hatlarda Ro-Ro gemi sayısının artırılması	2014-2016	Karayollarında taşınan yolcu, yük ve araç yoğunluğunun azalması	Ro-Ro gemi sayısında artış, Deniz taşımacılığında artış	UBAK	KB
	U1.2.2.3. Limanlarda çağdaş işletim tekniklerinin uygulanması	2014-2016	Karayollarında taşınan yolcu, yük ve araç yoğunluğunun azalması	Çağdaş işletim teknikleri konusunda hizmet içi eğitimler, işletme yönergeleri	UBAK	GTB, TCDD, TÜRKLİM

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U1.2.3. Kombine taşımacılık anlayışı doğrultusunda denizyolu altyapısının geliştirilerek diğer ulaşım türleriyle entegre edilmesi	U1.2.3.1. Kombine ve intermodal taşımacılık altyapısının kurulması ve modlar arası aktarma terminallerinin oluşturulması	2015-2023	Karayollarında taşınan yolcu, yük ve araç yoğunluğunun azalması	Bağlantılar ve yeni aktarma terminaleri	UBAK	KB, EB, TCDD, KGM, SHGM, DHMI
Eylem Alanı U1.2.4. Denizyolu taşımacılığının desteklenmesi	U1.2.4.1. Kabotaj taşımacılığının, vergi teşvikleri geliştirilerek desteklenmesi	2012-2014	Karayollarında taşınan yolcu, yük ve araç yoğunluğunun azalması	Teşvik tedbirlerini içeren düzenlemeler	UBAK	MB
HEDEF U1.3. 2023 yılı itibarıyla karayollarının yük taşımacılığındaki (2009 yılında ton-km olarak %80,63 olan) payının %60'ın altına, yolcu taşımacılığındaki (2009 yılında yolcu-km olarak %89,59 olan) payının %72'ye düşürülmesi						
Eylem Alanı U1.3.1. Karayolu planlamasında intermodal koridor yaklaşımının benimsenmesi	U1.3.1.1. Kombine taşımacılığı desteklemek amacıyla entegre güzergâh planlarının çevresel, sosyal ve ekonomik analizleri yapılarak hazırlanması	2011-2023	Dış kaynaklara (petrole) bağımlılığın azalması, Karayollarındaki trafik yoğunluğunun azalması	Entegre güzergâh planları, düzenlemeler, rehberler, eğitimler	UBAK	KB, KGM, TCDD
Eylem Alanı U1.3.2. Karayolu üzerindeki yoğun yük ve yolcu trafiğinin farklı ulaşım türlerine kaydırılması için uygun ekonomik araçların belirlenmesi	U1.3.2.1. Vergi, fiyatlandırma, cezalar konusunda talep esnekliği araştırmaları yapılması	2012-2023	Dış kaynaklara (petrole) bağımlılığın azalması, Karayollarında taşınan yolcu, Yük ve araç yoğunluğunun azalması	Sonuç raporları, Fayda/maliyet analizleri	UBAK	İB, MB, UBAK,KB, KGM, TCDD, TÜBİTAK, Belediyeler, Ünvl.ler, Özel sektör kuruluşları, STK'lar
	U1.3.2.2. Yolcu ve yük taşımacılığında, asgari taşıma fiyatları ve kapasite üzeri yüklenme konusunda denetim ve cezaların etkinleştirilmesi	2015-2016	Karayollarında taşınan yolcu, yük ve araç yoğunluğunun azalması, Dış kaynaklara (petrole) bağımlılığın azalması, AB'ye uyum	Cezaları belirleyen düzenleme, Artan denetçi sayısı	UBAK	MB, İB, SHGM, KGM, Özel sektör kuruluşları, STK'lar

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U1.3.3. Karayollarında bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden ve akıllı ulaşım sistemlerinden yararlanması	U1.3.3.1. Akıllı ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi için Ar-Ge çalışmaları yapılması	2012-2016	Ulusal sanayi ve teknoloji kapasitesinin artırılması	Ar-Ge sonuç raporları	UBAK	KB, KGM, TÜBİTAK, Ün.v.ler, Özel sektör kuruluşları
	U1.3.3.2. Ana Trafik Yönetim Sistemi Merkezi (ATYSM) kurulması	2014-2018	Trafik kazalarında ve trafikte kaybedilen zamanda azalma	Yeni teknolojilerin ticarileşmesi	UBAK	İB, İl Emniyet (Trafik) Müdürlükleri, Belediyeler
HEDEF U1.4. 2023 yılına kadar "Ulaştırma Ana Planı"nın hazırlanması ve uygulamaya konması						
Eylem Alanı U1.4.1. "Ulaştırma Ana Planı"nın hazırlanmasına yönelik çalışmaların yürütülmesi	U1.4.1.1. Ulaştırma sektöründe sera gazı emisyonlarının sınırlandırma seçeneklerinin, azaltım potansiyellerinin ve maliyetlerinin hesaplanması ile ileriye yönelik projeksiyonların yapılması	2011-2023	Düşük karbon odaklı büyüme için kapasite gelişimi	Fayda/maliyet analiz sonuçları	UBAK	ÇŞB, UBAK bağlı ve ilgili kuruluşları, Ün.v.ler, Özel Sektör
	U1.4.1.2. Düşük karbon ekonomisine yönelik amaç ve hedeflerin Ulaştırma Ana Planı'na entegre edilmesi	2013-2023	Kapasite gelişimi	Entegre edilmiş Ulaştırma Ana Planı	UBAK	KB, Özel Sektör Kuruluşları, Ün.v.ler
	U1.4.1.3. "Ulaştırma Ana Planı"nın hazırlanması	2013-2023	AB'ye uyum	YPK onaylı Ulaştırma Ana Planı, Fayda/maliyet analizleri	UBAK	MB, İB, MSB, BSTB, GTB, KTB, GTHB, ETKB, ÇŞB, KB, UBAK bağlı ve ilgili kuruluşları, Belediyeler, STK'lar, Ün.v.ler

AMAÇ U2. KENTSEL ULAŞIMIN SÜRDÜRÜLEBİLİR ULAŞIM İLKELERİ DOĞRULTUSUNDA YENİDEN YAPILANDIRILMASI**HEDEF U2.1. Kentiçi ulaşımda, bireysel araç kullanımından kaynaklı emisyon artış hızının sınırlandırılması**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U2.1.1. Toplu taşıma hizmetinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi	U2.1.1.1. Hizmet kalitesinin artırılması için sektör çalışanlarına hizmet içi eğitim verilmesi	2012-2016	Erişim/ulaşım olanaklarının toplumun her kesimi için artırılması	Hizmet içi eğitimler, işletme rehberleri, Müşteri memnuniyeti ölçüm ve izleme sistemi	Belediyeler	STK'lar, Tüketici Birlikleri
	U2.1.1.2. Kentsel karayolu, denizyolu, demiryolu ve raylı sistem ulaşımı için gerekli yatırımların ve işletme düzenlemelerinin yapılması	2014-2016	Erişim/ulaşım olanaklarının toplumun her kesimi için artırılması	Değerlendirilme raporu, Fizibilite çalışmaları	UBAK, Belediyeler	KB, TCDD, STK'lar, Özürülüler İdaresi Başkanlığı
	U2.1.1.3. Toplu taşıma sistemlerinin birbiriyle ve diğer kentsel ulaşım türleriyle entegre edilmesi	2013-2016	Kamu hizmet düzeyinde iyileşme, Erişim/ulaşım olanaklarının toplumun her kesimi için artırılması, Trafik sıklığında azalma	Entegre toplu taşıma planı, Toplu taşıma kullanımında artış,	Belediyeler	UBAK, KB, TCDD, STK'lar, Özel Sektör, Özürülüler İdaresi Başkanlığı
	U2.1.1.4. Toplu taşımada bilet sisteminin kullanıcı sayısını arttıracak şekilde düzenlenmesi	2013-2016	Trafik sıklığında azalma	Fiyat düzenlemeleri için fayda/maliyet analizi, Ortak bilet ve kart uygulamaları, Kamuoyuna yapılan bilgilendirmeler, Yasal düzenlemeler	Belediyeler	UBAK, KB, TCDD, STK'lar, Özel Sektör Tüketici Birlikleri
	U2.1.1.5. Konut, çalışma alanı gibi her tür yeni gelişme alanı önerisinin, etkili bir toplu taşıma hizmeti sunulabilecek konumda ana toplu taşıma güzergâhları üzerinde olması	2014-2016	Erişim/ulaşım olanaklarının toplumun her kesimi için artırılması	Rehberler	Belediyeler	UBAK, ÇŞB, TOKİ

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U2.1.2. Bisiklet ve yaya ulaşımının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi	U2.1.2.1. Kent bütününde bisiklet yol ağları (bisiklet yolları veya şeritleri), bisiklet park alanları, akıllı bisiklet / bisiklet İstasyonlarının oluşturulması	2014-2016	Erişim/ulaşım olanaklarının toplumun her kesimi için artırılması	Bisiklet yol ağı uzunluğunda artış, Bisiklet park alanları kapasitesinde artış	Belediyeler	STK'lar
	U2.1.2.2. Kent merkezlerinde otomobillerden arındırılmış yaya yolları ve alanların oluşturulması, yayaların kentsel yol ağı içinde her yere ulaşımının sağlanması	2014-2016	Erişim/ulaşım olanaklarının toplumun her kesimi için artırılması	Kent merkezlerinde otomobillerden arındırılmış yaya yolları ve alanları, Yaya için kolay kullanılabilir kentsel yol ağı	Belediyeler	İB, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, STK'lar
	U2.1.2.3. Yaya ve bisiklet yolculuklarının cazip seçenekler haline getirmeye yönelik kent planlama yaklaşımlarının uygulanması	2014-2016	Erişim/ulaşım olanaklarının toplumun her kesimi için artırılması, AB'ye uyum	Planlama ve tasarımda toplu taşıma, bisiklet ve yaya erişimi için standartlar geliştirilmesi, Rehberlerin oluşturulması	Belediyeler	ÇŞB, KB, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ün. ler, STK'lar
	U2.1.2.4. "Yavaş Şehir" (Slowcity) kavramının özendirilmesi; bu yönde uygulamalar yapılması	2014-2020	Sürdürülebilir kent kavramı ve uygulamalarının hayata geçirilmesi	"Yavaş Şehir" sertifikası alan kent sayısında artış	Belediyeler	ÇŞB, STK'lar
Eylem Alanı U2.1.3. Kent merkezine yapılan yolculuklarda otomobil kullanımını caydırıcı yolculuk talep yönetimi tekniklerinin uygulanması	U2.1.3.1. Kent merkezlerinde yola taşıt parkının etkin denetimi, mevcut otopark kapasitesinin kısa süreli park amacıyla kullanılması, caydırıcı fiyatlandırma politikalarının uygulanması ve akıllı otopark sistemlerinin oluşturulması	2014-2020	Trafikte kaybedilen zamanın azalması	Kent merkezindeki otoparkların işletme esas ve usulleri yönergesi, Kent merkezlerinde yol boyu araç parkına ilişkin yeniden düzenleme, Park fiyatlarında artış	Belediyeler	ÇŞB, EGM, STK'lar
	U2.1.3.2. Kent merkezlerine otomobil girişini sınırlandırılmasına yönelik uygulamalarının değerlendirilmesi	2015-2020	Yerel yönetimlere ek gelir	Değerlendirme raporu	Belediyeler	STK'lar
Eylem Alanı U2.1.4. Trafikteki araç yoğunluğunu azaltmak için düzenlemelerin ve denetimlerin yapılması	U2.1.4.1. Taksilerin sadece duraklarda beklemelerinin sağlanması ve kent içi trafikte boş durumda seyahat eden ticari araçlara denetim ve yaptırım getirilmesi	2013-2014	Trafikte kaybedilen zamanın azalması	Ticari araçlara denetim ve yaptırım düzenlemesi	EGM	Belediyeler, STK'lar
	U2.1.4.2. Kent içi lojistik kapsamında ağır yük araçlarının sadece belli saatler içinde kente girebilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması	2013-2014	Trafikte kaybedilen zamanın azalması	Yasal düzenleme	Belediyeler	EGM

HEDEF U2.2. Kentlerde sürdürülebilir ulaşım planlama yaklaşımlarının uygulanması için 2023 yılı sonuna kadar kentsel ulaşım ile ilgili gerekli mevzuat, kurumsal yapı ve rehber belgelerinin oluşturulması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U2.2.1. Mevcut mevzuatın gözden geçirilmesi ve yeniden yapılandırılması	U2.2.1.1. Kentsel Ulaşım Yasası ve yönetmeliklerinin hazırlanarak yürürlüğe konması	2012-2014	Sürdürülebilir ulaşım yaklaşımlarının kentlerde uygulanması	Yasal düzenleme	İB, UBAK	ÇŞB, KB, EGM, Belediyeler, STK'lar
	U2.2.1.2. Kentiçi ulaşım planlarının her ölçekteki imar planları ve çevre düzeni planlarıyla bütünlük olarak hazırlanmasını ve onanmasını zorunlu kılacak yasal düzenleme yapılması	2012-2014	Yaşam kalitesinin artması, Kaynakların verimli kullanılması	Yasal düzenleme	UBAK (Ulaşım planına ilişkin yönetmelikler), ÇŞB (İmar Planlarına ilişkin yönetmelikler)	KB, KA, Valilikler, Belediyeler, STK'lar
	U2.2.1.3. "Plan Değişikliğine Ait Esaslara Dair Yönetmelik"te değişiklik yapılarak her türlü plan değişikliğinde trafik etki değerlendirmesini zorunlu kılacak yasal düzenlemenin yapılması	2012-2014	Trafik yoğunluğuna bağlı gürültü ve hava kirliliğinin önlenmesi	Yasal düzenleme	ÇŞB	UB, İB, KB, STK'lar, Belediyeler
	U2.2.1.4. Ulaşım Ana Planı ile İmar Planları kapsamında bisiklet yolu planı ve yaya planının yapılmasına, ilgili yönetmeliklerde değişiklik yapılarak yer verilmesi	2012-2014	İnsan sağlığına katkı	Yasal düzenleme	UBAK (Ulaşım planına ilişkin yönetmelikler), ÇŞB (İmar Planlarına ilişkin yönetmelikler)	İB, KB, Belediyeler, STK'lar
	U2.2.1.5. "Ulaşım Enerji Verimliliğinin Artırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" in, yaya ulaşımına ilişkin tedbirleri içerecek biçimde, trafik akışını hızlandırmayı amaçlayan öneriler ile ulaşım ana planının yapılabilişliği gözden geçirilerek revize edilmesi	2011-2015	Sürdürülebilir ulaşım yaklaşımlarının kentlerde uygulanması	Yönetmelik değişiklikleri	UBAK	ÇŞB, ETKB, Belediyeler, STK'lar

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U2.2.2. Kentsel ulaşımaya yönelik kurumsal yeniden yapılandırma	U2.2.2.1. Sürdürülebilir kentsel ulaşım planlaması ve yönetimi için politika oluşturan, yönlendiren ve denetleyen, ulusal düzeyde sorumlu bir Kentsel Ulaşım Birimi'nin kurulması	2012-2016	Sürdürülebilir ulaşım yaklaşımlarının kentlerde uygulanması	Öngörülen kurumsal yapının oluşturulması	İB, ÇŞB	UBAK, KB, Belediyeler, STK'lar, Ünvl.ler
	U2.2.2.2. Oluşturulan Kentsel Ulaşım Birimi'nin, ilgili diğer kamu ve özel sektör temsilcileri, yerel yönetimler, bilim insanları ve konuyla ilgili uzmanlardan oluşan bağımsız bir kurul ile birlikte ulusal düzeyde Kentsel Ulaşım Stratejisini hazırlaması	2013-2023	Sürdürülebilir ulaşım yaklaşımlarının kentlerde uygulanması	Kentsel Ulaşım Stratejisi Belgesi	İB, ÇŞB	UBAK, KB, BB, STK'lar, Ünvl.ler
Eylem Alanı U2.2.3. Kentsel ulaşım uygulamalarını yönlendirecek rehber belgelerin oluşturulması	U2.2.3.1. Ulaşım planlama, raylı sistem yatırım planlama, yolculuk talep yönetimi, yaya ulaşımına ilişkin engelsiz/evrensel tasarım konularında tüm yerel idarelere dağıtılacak kılavuzun hazırlanması	2013-2023	Sürdürülebilir ulaşım yaklaşımlarının kentlerde uygulanması, Kamu kaynaklarının verimli kullanımı	Kılavuz belgeler	UBAK	İB, ÇŞB, KB, Belediyeler, STK'lar, Ünvl.ler

AMAÇ U3. ULAŞIM SEKTÖRÜNDE ALTERNATİF YAKIT VE TEMİZ ARAÇ TEKNOJİLERİNİN KULLANIMININ YAYGINLAŞTIRILMASI

HEDEF U3.1. 2023 yılına kadar alternatif yakıt ve temiz araç kullanımını artırmaya yönelik yasal düzenlemelerin yapılması ve kapasitenin geliştirilmesi

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U3.1.1. Yeni binek araçlarda, yabancı bandralı yük ve yolcu gemilerinde CO ₂ emisyonunun sınırlandırılmasına ilişkin yasal düzenleme yapılması	U3.1.1.1. AB'nin 443/2009/EC "Binek Araçlardan Salınan CO ₂ Emisyonunun Azaltılması" direktifinin ulusal mevzuata entegrasyonu	2012-2015	AB'ye uyum	Yasal düzenleme	BSTB, GTB	ÇŞB, MB, UBAK
	U3.1.1.2. Toplu taşıma araçlarının alımında emisyon miktarı en az olan ve enerji verimliliğini sağlayacak araçların tercihine yönelik yaptırım getiren, AB'nin 2009/33/EC sayılı "Temiz ve Enerji Verimliliği Olan Araçların Teşviki" direktifinin ülke mevzuatına kazandırılması	2012-2014	Sürdürülebilir ulaşım yaklaşımlarının kentlerde uygulanması	Yasal düzenlemeler	ÇŞB, ilgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	MB, UBAK, İB, BSTB, GTB, KB, Belediyeler, STK'lar
	U3.1.1.3. Limanlarımızı ziyaret eden yabancı bandralı yük ve yolcu gemileri için düşük kükürtlü yakıt kullanımını zorunlu kılacak yasal düzenlemenin yapılması	2012-2014	AB'ye uyum, Deniz kirliliğinin azaltılması	Yasal düzenleme	UBAK	DB, MB, ÇŞB
Alanı U3.1.2. Motorlu taşıtlarda sera gazı emisyonlarını sınırlandırmayı temel alan bir vergi-ilelendirme ve fiyatlandırma sisteminin oluşturulması	U3.1.2.1. Düşük ücretli otomatik geçiş uygulamalarına ilişkin örneklerin incelenip Türkiye'de uygulanabilirliğinin etüt edilmesi	2013-2014	Teknolojik gelişim, Kapasite gelişimi	Etüt raporu	KGM	UBAK, TÜBİTAK, Ün.v.ler
	U3.1.2.2. Motorlu araçlarda sera gazı emisyonu azaltılması amacıyla vergilendirme sisteminde yapılacak düzenlemelere ilişkin çalışmaların başlatılması	2020-2023	Hava kirliliğinde azalma	Yasal düzenleme	MB	UBAK, BSTB, GTB, STK'lar
	U3.1.2.3. Ottoyol ve köprü geçiş ücretlerinde sera gazı emisyonu düşük olan araçlara düşük ücretli geçiş olanağı sağlanması	2015-2020	Hava kirliliğinde azalma	Farklı fiyatlandırma uygulamaları	KGM	MB, UBAK, ÇŞB, STK'lar
	U3.1.2.4. Uygulanmakta olan ekonomik program ve bütçe politikaları çerçevesinde vergi mevzuatında alternatif yakıt ve temiz araç kullanımını teşvik edici düzenlemelerin yapılması	2020-2023	AB'ye uyum, ülkenin yeni teknoloji geliştirme kapasitesinin desteklenmesi	Yasal düzenleme	MB	UBAK, BSTB, GTB, KB, TÜBİTAK, Ün.v.ler, Özel sektör kuruluşları
	U3.1.2.5. Kamu kurum ve kuruluşları ile özel şirketlerin temiz yakıt ve temiz araç teknolojisi içeren araç filoları oluşturmalarına yönelik teşvik edici yöntem ve mekanizmaların geliştirilmesi	2020-2023	Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin sağlanması, İnsan sağlığına olumlu etkiler	Alternatif yakıt ve temiz araç kullanılan araç filosunun sayısının artması	UBAK, MB, BSTB, GTB	Araç filosuna sahip tüm kamu ve özel sektör kuruluşları

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U3.1.3. Ulaştırma sektörünün iklim değişikliği ile mücadelede yönelik kapasitesinin geliştirilmesi	U3.1.3.1. Ulaştırma sektöründe sera gazı emisyonu artışının sınırlandırılması ve iklim değişikliği etkilerine ilişkin ulaşım altyapısının adaptasyonu ile ilgili sektör paydaşlarının bir arada çalışabileceği bir platformun kurulması	2012-2013	Planlamada eşgüdümün artırılması	Paydaşlar platformu protokolü	UBAK	KB, ilgili sektör temsilcileri
Eylem Alanı U3.1.4. Emisyon ticareti konusunda uluslararası havayollarımıza ve denizyollarımıza yönelik yasal düzenleme yapılması	U3.1.4.1. Uluslararası hava ve deniz taşımacılığında kaynaklanan sera gazı emisyonlarının izlenmesi ve kayıt sisteminin oluşturulmasına yönelik yasal düzenlemenin oluşturulması, ilgili ve bağlı kuruluşlarda kapasitenin artırılması U3.1.4.2. Uluslararası taşımacılıktan kaynaklı emisyon ticaretine yönelik Uluslararası Denizcilik Örgütü ve Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü kapsamında oluşan gelişmeler konusunda uluslar arası taşımacılık yapan denizyolu ve havayolu şirketlerinin bilgilendirilmesi ve hesaplama kapasitelerinin artırılması	2012-2014	AB'ye uyum, AB üyeliği durumunda havayolları ve denizyolları filolarının emisyon ticareti sistemine hazırlıklı olması	Yasal düzenleme, Sektör rapor ve hesaplamaları	ÇŞB	UBAK, SHGM, DHMI
		2012-2014	Kapasite gelişimi, Ekonomik kazanç	Hesaplama rehberleri, Eğitim seminerleri	UBAK	ÇŞB, SHGM, Deniz Ticaret Odası ve ilgili sektör temsilcileri
HEDEF U3.2. 2023 yılına kadar kentsel ulaşımda alternatif yakıt ve temiz araç kullanımını özendirici yerel tedbirlerin alınması						
Eylem Alanı U3.2.1. Toplu taşımada alternatif yakıt ve temiz araç teknolojileri kullanımının artırılması	U3.2.1.1. Otobüs ve minibüs araç filolarının düşük karbon emisyonuna sahip araçlarla ilgili stratejisinin belirlenmesi ve uygulamaya geçirilmesi U3.2.1.2. Toplu taşıma araçlarında yaş sınırlaması getirilmesine ilişkin stratejinin belirlenmesi, belirlenen stratejinin uygulamaya geçirilmesi	2015-2023	Yeni teknolojilerin geliştirilmesi	Toplu taşıma otobüs ve minibüs filolarında temiz yakıt kullanan araçların oranında artış	Belediyeler	UBAK, ÇŞB, MB, ETKB, KB, Özel Sektör Kuruluşları
		2015-2023	Hizmet kalitesinde artış	Yaşlı araçların trafikten çekilmesine yönelik yasal düzenleme	Belediyeler	UBAK
Eylem Alanı U3.2.2. Kentsel ulaşımda özel araç kullanıcıları ile ticari araç filoları için temiz yakıt ve temiz araç teknolojilerinin kullanımının özendirilmesi	U3.2.2.1. Kentlerde elektrikli otomobiller için dolun istasyonları kurulması U3.2.2.2. Kent merkezlerinde temiz yakıt ve temiz araç kullanıcılarına ücretsiz veya düşük ücretli park alanları sağlanması	2015-2023	Dış kaynaklara (petrole) bağımlılığın azaltılması	Elektrikli otomobiller için dolun istasyonları	Belediyeler	UBAK, ÇŞB, BSTB, GTB, ETKB
		2015-2023	Dış kaynaklara (petrole) bağımlılığın azaltılması	Yasal düzenleme	Belediyeler	

AMAÇ U4. ULAŞTIRMA SEKTÖRÜNDE ENERJİ TÜKETİMİNDE VERİMLİLİĞİN ARTTIRILMASI

HEDEF U4.1. 2023 yılına kadar ulaşımda enerji tüketiminin sınırlandırılması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U4.1.1. Hava, kara, deniz ulaşımında enerji verimliliği yüksek taşıtların kullanımının yaygınlaştırılması	U4.1.1.1. Enerji verimliliği yüksek olan kara, hava ve deniz taşıtlarının üretiminde temiz yakıt ve araç teknolojilerine yönelik Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi	2012-2023	İnovasyon ve rekabet gücü	Ar-Ge projeleri sonuç raporları	UBAK	BSTB, GTB, ETKB, TÜBİTAK, Ün.v.ler, Belediyeler, STK'lar
	U4.1.1.2 Enerji verimliliği yüksek olan kara, hava ve deniz taşıtlarının üretiminde teşvik mekanizmalarının oluşturulması, yatırımların desteklenmesi	2012-2023	İnovasyon ve rekabet gücü	Yasal düzenlemeler	UBAK, MB, BSTB, GTB	Kamu kurumları ve özel sektör
Eylem Alanı U4.1.2. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın kullanımı ile kent içi yolculuk yapma ihtiyacının azaltılması	U4.1.2.1. Banka ödemeleri ile vergi, ceza vb. tüm ödemelerin elektronik olarak yapılmasına ilişkin var olan uygulamaların yaygınlaştırılması	2012-2020	Seyahat talebinin azaltılması	Uygulamaların halka yaygın tanıtımı	Başbakanlık	UBAK, ETKB, Kamu kurumları, Özel sektör kuruluşları
	U4.1.2.2. Kurumların stratejik planlarında, kamu işyerlerinde video-konferans vb. yöntemlerle toplantı yapılmasına yönelik strateji ve hedeflere yer verilmesi	2013-2020	Seyahat talebinin azaltılması	Revize stratejiler, Video-konferanslar için teknik donanımın temini	Kamu kuruluşları, Özel sektör kuruluşları	UBAK, ETKB
	U4.1.2.3. Üniversitelerde "akıllı sınıf" uygulamalarıyla uzaktan eğitim olanaklarının artırılması için bilgilendirme ve eğitim yapılması, öğretim üyelerinin özendirilmesi	2014-2020	Seyahat talebinin azaltılması	Değerlendirme ve ihtiyaç analizi raporu	Ünv.ler	YÖK
Eylem Alanı U4.1.3. Enerji verimliliği yüksek ve iklime duyarlı kentsel ulaşım stratejisinin hazırlanması ve uygulanması	U4.1.3.1. Pilot kentler seçilerek enerji verimliliği yüksek ve iklime duyarlı kentsel ulaşım stratejisinin hazırlanması ve uygulanması	2013-2018	Sürdürülebilir ulaşım yaklaşımlarının kentlerde uygulanması	Pilot kentlerde örnek uygulamaların hayata geçirilmesi, sonuçların ülke çapında paylaşımı	UBAK, İB	ÇŞB, Belediyeler, Ün.v.ler, STK'lar
	U4.1.3.2. "Akıllı Ulaşım Sistemleri" ve "Trafik Yönetimi" uygulamalarına yönelik Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi ve Akıllı Ulaşım Sistemi Merkezleri kurulması	2013-2015	Sektörün verimliliğinde artış	Ar-Ge sonuç raporları, akıllı Ulaşım Sistemi kullanan ulaşım koridorları	UBAK, KGM, Belediyeler	TÜBİTAK, Ün.v.ler, STK'lar
	U4.1.3.3. Akıllı ulaşım, kent içi sanat yapıları, OGS, OKS gibi sistemlerin sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına olan etkilerinin belirlenmesi	2014-2018		Değerlendirme raporları	UBAK, Belediyeler	İB, KGM, Mahalli İdareler Gn. Md., Ün.v.ler

AMAÇ U5. ULAŞIM SEKTÖRÜNDE BİLGİ ALTYAPISININ GELİŞTİRİLMESİ

HEDEF U5.1. 2016 yılı sonuna kadar taşıma ve yolculuk verileri ile sera gazı emisyon verilerini içeren düzenli, güvenilir ve sürdürülebilir bir bilgi altyapısının oluşturulması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı U5.1.1. Yük ve yolcu taşımacılığına ilişkin bilgi altyapısının güçlendirilmesi	U5.1.1.1. Kentsel ulaşımda yerel düzeyde ulaşım veritabanlarının oluşturulması amacıyla anket yapılması ve karşılaştırılabilir verilerin toplanmasını sağlayacak kodların geliştirilmesi	2011-2014		Ulaşım ve yolculuk anketi sonuç raporu	Yerel Yönetimler	TÜİK, İl Emniyet Müdürlükleri, Özel sektör kuruluşları
	U5.1.1.2. Gerekli altyapı kurularak tüm alt sektörlerde yolcu ve yük taşımacılığında gerçek ve güvenilir taşıma verilerinin toplanması, elektronik ortama aktarılması ve izleme-değerlendirmesinin yapılması	2011-2016		Periyodik olarak güncellenen veri tabanı	UBAK, ETKB, DHMİ	ÇŞB, UBAK bağlı ve ilgili kuruluşları, TÜİK, SHGM, KGM, EPDK, Deniz Ticaret Örgütü Havayolu şirketleri, İlgili STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	U5.1.1.3. Yolcu ve yük taşımacılığında alternatif yakıtların kullanımına ilişkin araştırmaların yapılması ve istatistikî verilerin oluşturulması	2011-2016		Periyodik yayınlanan istatistiksel raporlar, İzleme sistemi, Periyodik yayınlanan istatistiksel raporlar	ETKB	UBAK, TÜİK, EPDK
	U5.1.1.4. Yol kaplamasında Bitümlü Sıcak Karışım yerine İlık Karışım Asfalt kullanılarak sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması	2011-2016		Periyodik olarak güncellenen veri tabanı	UBAK, KGM, Belediyeler	ÇŞB, TÜBİTAK, TÜİK, Ün.v.ler
	U5.1.1.5. Yolcu ve yük taşımacılığında kullanılan tüm taşıtların emisyon veri ve istatistiklerinin tutulması, emisyon sınırlandırılmasına yönelik stratejilerin oluşturulması	2011-2016		Periyodik yayınlanan istatistikî raporlar	UBAK	BSTB, GTB, TCDD, DHMİ, SHGM, KGM
	U5.1.1.6. Tüm ulaşım hatlarının seragazı emisyonları açısından incelenmesi ve Ölçülebilir-Raporlanabilir-Doğrulanabilir (MRV) niteliğe uygun olarak kayıt altına alınmasının sağlanması	2012-2016		Periyodik yayınlanan istatistikî raporlar, Verinin MRV özelliğinde olması	UBAK	BSTB, GTB, TCDD, DHMİ, SHGM, KGM

ATIK SEKTÖRÜ

KAĞIT

PLASTİK

CAM

AMAÇ A1. ETKİN ATIK YÖNETİMİNİN SAĞLANMASI

HEDEF A1.1. 2005 yılı baz alınarak düzenli depolama tesislerine kabul edilecek biyobozunur atık miktarının, 2015 yılına kadar ağırlıkça %75'ine, 2018 yılına kadar %50'sine, 2025 yılına kadar %35'ine indirilmesi

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı A1.1.1. Belediyeler/Belediye Birlikleri tarafından Entegre Atık Yönetim Planları'nın (EAYP) hazırlanarak uygulamaya konulması	A1.1.1.1. Park bahçe ve organik atıkların envanterinin çıkarılması, geri kazanım çalışmalarının yapılması ve bunların EAYP'ye entegre edilmesi	2011-2020	Biyobozunur atık miktarının azaltılması, Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması, AB'ye uyum	Park bahçe ve organik atıkların envanter raporu, Park, bahçe ve organik atıkların bertaraf raporu	Belediyeler, Belediye Birlikleri	ÇŞB
	A1.1.1.2. Katı atık toplama, taşıma ve bertaraf sisteminin en az mesafe kat edecek şekilde optimizasyonunun yapılması ve atıkların bertaraf tesisine taşıma mesafesi ve taşıma koşullarının uygun olmadığı bölgelere aktarma istasyonlarının kurularak EAYP'ye işlenmesi	2013-2020	İnsan sağlığı, ekonomiye katkı, Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması, AB'ye uyum	Atık toplama ve nakliyesi güzergah optimizasyon çalışması sonuçları, Aktarma istasyonu sayısı	Belediyeler, Belediye Birlikleri	ÇŞB
Eylem Alanı A1.1.2. Atık Yönetim Birliklerinin kurumsal yapısının güçlendirilmesi	A1.1.2.1. EAYP'nin etkin uygulanması için yeterli sayıda teknik personelin görevlendirilmesi	2011-2020	İstihdam olanakları, Sürdürülebilirliğin sağlanması, İnsan sağlığı	Atık yönetiminde görevli personel sayısı, EAYP hedeflerine ulaşma oranı	Belediyeler, Belediye Birlikleri	İB
	A1.1.2.2. EAYP'nin etkin uygulanması için teknik kapasitenin (personel ve teknolojik altyapı) güçlendirilmesine yönelik eğitim verilmesi ve makine-ekipman alımı	2011-2020	Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması	Yıllık faaliyet raporları sayısı, Satın alınan makine ve ekipman, Personele sağlanan eğitimler	Belediyeler, Belediye Birlikleri	ÇŞB, Özel sektör kuruluşları, yetkilendirilmiş kuruluşlar
Eylem Alanı A1.1.3. EAYP uygulamalarının izlenmesine ve denetlenmesine yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi	A1.1.3.1. EAYP uygulamalarının etkin izlenmesi ve denetiminin sağlanması için kurulacak veri ve bilgi sisteminin Çevre Bilgi Sistemi (ÇBS)'ne entegrasyonu	2013-2016	AB'ye uyum	Yazılım sisteminin oluşturulması, ÇBS'nin sürdürülebilir şekilde işletilmesi, Doğrulanabilir verilerin 2018 yılı itibarıyla düzenli olarak raporlanması	ÇŞB	
	A.1.1.3.2. Atıkların yönetimi için etkin bir izleme ve denetim mekanizmasının kurulması	2011-2016	Etkin bir denetim mekanizmasının kurulması, Düzenli işleyen bir atık yönetim sistemi	İzleme ve denetim raporları	ÇŞB	Belediyeler, Belediye Birlikleri, Özel sektör kuruluşları
	A1.1.3.3. Atık yönetimi faaliyetlerinin izlenmesi ve denetlenmesi konusunda görevlendirilecek teknik personel sayısının artırılması ve kapasitesinin geliştirilmesi	2011-2020	Mevzuat uyumlaştırma çalışmalarının etkin uygulanması	Teknik personel sayısının ve kapasitesinin artırılması	ÇŞB	Üniversiteler, Özel sektör kuruluşları, yetkilendirilmiş kuruluşlar

HEDEF A1.2. 2023 yılı sonuna kadar ülke genelinde entegre katı atık bertaraf tesislerinin kurulması ve belediye atıklarının %100'ünün bu tesislerde bertaraf edilmesi

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı A1.2.1. Ulusal mevzuat ve AB müktesebatına uygun atık yönetimi ile katı atık bertaraf tesislerinin kapasitesinin geliştirilmesi	A1.2.1.1. Düzenli depolama sahası işletme planının, Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik hükümlerine göre yapılması	2011-2017	İnsan sağlığının korunması, Ekonomiye katkı, Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması, AB'ye uyum	Mevzuata uygun işletme planları	Belediyeler, Belediye Birlikleri	ÇŞB
	A1.2.1.2. Düzenli depolama tesislerinde çalışan teknik personele uygulamalı işletme eğitiminin verilmesi	2011-2020	İnsan sağlığının korunması, Ekonomiye katkı, Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması, AB'ye uyum	Eğitim sayısı, Eğitim sertifikası olan personel sayısı	ÇŞB	Belediyeler, Belediye Birlikleri, Üniv.ler, Özel sektör kuruluşları
Eylem Alanı A1.2.2. Düzenli depolama sahalarında oluşacak depo gazının değerlendirilmesi	A1.2.2.1. Sahada oluşacak olan depo gazının hesaplanması ve gerekli sistemlerin fizibilite etüdünde değerlendirilmesi	2011-2017	İnsan sağlığının korunması, Ekonomiye katkı, Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması, AB'ye uyum	Depo gazı yönetim planı, Uygulama yatırımları	Belediyeler, Belediye Birlikleri	ÇŞB
	A1.2.2.2. Düzenli depolama sahalarında kapatılan alanların uygun kısımlarında oluşan depo gazının (biyogaz) toplanarak yakılması/ enerji üretiminde kullanımının sağlanması	2013-2020	İnsan sağlığının korunması, Ekonomiye katkı, Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması, AB'ye uyum	Depolama alanlarında aktif gaz toplama ve yakma sistemleri sayısı	Belediyeler, Belediye Birlikleri	ÇŞB
	A1.2.2.3. Büyükşehirlerde termal bertaraf teknolojileri ve diğer bertaraf teknolojilerinin sera gazı emisyonları açısından incelenerek karşılaştırmaların yapılması ve fizibilite raporlarında yer alması	2015-2023	İnsan sağlığının korunması, Ekonomiye katkı, Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması, AB'ye uyum	Bertaraf yöntemlerine ilişkin sera gazı emisyon mukayese raporları	Büyükşehir Belediyeleri	ÇŞB

HEDEF A1.3. Ambalaj Atığı Yönetim Planlarının Tamamlanması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı A1.3.1. Atıklarının kaynağında ayrı toplanmasının etkin uygulanması	A1.3.1.1. Atıkların kaynağında ayrı toplanması uygulamalarına ilişkin Ar-Ge çalışmaları yapılması	2011-2023	İnsan sağlığının korunması, Ekonomiye katkı, Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması, AB'ye uyum	Ar-Ge raporları	ÇŞB	Belediyeler, Yetkilendirilmiş Kuruluşlar, Piyasaya Sürenler, Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisleri, Geri dönüşüm tesisleri, STK'lar
	A1.3.1.2. Kaynağında ayrı toplama konusuna yönelik eğitim, tanıtım ve bilinçlendirme faaliyetlerinin bir plan çerçevesinde yürütülmesi	2011-2020	İnsan sağlığının korunması, Ekonomiye katkı, Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması, AB'ye uyum	Eğitim materyalleri ve eğitimler, Tanıtım ve bilinçlendirme kampanyaları, Eğitimden yararlanan kişi sayısı	ÇŞB, Belediyeler, Belediye Birlikleri, Yetkilendirilmiş Kuruluşlar	Yetkilendirilmiş Kuruluşlar, Piyasaya Sürenler, Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisleri, Geri dönüşüm tesisleri, STKlar
	A1.3.1.3. Atıkların yönetimi için etkin bir izleme ve denetim mekanizmasının oluşturulması	2011-2023	Kapasite gelişimi	İzleme ve denetim sistemi için çalışma programı ve raporlama kılavuzları, İzleme ve denetim raporları, Denetlenen ve izlenen firma sayısı	ÇŞB	Belediyeler, Yetkilendirilmiş Kuruluşlar, Piyasaya Sürenler, Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisleri, Geri dönüşüm tesisleri, STK'lar

HEDEF A1.4. AB ile uyumlu Entegre Atık Yönetimi anlayışı ile Katı Atık Ana Planı (KAAP/2010) kapsamında öngörülen geri kazanım tesislerinin kurulması

Eylem Alanı A1.4.1. Kompost ve biyometanizasyon tesislerinin yaygınlaştırılması	A1.4.1.1. Türkiye genelinde, organik atıklar ile park, bahçe, pazaryeri atıkları, bitkisel ve hayvansal atıklar gibi atıklar için kompost ve biyometanizasyon tesislerinin kurulması	2013-2023	Depolanan biyobozunur atık miktarındaki azalma	Kurulu tesis sayısı	Belediyeler, Belediye Birlikleri, İÖİ	ÇŞB, GTHB, İlgili Sektör, STKlar
	A1.4.1.2. Enerji değeri olan tüm atık kaynaklarından (evsel atıklar ve diğer belediye atıkları vb.) yenilenebilir enerji üretmeye yönelik çalışmaların yapılması	2011-2023	Yeni istihdam olanakları, Teknolojik gelişim	Atıklardan enerji potansiyeli analiz raporu	Belediyeler, Belediye Birlikleri	MB, ÇŞB, ETKB, GTHB
	A1.4.1.3. Atık yönetim sistemlerinin uygulanmasına yönelik olarak yerel yönetimlerin teşvikten yararlanması	2013-2023		Teşvik alan belediye sayısı	Belediyeler, Belediye Birlikleri	ÇŞB

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı A1.4.2. Atık azaltım politikasının desteklenmesi	A1.4.2.1. Atık azaltılmasına yönelik geri kazanım tesislerinin aktif olarak faaliyet göstermesi ile ilgili düzenlemelerin yapılması	2011-2020	İnsan sağlığı, Ekonomiye katkı	Yasal düzenlemeler	ÇŞB	Belediyeler, Belediye Birlikleri, STK'lar
	A1.4.2.2. Kirlenme öder prensibine dayalı ekonomik araçların (evsel katı atık bertaraf tarifelerinin ilgili yönetmeliğe uygun olarak belirlenmesi) etkin hale getirilmesi	2011-2014	İnsan sağlığı, Ekonomiye katkı	Bertaraf ücretini tahsil eden belediye sayısı	Belediyeler, Belediye Birlikleri	MB, ÇŞB, Sayıştay
	A1.4.2.3. Atık azaltımı ile ilgili olarak kamuoyunun bilinçlendirilmesi çalışmalarının yapılması ve kampanyalar düzenlenmesi	2011-2020	İnsan sağlığının korunması, Ekonomiye katkı, Doğal kaynakların korunması	Kampanya, seminer ve reklam programlarının sayısı	Belediyeler, STK'lar	ÇŞB
HEDEF A1.5. 2023 yılına kadar vahşi depolama sahalarının %100'ünün kapatılması						
Eylem Alanı A1.5.1. Vahşi depolama sahalarının rehabilitasyon çalışmalarının yapılması	A1.5.1.1. Rehabilitasyon uygulama projelerinin (sızıntı suyu ve depo gazı yönetimi, vb.) hazırlanması ve uygulanması	2016-2023	İnsan sağlığının korunması, Ekonomiye katkı, Sürdürülebilirliğin sağlanması, Doğal kaynakların korunması, AB'ye uyum	Rehabilitasyon projeleri	Belediyeler, Belediye Birlikleri	ÇŞB
	A1.5.1.2. Vahşi depolama sahalarının rehabilitasyonu için etkin bir izleme ve denetleme mekanizmasının kurulması	2016-2020	Kapasite gelişimi	İzleme ve denetim sistemi için çalışma programı ve raporlama kılavuzları, izleme ve denetim raporları, Denetlenen ve izlenen vahşi depolama alanı sayısı	ÇŞB	Valilikler, Belediyeler, Belediye Birlikleri

TARIM SEKTÖRÜ

AMAÇ T1. TARIM SEKTÖRÜNÜN YUTAK KAPASİTESİNİ ARTTIRMAK

HEDEF T1.1. Toprakta tutulan karbon stok miktarını belirlemek ve arttırmak

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı T1.1.1. İklim değişikliğine uyum sağlamayı da dikkate alan sürdürülebilir tarım tekniklerinin yaygınlaştırılması	T1.1.1.1. Toprakta tutulan karbon stok miktarının örnekleme yöntemi ile belirlenmesi	2012-2014	Doğal kaynakların yönetimi ve korunması	Toprakta tutulan karbon miktarı haritaları	GTHB	ÇŞB, OSİB
	T1.1.1.2. Arazi Parsel Tanımlama Sistemi'nin oluşturulması	2011-2014	Doğal kaynak yönetiminde iyileştirmeler	Parsellerle ilgili CBS, Veri tabanı	GTHB	ÇŞB, TKGM, Valilikler
	T1.1.1.3. Anız ve diğer ürün atıklarının yakılmasının etkin bir şekilde denetimi, önlenmesi ve anız üzerine sürüm tekniklerinin teşvik edilmesi	2012-2023	Doğal kaynak yönetiminde iyileştirmeler, Ekonomik kazançlar	Anız yakma vakalarına ilişkin raporlar ve yaptırımlar, Anız yakılmasını önleyecek hukuki düzenleme	GTHB	İÖİ, Çiftçi Birlikleri
	T1.1.1.4. Bölgelere göre uygun ekim münavebelerinin belirlenmesi ve çiftçilerin eğitimi	2012-2023	Ekonomik kazançlar, Sağlıklı ve sürdürülebilir gıda üretimi	Çiftçilere verilen eğitimler, Toprakların organik madde içeriklerinin artması	GTHB	Valilikler, ZMO, Su Kullanıcı Teşkilatlar
	T1.1.1.5. Organik ve yeşil gübre kullanımının geliştirilmesi, bitkisel atıkların yeşil gübre olarak değerlendirilme olanaklarının araştırılması ve yaygınlaştırılması	2012-2023	Doğal kaynak yönetiminde iyileştirmeler, Sürdürülebilir gıda üretimi, Ekonomik kazançlar	Organik gübre kullanımının artması, Değerlendirme ve araştırma raporları	GTHB	Valilikler, ZMO, Su Kullanıcı Teşkilatlar
	T1.1.1.6. Az işlemlili ve toprak işlemez tarımda kullanılan teknik teçhizatın yaygınlaştırılması, Ar-Ge çalışmalarının artırılması	2011-2023	Doğal kaynak yönetiminde iyileştirmeler, Enerji tasarrufu	Toprağın organik madde içeriğine ilişkin raporlar, Enerji tasarrufu	GTHB	Valilikler, Ün.v.ler, ZMO

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı T1.1.2. Toprak yönetiminin etkinleştirilmesi	T1.1.2.1. Güncel toprak haritalarının uluslararası standartlarda hazırlanması ve kullanıcılara sunulması	2012-2016	Doğal kaynak yönetiminde iyileştirmeler, Ekonomik kazançlar	Toprak veritabanı ve ilgili haritalar	GTHB	ÇŞB, OSİB, Valilikler, Ünvl.ler
	T1.1.2.2. Türkiye erozyon risk haritasının hazırlanması, yayımlanması	2012-2014	Toprak ve su kaynaklarının korunması	Erozyon risk haritası	GTHB	OSİB, Valilikler, Ünvl.ler
	T1.1.2.3. Türkiye kıyı alanları erozyon risk haritası'nın hazırlanması, yayımlanması	2012-2014	Toprak ve su kaynaklarının korunması	Riskli bölgelere ilişkin haritalar	OSİB	ÇŞB, GTHB, İÖİ, Ünvl.ler
	T1.1.2.4. Topraktaki kirliliğin ve arazi bozulmalarının izlenmesi	2012-2023	Toprak ve su kaynaklarının korunması	Toprak sorunları envanteri, Güncel toprak haritaları	GTHB	OSİB, TÜİK, Valilikler, Ünvl.ler
Eylem Alanı T1.1.3. Mera yönetiminin etkinleştirilmesi	T1.1.3.1. Mera Bilgi Sistemi'nin (MERBİS) tamamlanması	2011-2018	Doğal kaynak yönetiminde iyileştirmeler, Ekonomik kazançlar, Sağlıklı ve sürdürülebilir gıda üretimi	Tamamlanmış MERBİS	GTHB	OSİB, Valilikler
	T1.1.3.2. Etkin bir mera yönetim sisteminin kurulması	2013-2018	Sürdürülebilir doğal kaynak yönetimi, Sağlıklı hayvansal gıda üretimi	İlgili hukuki düzenleme, Orman içi mera yönetim planlarıyla entegre edilmiş mera yönetim planları	GTHB	OSİB, OGM, Valilikler, ZMO, Çiftçiler
	T1.1.3.3. Mera kapasitelerinin ve veriminin izlenmesi, meralarda su dengesine yardımcı olarak verimi arttıracak seçeneklerin belirlenmesi ve uygulanması	2012-2023	Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, Sağlıklı hayvansal gıda üretimi	Yayımlanan periyodik raporlar, Geliştirilen verim artırıcı seçenekler	GTHB	OSİB, Valilikler

HEDEF T1.2. Toprak üstü ve toprak altı biyokütleli belirlemek ve arttırmak

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı T1.2.1. Sulama altyapısının tamamlanması	T1.2.1.1. Dikili tarım arazilerinin, dikili ağaçların yaş ve çeşitleri dikkate alınarak, haritalanması ile toprak üstü ve toprak altı biyokütleli belirlenmesi	2011-2013		Dikili tarım ürünleri haritaları	GTHB	OSİB, Valilikler, ZMO
	T1.2.1.2. Ekonomik olarak sulanabilir alanların mevcut ekosistemle uyumlu şekilde sulamaya açılması	2012-2020	Tarımsal üretim potansiyelinin artması	Sulanan alanlardaki artış	DSİ	GTHB, Valilikler, Su Kullanıcı Teşkilatlar
	T1.2.1.3. "Tarla İçi Sulama Sistemlerinin Modernizasyonu" için tarımsal destek programının genişletilmesi	2011-2015	Toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, Suyolları ve sulak alanların korunması	Tarla içi sulamalarında basınçlı sulama sistemleri yatırımları, Parsel içi erozyonda azalma	GTHB	OGM, DSİ, Valilikler, Su Kullanıcı Teşkilatlar, Ziraat Bankası
	T1.2.1.4. Su ücretlerinin alan bazında değil kullanılan su miktarına göre alınması için gerekli hukuki ve teknik düzenlemelerin yapılması	2012-2023	Toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı	Hukuki düzenlemenin Resmi Gazete'de yayımlanması, Teknik kılavuzlar	DSİ	GTHB, İÖİ, Su Kullanıcı Teşkilatlar, Ziraat Bankası, Kooperatifler
	T1.2.1.5. Basınçlı sulama sisteminin yaygınlaştırılması için sulama birlikleri ve sulama kooperatifi üyelerinin eğitilmesi ve finansman kaynaklarının artırılması	2012-2023	Doğal kaynak yönetiminde iyileştirmeler, Ekonomik kazançlar, Enerji tasarrufu	Eğitim seminerleri	GTHB	DSİ, Valilikler, Su Kullanıcı Teşkilatlar
	T1.2.1.6. GTHB bünyesinde, basınçlı sulamanın yaygınlaştırılmasına yönelik hizmetlerin yürütülebileceği bir yapının oluşturulması	2012-2023	Toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir, Çevre ile uyumlu kullanımı	Oluşturulan birimin çalışmaya başlaması	GTHB	
	T1.2.1.7. Kapalı boru sistemlerine geçiş çalışmalarının tamamlanması	2012-2023	Ekonomik kazanımlar, Doğal kaynakların korunması	Kapalı boru sistemleri	GTHB	DSİ, Valilikler
Eylem Alanı T1.2.2. Tarımsal altyapının iyileştirilmesi	T1.2.2.1. Arazi toplulaştırma çalışmalarının tamamlanması ve tarım arazilerinin parçalanmasının önlenmesi amacıyla mevzuat düzenlemelerinin yapılması	2012-2023	Tarımsal alt yapıda iyileşme, Enerji tasarrufu, Ekonomik kazanımlar	Ortalama parsel büyüklüklerinin artması	GTHB	MB, DSİ, Valilikler
	T1.2.2.2. Tarla içi geliştirme hizmetlerinin tamamlanması	2012-2023	Ekonomik kazanımlar	Toprak verimliliğinde artış, Arazi toplulaştırmalarına ilişkin kayıtlar	GTHB	DSİ, Valilikler
	T1.2.2.3. Tarım arazileri bankacılık sisteminin kurulması	2013-2015	Rekabet gücünde artış, Enerji tasarrufu	Arazi bankacılık sisteminin kurulması, İşletme büyüklüklerinde artış	GTHB	MB, KB, DSİ, BDDK, Valilikler

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı T1.2.3. Bitkisel üretimde yönetimin etkinleştirilmesi	T1.2.3.1. Tarım havzaları bazında tarımsal üretimin planlanması ve tarımsal desteklerin bu planlar doğrultusunda yönlendirilmesi	2011-2023	Doğal kaynakların etkin kullanımı, Ekonomik kazançlar	Tarımsal üretim planları, İlgili hukuki düzenleme	GTHB	MB, KB, EB, HM, DSİ, Valilikler
	T1.2.3.2. Yerel Organik Tohum Bankası'nın oluşturulması	2012-2023	Doğal kaynakların etkin kullanımı, Çevre kirliliğinin önlenmesi, Ekonomik kazançlar	Yerel Organik Tohum Bankası	GTHB	MB, KB, EB, HM, OGM
	T 1.2.3.3. Uygun ve gerekli olan yerlerde çok yıllık bitki yetiştiriciliğinin artırılması, yaygınlaştırılması ve korunması için gereken destekleme, izleme ve değerlendirme çalışmalarının yapılması	2011-2023	Doğal kaynakların etkin kullanımı, Ekonomik kazançlar	Çok yıllık ağaçların dikildiği alanların haritalanması, İzleme sistemi	GTHB	OSİB, Valilikler, ZMO
	T1.2.3.4. Hastalık ve zararlılarla mücadelede çevre dostu yöntemlerin geliştirilmesi ve kullanımlarının yaygınlaştırılması için çiftçilerin eğitilmesi	2011-2023	Doğal kaynakların etkin kullanımı, Çevre kirliliğinin önlenmesi, Ekonomik kazançlar	Sağlanan eğitim ve eğitilen çiftçi sayısı	GTHB	KB
	T1.2.3.5. Doğal çayırılıkların ve diğer kullanım dışı alanların yönetimi için yasal ve kurumsal yapının oluşturulması ve bu alanların bitkilendirilmesi için eylem planları hazırlanması	2013-2023	Doğal kaynakların geliştirilmesi, Ekonomik kazançlar	İlgili hukuki düzenleme, Eylem planları	GTHB	KB
	T1.2.3.6. Hassas tarım tekniklerinin yaygınlaştırılması	2012-2023	Sürdürülebilir doğal kaynak kullanımı, Tarımsal girdilerin azalması, Enerji tasarrufu	Çiftçilere yönelik seminerler	GTHB	OSİB, OGM, Valilikler, Ünvlr

AMAÇ T2. TARIM SEKTÖRÜNDEN KAYNAKLANAN SERA GAZI EMİSYONLARINI SINIRLANDIRMAK**HEDEF T2.1. Tarım sektöründen kaynaklanan sera gazı emisyon sınırlandırma potansiyelini belirlemek**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı T2.1.1. Tarımsal üretimden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması seçeneklerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi	T2.1.1.1. Tarım sektöründe emisyon kaynakları ile yutak kapasitelerinin belirlenmesi	2012-2014	Kapasite gelişimi,	Periyodik değerlendirme raporları	GTHB	ÇŞB, OSİB, TÜİK
	T2.1.1.2. Tarım sektöründe emisyon sınırlandırma seçeneklerinin belirlenmesi, maliyetlerinin hesaplanması	2012-2015		Emisyon sınırlandırma potansiyeli ve maliyeti	GTHB	ÇŞB, OSİB, OGM

HEDEF T2.2. Bitkisel ve hayvansal üretimden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının artış hızını azaltmak

Eylem Alanı T2.2.1. Bitkisel üretim kaynaklı sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması	T2.2.1.1. Türkiye gübre tüketim envanterinin hazırlanması, analize dayalı gübre kullanımının yaygınlaştırılması	2013-2023	Tarımda enerji kullanımının azalması, Daha sağlıklı gıda üretimi	Gübre tüketim envanteri, İhtiyaç analizi raporu, Teknik elemanlara verilen eğitimler, Yeni laboratuvar ekipmanları	GTHB	TÜİK, Valilikler, Çiftçi Birlikleri, Çiftçiler, ZMO
	T2.2.1.2. Toprak ve Gübre Analiz Laboratuvar altyapısının güçlendirilmesi	2013-2023	Analizlerde etkinliğin artırılması, Daha sağlıklı gıda üretimi	Teknik elemanlara verilen eğitimler, Yeni laboratuvar ekipmanları	GTHB	KB, Valilikler, Ünvl.r,
	T2.2.1.3. Hayvansal gübre kullanımının artırılması ve çiftçilerin bu konuda eğitimi	2013-2023	Tarımda enerji kullanımının azalması, Daha sağlıklı gıda üretimi	Gübre kullanımına ilişkin çiftçi eğitimleri	GTHB	Valilikler, Çiftçi Birlikleri, Çiftçiler, ZMO
	T2.2.1.4. Çeltik üretim alanlarına ilişkin "Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Projesi" ile entegre planlama yapılması ve uygulanması için destek mekanizmaları oluşturulması	2013-2023	Çevresel kazanımlar	Uygun çeltik alanlarına kaydırılmış çeltik ekimleri, Verilen eğitimler, Eğitim materyalleri	GTHB	Valilikler

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı T2.2.2. Hayvansal üretim kaynaklı sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması	T2.2.2.1. Mera hayvancılığının yaygınlaştırılması için gerekli destek programın oluşturulması	2013-2023	Gıda güvencesi	Sürdürülebilir mera yönetimine ilişkin periyodik yayınlar	GTHB	OSİB, OGM, Valilikler
	T2.2.2.2. Enterik fermentasyondan kaynaklanan metan gazı üretiminin azaltılması için yem oranlarının belirlenmesi ve çiftçilere eğitim verilmesi	2013-2023	Çevre kirliliğinin önlenmesi	Doğru yem oranlarına ilişkin rapor, Çiftçilere verilen eğitimler	GTHB	TÜBİTAK, Ün.v.ler
	T2.2.2.3. Et ve süt üretimi konusunda genetik performansı yüksek hayvansal üretimin sağlanmasına yönelik tedbirlerin belirlenmesi	2012-2014	Gıda güvencesi	Hukuki düzenlemeler	GTHB	KB
	T2.2.2.4. Hayvansal gübrelerin yönetimi, kullanımı ve biyogaz üretim tesislerinin kurulması için eğitim programlarının hazırlanması	2012-2023	Çevre kirliliğinin önlenmesi, Ekonomik kazanımlar, Yenilenebilir enerji üretimi	Çiftçi eğitim programları	GTHB	ETKB, Hayvancılık Kooperatifleri
Eylem Alanı T2.2.3. Tarımda enerji tüketiminden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması	T2.2.3.1. Elektro-pompajla yapılmakta olan tarımsal sulamaların, ülke genelinde enerji tüketiminin en düşük olduğu saatlerde yapılarak elektrik üretiminin dengelenmesine yönelik hukuki düzenleme yapılması	2012-2018	Ekonomik kazanımlar, Çevre kirliliğinin azalması	Hukuki düzenleme, Çiftçi eğitim programları, Gereklı teknolojilerin kullanımı	GTHB	ETKB, EPDK, GAP, Valilikler, Ün.v.ler
	T2.2.3.2. Bölgesel bazda tarımda yenilenebilir enerji kullanım olanaklarının araştırılması	2012-2023	Ekonomik kazanımlar, Hava kirliliğinde azalma	Yenilenebilir kaynaklardan enerji sağlanması için kurulan sistemler	GTHB	BSTB, ETKB, GAP, KA, Ün.v.ler
	T2.2.3.3. Ürün yetiştirme bölgeleri ile pazarlar arasındaki ulaşımın minimize edilmesi için üretim planlarının hazırlanması ve havza bazlı üretim planlaması projesi ile entegrasyonun sağlanması	2012-2023	Enerji kazanımı, Ekonomik kazanımlar, Hava kirliliğinde azalma	Üretim planları	GTHB	Üretici Birlikleri
	T2.2.3.4. Yakıt tüketimi düşük olan yüksek teknolojiye sahip motorların kullanımını özendirerek mekanizma ve finansman olanaklarının sağlanması	2012-2014	Ekonomik kazanımlar, Çevre kirliliğinin azalması	Çiftçiler için finansman olanakları	GTHB	BSTB, TarmakBir

AMAÇ T3. TARIM SEKTÖRÜNDE BİLGİ ALTYAPISINI VE KAPASİTEYİ GELİŞTİRMEK

HEDEF T3.1. İklim değişikliği ile mücadele ve iklim değişikliğine uyumda tarım sektörünün ihtiyaçlarını karşılayacak bilgi altyapısını oluşturmak

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı T3.1.1. İklim değişikliğinin etkilerini izleme ve değerlendirme altyapısının ve kapasitesinin oluşturulması	T 3.1.1.1. İklim değişikliği etkilerinin izlenmesi amacı ile fenolojik gözlemlerin yapılması ve kayıt altına alınması	2011-2013	Sürdürülebilir gıda üretimi konusunda yapılacak katkılar	Gözlemlere ilişkin prensipler ve kılavuzlar, Fenolojik gözlem sonuçlarına ilişkin kayıtlar ve raporlar	GTHB	ÇŞB, MGM
	T 3.1.1.2. Mevcut ve planlanan tüm tarım envanterlerini içeren "Tarım Bilgi Sistemi"nin tamamlanması	2012-2013	Doğal kaynak yönetiminde iyileştirmeler, Tarım sektöründe ekonomik kazanımlar	Tam ve güncel veritabanı	GTHB	Tüm bakanlıklar, Mahalli İdareler, STK'lar
	T 3.1.1.3. Topraktaki karbon içeriğinin belirlenmesi ve izlenmesi	2012-2023		Toprakta karbon izleme ağı	GTHB	ÇŞB, OSİB, OGM
	T 3.1.1.4. Tarım sektöründe iklim değişikliği ile mücadele konusunda kurumsal yapının geliştirilmesi	2012-2023		Görev tanımları ve yetkileri net kurumsal yapı	GTHB	ÇŞB, OGM

ARAZİ KULLANIMI VE ORMANCILIK SEKTÖRÜ

AMAÇ 01. ORMANLARDA TUTULAN KARBON MİKTARINI ARTIRMAK**Hedef 01.1. Ormanlarda tutulan karbon miktarını 2020 yılına kadar 2007 yılı değerlerine göre %15 artırmak (2007'de 14.500 Gg, 2020'de 16.700 Gg)**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı 01.1.1. Ormanlılıkta karbon tutma olanaklarının belirlenmesi	01.1.1.1. Ormanlık sektöründe yutak potansiyelinin belirlenmesi ve maliyet analizlerinin yapılması	2012-2015	Maliyet optimizasyonu	Yutak potansiyeli raporu	OGM	OSİB, GTHB
	01.1.1.2. Ağaçlandırma izleme sistemi kurulması ve Orman Envanter ve İzleme Sistemi'ne entegre edilmesi	2011-2013	Kapasite ve etkinliğin artması	Entegre izleme sistemi	OGM	OSİB
	01.1.1.3. Ülkemizde geniş alanlarda yayılış gösteren maki ve step alanlarının karbon tutma potansiyellerinin belirlenmesi	2011-2014	Ekosistem hizmetleri	Değerlendirme raporu	OGM	OSİB
	01.1.1.4. Odun elde etmek amaçlı endüstriyel plantasyon alanlarının ve buralarda gerçekleştirilebilecek üretim kapasitesinin ve kullanılacak ağaç türlerinin belirlenmesi	2011-2014	Ormanlık sektörüne katılan değer	Değerlendirme raporu	OGM	OSİB
	01.1.1.5. Kyoto Protokolü AKAKDO raporlamasında ortaya çıkabilecek sera gazı yutak potansiyelinin tahmin edilmesi için bir değerlendirme yapılması	2011-2012		Değerlendirme raporu	OGM	OSİB, GTHB, TÜİK
	01.1.1.6. Ormanlık faaliyetlerinin BMİDÇS ve KP araçlarından (Karbon piyasaları, REDD+ vb.) yararlanma olanaklarının ve ilgili karbon tutma potansiyelinin belirlenmesi	2011-2012	Gönüllü karbon piyasalarından yararlanma potansiyeli	Değerlendirme raporu	OGM	OSİB
	01.1.1.7. 2008–2012 Ağaçlandırma Eylem Planı sonuçlarının karbon tutma bakımından değerlendirilerek 2013 sonrası yeni bir eylem planının hazırlanması ve uygulamaya konması	2012-2013	Erozyon kontrolü, Orman köylüsü için yeni istihdam olanakları	Değerlendirme raporu, Ağaçlandırma Eylem Planı (2013–2017)	OGM	OSİB
	01.1.1.8. Kesilen tomrukların sevk edildiği kullanım alanları ve sektörlerin kayıt altına alınması ile ilgili bir değerlendirme yapılması	2013-2020	Sektörel yararlar	Kayıt sistemi	BSTB, GTB	OGM
	01.1.1.9. Enerji ormanlığı konusundaki uygulamaların bilimsel temele dayandırılması ve ülkemizdeki potansiyelin belirlenmesi	2011-2016	Yenilenebilir enerji kaynaklarında artış	Değerlendirme raporu veya sonuç raporu	OGM	Ünv.ler
	01.1.1.10. Karbon döngüsü ve havuzları konusunda modellerin oluşturulması ve uygulanması	2012-2015		Kullanılabilir modeller	OGM	GTHB, TÜBİTAK, Ünv.ler

AMAÇ 02. ORMANSIZLAŞMAYI VE ORMAN ZARARLARINI AZALTMAK**HEDEF 02.1. Ormansızlaşma ve orman zararlarını 2020 yılına kadar 2007 yılı değerlerine göre %20 azaltmak**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı 02.1.1. Orman zararlarıyla mücadelede teknik önlemlerin artırılması	02.1.1.1. MGM- OGM arasında birçok ormancılık faaliyeti (kesim, yangın, rüzgâr vb.) yönünden hızlı koordinasyon sağlayacak bir sistem veya düzenlemenin faaliyete geçirilmesi	2011-2013	Doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi	Ormanlara yönelik hizmet verebilen meteorolojik veri sistemi	OGM	OSİB, MGM
	02.1.1.2. Orman alanlarında meteorolojik verilerin toplanması, düzenli olarak yayımlanması	2013-2020	Orman alanlarının korunması	Periyodik yayınlar	MGM	OGM
	02.1.1.3. İklim değişikliğinden kaynaklanan orman yangınları ile mücadele için gerekli risk hazırlık/önleme konularının yerel/bölgesel planlama çalışmaları kapsamına alınması	2011-2020	Daha iyi orman ürünleri ve ekosistem hizmetleri, Orman yangınları ile daha etkin mücadele	Yangınla mücadelenin etkinleştirilmesi için ihtiyaç değerlendirme raporu	OGM	OSİB
	02.1.1.4. Orman zararlarıyla mücadeleyi kolaylaştıracak ve yönlendirecek bir izleme sisteminin kurulması; önerilen Orman Envanter ve İzleme Sistemi'ne entegre edilmesi	2011-2013		Entegre izleme sistemleri	OGM	Ormancılık Araştırma Müdürlükleri
	02.1.1.5. Hastalık ve böcek zararlarıyla mücadelede etkinliğin artırılması için yeni yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi	2011-2020	Daha sağlıklı orman ekosistemleri, Daha iyi orman ürünleri ve ekosistem hizmetleri	İhtiyaç analizi raporu	OGM	Ormancılık Araştırma Müdürlükleri, Ünvl.ler
Eylem Alanı 02.1.2. İklim değişikliği ve ormanların korunması konusunda halkın eğitimi, bilinçlendirilmesi ve doğal kaynak yönetimine katılımının sağlanması	02.1.2.1. Orman köylülerine, iklim değişikliğinde ormanların ve ormanların korunmasının önemi konusunda eğitim verilmesi	2011-2020	Orman köylülerinin eğitim düzeylerinin artırılması	Eğitim programları	OGM	OSİB
	02.1.2.2. Orman köylerinde enerjinin tasarruflu kullanılması ve ısı yalıtımının sağlanması için başta kadınlar olmak üzere köylülerin bilinçlendirilmesi için eğitimler verilmesi	2011-2020	Kırsal yaşam kalitesinde artış	Köylerde eğitim çalışmaları	OGM	OSİB, ÇŞB, GTHB

AMAÇ 03. ORMAN, MERA, TARIM VE YERLEŞİM GİBİ ARAZİ KULLANIMLARI VE DEĞİŞİMLERİNİN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİ OLUMSUZ YÖNDE ETKİLEMESİNİ SINIRLANDIRMAK**HEDEF 03.1. 2015 yılına kadar arazi kullanımında ve kullanım değişimlerinde iklim değişikliği faktörünü yönetim stratejilerine entegre etmek**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı 03.1.1. Arazi kullanımının ve arazi kullanım değişikliklerinin tespitine yönelik çalışmaların yapılması	03.1.1.1. Ormanların ve diğer arazi kullanım şekillerinin su kalitesi, miktarı ve rejimi üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi amacıyla araştırma projelerinin TÜBİTAK'a sunulması	2011-2015	Ar-Ge kapasite gelişimi	Proje sonuç raporları	GTHB, OGM	Ünv.ler, Kamu kurum ve kuruluşları
	03.1.1.2. Arazi kullanımının sınıflamasının IPCC standardına göre yapılması ve değişimlerin izlenmesine yönelik karar destek mekanizması kurulması	2011-2015	Arazi yönetiminin güçlendirilmesi	Altık haritalar, Düzenli güncellenen haritalar	OGM	OSİB, GTHB
	03.1.1.3. Mutlak ve sulu tarım alanlarının amaç dışı kullanımının önlenmesine yönelik yasal düzenlemelerin revize edilmesi ve diğer teknik çalışmaların yapılması	2011-2015	Tarım arazilerinin korunması	Haritaların oluşturulması	GTHB	OSİB, İÖİ
	03.1.1.4. Arazi kullanım tiplerindeki değişiklikleri izleyen ulusal bilgi sistemlerinin ve derlenen verilerin gözden geçirilmesi ve uluslararası süreçler (BMİDÇS, BMÇMS, BMBÇS vb.) çerçevesinde ihtiyaç duyulan verilerle karşılaştırılıp elde edilmesi gereken yeni verilerin belirlenmesi, bu verilerin toplanması, kayıt altına alınması ve CBS'ye dayalı bir veri tabanında işlenmesi	2012-2023		Düzenli olarak güncellenen CBS temelli veri tabanı	OGM (Orman alanları için), GTHB (Tarım arazileri için), Belediyeler (Belediye sınırları içinde)	OSİB, Ünv.ler
	03.1.1.5. Türkiye için arazi kullanım tiplerine göre gereken yerler için yutak faktörlerinin geliştirilmesi; sera gazı emisyon envanterinin Tier-2 yöntemi ile hesaplanabilmesi için kılavuzların hazırlanması ve gereken kapasite gelişiminin sağlanması	2012-2014	Kapasite gelişimi	Ulusal yutak faktörleri, Hesaplama kılavuzları, Belediyelere yönelik seminerler	OGM (Orman alanları için), GTHB (Tarım arazileri için), Belediyeler (Belediye sınırları içinde)	TÜİK

Hedef 03.2. Tarımsal ormancılık faaliyetleri sayesinde tutulan karbon miktarını 2020 yılına kadar 2007 yılı değerinin %10 üzerine çıkarmak

Eylem Alanı 03.2.1. Tarımsal ormancılık faaliyetleriyle tutulan karbon miktarının artırılması	03.2.1.1. Tarımsal kullanımı ekolojik ve ekonomik açıdan uygun olmayan arazilerde enerji ormancılığının özendirilmesi	2013-2020	Yüksek sosyo-ekonomik fayda	Fiziki gelişme	OGM	OSİB, Ünv.ler
	03.2.1.2. Tetar baltalık işletmelerinin yaygınlaştırılması için gerekli teknik ve idari yönergenin hazırlanması	2013-2020	Yüksek sosyo-ekonomik fayda	Teknik ve idari yönerge	OGM	OSİB, Ünv.ler

Hedef 03.3. 2012 yılında çayır ve mera alanlarında tutulan karbon miktarını tespit etmek, 2020 yılına kadar bu değeri %3 artırmak

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı 03.3.1. İklim değişikliği ile mücadele kapsamında mera ıslah çalışmalarına hız verilmesi	03.3.1.1. Orman içi mera alanlarının rehabilitasyonu ile ilgili bir eylem planının hazırlanması ve uygulamaya konması	2011–2017	Sağlıklı hayvansal gıda üretimi	Eylem planı, Mera ıslah projeleri	OGM	GTHB, OSİB
	03.3.1.2. Orman dışı veya kenarı mera alanlarında ve orman içi açıklıklarda, ağaçlandırma veya ıslah çalışmalarında biyoçeşitlilik, yaban hayatı, hidroloji ve karbon depolama işlevlerini dikkate alan ön değerlendirme çalışmalarının yapılması	2011–2015	Biyoçeşitliliğin korunması	Yasal düzenleme	OGM, GTHB	OSİB

Hedef 03.4. 2012 yılında sulak alanlardaki mevcut karbon stoğunu tespit etmek ve belirlenen seviyeyi 2020 yılına kadar korumak

Eylem Alanı 03.4.1. Erozyon, sedimentasyon ve çölleşmeyle mücadele çalışmalarına hız verilmesi	03.4.1.1. Sulak alanlardaki mevcut karbon stoğunun tespit edilmesi	2011–2013		Sulak alanların karbon stok kapasitesi	GTHB	OSİB, OGM, DSI
	03.4.1.2. Çölleşmenin izlenmesi ve değerlendirilmesi sisteminin, iklim izleme ve modelleme çalışmalarına, uzaktan alınan görüntülere ve alandan alınan verilere dayalı biçimde kurulması	2012–2015	Arazi yönetiminin güçlendirilmesi	Periyodik yayımlanan izleme ve değerlendirme raporları	OGM	OSİB, GTHB, OGM, Ün.v.ler
	03.4.1.3. Su hazırlanmasının ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamak ve erozyon ve sedimentasyonu önlemek amacıyla havza bazlı rehabilitasyon çalışmalarının katılımcı yaklaşım ile yapılması	2012–2015	Su kaynaklarının korunması	Değerlendirme raporları, Havza koruma ve yönetim planları	OSİB	ÇŞB, GTHB, ETKB, UBAK, BSTB, GTB, DSI, OGM, EPDK, TÜBİTAK, Ün.v.ler,
	03.4.1.4. Erozyon ve sedimentasyonla kaybolan karbon miktarının tahmini ve önlenmesi tedbirleri için değerlendirme çalışması	2013–2015		Çalışma sonuç raporu	GTHB, OSİB, OGM, DSI	TÜBİTAK, Ün.v.ler, STK'lar
Eylem Alanı 03.4.2. Sulak alanların korunmasına ve iyileştirilmesine yönelik önlemler alınması	03.4.2.1. Sulak alan drenajının önlenmesi için mevzuatta gerekli değişikliklerin yapılması	2011–2014	Doğal kaynakların ve biyoçeşitliliğin korunması	Yasal düzenleme	DSİ	OSİB, GTHB, Belediyeler
	03.4.2.2. Kurutulmuş sulak alanların yeniden sulak alan haline getirilmesi çalışmalarının artırılması	2011–2015	Ekonomik varlıklarda artış	Projeler, Tekrar sulak alan haline getirilen alanlar	DSİ	OSİB, GTHB, Belediyeler
	03.4.2.3. Sulak alan ve korunan alanlarla ilgili izleme sisteminin kurulması ve Arazi Envanter ve İzleme Sistemine entegre edilmesi	2011–2015	Doğal kaynakların korunması	Entegre sulak alan izleme sistemi	OSİB	GTHB, DSI
	03.4.2.4. Tüm sulak alanların mevcut durumlarının tespit edilmesi ve iyileştirilmesi için yönetim planlarının tamamlanması	2011–2020	Biyoçeşitliliğin ve doğal kaynakların korunması	Sulak alan geliştirme planları	OSİB	GTHB, DSI
	03.4.2.5. Ulusal korunan alanlar sistemi içinde yeterince temsil edilmeyen ama karbon tutma ve uyum yönünden önem arz eden deniz ve kıyı alanları ve nehirlere öncelik verilerek yeni alanların koruma altına alınması için gerekli bilimsel ve teknik çalışmaların yapılması	2011–2014	Doğal kaynakların korunması	Bilimsel ve teknik araştırma sonuç raporları	OSİB	GTHB, Ün.v.ler

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı 03.4.3. Sulak alanlar içindeki ve bitişigindeki turbalıkların korunmasına yönelik çalışmalar yapılması	03.4.3.1. Fidan dikimlerinde aşırı torf kullanımını ortadan kaldırmaya yönelik yasal önlemler alınması	2011–2015	Doğal kaynakların korunması	Yasal düzenleme	OGM	OSİB
	03.4.3.2. Turbalıkların yüksek karbon depolama özellikleri dikkate alınarak koruma statülerinin güçlendirilmesi	2011–2015	Doğal kaynakların korunması	Koruma statüsü alan turbalıkların Resmi Gazete'de yayımlanması	OSİB	
	03.4.3.3. Torf üretimini 2012 seviyesinde tutmak için üretiminin kısıtlanması amacıyla yasal düzenleme yapılması	2011–2013	Doğal kaynakların korunması	Yasal düzenleme	OSİB	GTHB, OGM, DSİ
Hedef 03.5. 2012 yılında yerleşim alanlarında tutulan karbon miktarını tespit etmek ve 2020 yılına kadar yeşil doku ile bu değeri %3 artırmak						
Eylem Alanı 03.5.1. Kentsel tasarım ve peyzaj planlamada ekolojik yaklaşımları ve geri dönüşümü dikkate alan projelere destek verilmesi yoluyla karbon stokunun artırılması	03.5.1.1. Yerleşim alanlarında tutulan karbon miktarının tespit edilmesi	2011–2015		Hesaplama metodu, Envanter	GTHB	ÇŞB, OSİB, Belediyeler, Ün.v.ler
	03.5.1.2. Kent ormanlarının ve diğer yeşil alanların korunması ve geliştirilmesi konusunda yerel yönetimlerin proje hazırlama ve uygulama kapasitelerinin artırılması	2011–2015	Hava kalitesine olumlu etki, Kentlerde yaşam kalitesinin artması	Kent ormanı geliştirme projeleri	OGM, Belediyeler	ÇŞB, OSİB, İB, DSİ, TBB, Ün.v.ler,
	03.5.1.3. Belediyeler tarafından gerçekleştirilen dere ıslahı çalışmalarına ekolojik öğelerin dahil edilmesinin sağlanması için gereken yasal düzenlemelerin yapılması	2011–2015	Kentlerde yaşam kalitesinin artması	Yasal düzenleme	Belediyeler	ÇŞB, OSİB, Ün.v.ler
	03.5.1.4. Taşkın riskinin yüksek olmadığı derelerde su kalitesini ve karbon tutulmasını artırmak amacıyla kanallaştırmanın önlenmesi ve derelerin bitkisel öğelerle restorasyonunu özendirici uygulamaların desteklenmesi	2011–2015	Kentlerde yaşam kalitesinin artması	Dere restorasyon projeleri	Belediyeler	ÇŞB, OSİB, Ün.v.ler
	03.5.1.5. Çatı bahçeleri ve geçirirli kaplamalar gibi yağmur suyunun toprağa sızmasını sağlayıcı uygulamalar ile yağmur suyu geri kazanım sistemlerini içeren yapılaşmanın özendirilmesi	2011–2013	Kentlerde yaşam kalitesinin artması	Teknik kılavuzların hazırlanması ve yayımı	Belediyeler	ÇŞB, OSİB, Ün.v.ler

AMAÇ 04. ARAZİ KULLANIMI VE ORMANCIK KONULARINDA İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELEYE YÖNELİK YASAL VE KURUMSAL YAPIYI GÜÇLENDİRMEK**Hedef 04.1. 2013 yılı sonuna kadar arazi kullanımı ve ormancılık konularında iklim değişikliği ile mücadeleyle yönelik gerekli yasal düzenlemeleri yapmak**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı 04.1.1. 6831 sayılı Orman Kanunu'nda iklim değişikliği ile mücadeleyle yönelik gerekli düzenlemenin yapılması ve uygulamaya konulması	04.1.1.1. Mevzuatta yer alan orman tanımının AKAKDO tanımında yer alan kriterler açısından değerlendirilerek değiştirilmesi	2011–2015		Yasal düzenlemeler	OSİB	OGM, Ünvlr
	04.1.1.2. 6831 sayılı Orman Kanunu'na, iklim değişikliği ile mücadele konusunda temel amaçlar içinde sayan "amaç" maddesinin eklenmesi	2011–2014		Yapılan değişikliğin Resmi Gazete'de yayımlanması	OSİB	OGM, Ünvlr
	04.1.1.3. Karbon piyasalarına yönelik düzenlemelerin orman mevzuatına yansıtılması	2011–2015		Yapılan değişikliğin Resmi Gazete'de yayımlanması	OSİB	OGM, Ünvlr
Eylem Alanı 04.1.2. İklim değişikliği ile mücadele ile ilgili mevcut hukuki altyapının güçlendirilmesi	04.1.2.1. Özel ağaçlandırma politikasının iklim değişikliğiyle mücadeledeki rolünün değerlendirilmesi, orman alanları dışında yapılacak özel ağaçlandırmalarda yaşanan sorunların çözümüne ve bu ağaçlandırmaların özendirilmesine yönelik yasal düzenlemelerin yapılması	2011–2014	Yaşam kalitesinin artması	Yasal düzenleme	OSİB	OGM
	04.1.2.2. Orman alanlarının ormancılık dışı faaliyetlere tahsisini düzenleyen mevzuatın gözden geçirilmesi; orman alanlarının zarar görmesine yol açabilecek yasal düzenlemelerin yeniden düzenlenmesi	2011–2014	Doğal kaynakların korunması	Yapılan değişikliğin Resmi Gazete'de yayımlanması	OSİB	OGM
	04.1.2.3. Nehir havzaları bazında çalışmayı yönlendirecek normların mevzuata dâhil edilmesi	2011–2015	Doğal kaynakların korunması	Yapılan değişikliğin Resmi Gazete'de yayımlanması	OSİB	OGM
	04.1.2.4. İklim değişikliğinin orman amenajman planlarına entegrasyonuna ilişkin çalışmaların tamamlanması	2011–2015	Kapasite gelişimi	Yapılan değişikliğin Resmi Gazete'de yayımlanması	OSİB	OGM
	04.1.2.5. Farklı arazi kullanımlarını (mera, orman, yerleşim alanları, sulak alanlar, vb.) düzenleyen mevzuatın sera gazı emisyonları ve yutaklar ilişkisi bağlamında gözden geçirilmesi ve izleme, denetim, yaptırım konularında etkin bir sistem oluşturulması	2011–2015	Kapasite gelişimi	Yapılan değişikliğin Resmi Gazete'de yayımlanması	OSİB	ÇŞB, GTHB, OGM
	04.1.2.6. Araştırma ve gen koruma ormanlarının işletme ve yönetimi konusundaki birimler arasındaki yetki karmaşasını önleyecek mevzuat eksikliklerinin giderilmesi	2011–2015	Doğal kaynakların korunması	Yapılan değişikliğin Resmi Gazete'de yayımlanması	OSİB	OGM

Hedef 04.2. 2014 yılına kadar arazi kullanımı ve ormancılık konularıyla ilgili kurumlarda iklim değişikliği konusunda kurumsal kapasiteyi güçlendirmek

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı 04.2.1. Arazi Kullanımı ve Ormancılık konularıyla ilgili kurumlarda iklim değişikliği konusundaki kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi	04.2.1.1. OGM içinde oluşturulan İklim Değişikliği ve Biyoenerji Çalışma Grubu'nun diğer ilgili grupları (su, biyoçeşitlilik vb.) da kapsayacak şekilde yeniden yapılandırılması	2011–2014	Kapasite gelişimi	Ekosistem hizmetlerinden sorumlu bir birimin kurulması	OGM	
	04.2.1.2. Oluşturulan birimin ve tüm orman teşkilatının iklim değişikliğine uyum, karbon tutma ve ekosistem hizmetleri konularına ilişkin eğitim ihtiyacının belirlenmesi, kapasite geliştirme programları oluşturulması ve uygulanması	2011–2015	Kapasite gelişimi	Eğitim İhtiyacı Değerlendirme Raporu, Eğitim materyalleri	OGM	Orman Taşra Teşkilatı
	04.2.1.3. Ormancılık konularına odaklı teknopark kurulması ve mevcut teknoparklarda ormancılık konularının yer almasının sağlanması	2011–2015	Ar-Ge kapasitesinde gelişme	Teknoparklara ilişkin yasal düzenleme	OGM	OSİB, Üniv.ler

SEKTÖRLER ARASI ORTAK KONULAR

AMAÇ Y1. EMİSYON ENVANTERİNİN DAHA SAĞLIKLI OLARAK HAZIRLANMASI İÇİN GEREKLİ ALTYAPININ KURULMASI**HEDEF Y1.1. 2016 yılı başı itibarıyla anahtar kaynakların sera gazı emisyonlarının en düşük Tier 2 yöntemine uygun şekilde izlenmesi ve raporlanması**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y1.1.1. Sera gazı emisyonları için uygun bilgi toplama, kayıt, raporlama ve izleme sistemlerinin geliştirilmesi	Y1.1.1.1. Tüm sektörlerdeki sera gazı emisyonlarının izlenmesi ve raporlanması	2012-2016	Kapasite gelişimi	Periyodik sera gazı emisyon raporu	ÇŞB	İDKK üyeleri, TÜİK, TSE, TMMOB, TTGV, Özel Sektör Kuruluşları, STK'lar
	Y1.1.1.2. İDKK üyesi kuruluşlarca sektörel sera gazı emisyon envanterleri için dönemsel değerlendirmeler yapılması	2012-2016		Periyodik değerlendirme raporu	ÇŞB	İDKK üyeleri, TÜİK, KOSGEB, TSE, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
Eylem Alanı Y1.1.2. Sera gazı emisyon envanterinin hazırlanmasında işbirliğinin güçlendirilmesi	Y1.1.2.1. Tüm sektörlerde sera gazı emisyonlarının izlenmesine ve değerlendirilmesine yönelik ölçülebilir, raporlanabilir, doğrulanabilir standartta veriler üretilmesini, toplanmasını ve veri tabanında kayıt altına alınmasını sağlayacak altyapının oluşturulması	2012-2014	Kapasite gelişimi	Sera gazı emisyon veri tabanı	ÇŞB	İDKK üyeleri, TÜİK
	Y1.1.2.2. Sera gazı emisyonlarının izlenmesi ve envanter hazırlanması konusunda yasal düzenleme yapılarak: <ul style="list-style-type: none"> ▪ tüm kurumlarda ulusal envanter ile ilgili odak noktalarının belirlenmesi ve raporlama için bilgi ağı oluşturulması ▪ özel sektörün görev ve sorumluluklarının tanımlanması ▪ bilgi gizliliği konusunda mevzuatta düzenleme yapılması ▪ ve bütün bunların yürürlük tarihi hususlarının netleştirilmesi 	2011-2012	Kapasite gelişimi	İlgili hukuki düzenlemenin Resmi Gazete'de yayımlanması	ÇŞB	İDKK üyeleri, Özel Sektör Kuruluşları, Kamu Kurumları

AMAÇ Y2. ÇEVRE KORUMA AMAÇLI POLİTİKA OLUŞTURULMASI VE UYGULAMA KAPASİTESİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİ DİKKATE ALARAK GÜÇLENDİRİLMESİ

HEDEF Y2.1. Sürdürülebilir kalkınma ilkelerine dayandırılarak düşük karbonlu kalkınma için 2015 yılına kadar mevcut bilgi zemininin güçlendirilmesi

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y2.1.1. Sera gazı emisyonlarını sınırlandırma seçeneklerinin maliyet eğrilerinin emisyonu neden olan sektörlerde belirlenmesi	Y2.1.1.1. Sektörel sera gazı emisyon verileri ve prosesler değerlendirilerek, sera gazı emisyonlarını kontrol potansiyellerinin ve maliyet eğrilerinin ulusal düzeyde çıkarılması, bütün sektörler için maliyet etkin sera gazı emisyon kontrol yöntemlerinin belirlenmesi	2011–2013	Kaynakların verimli kullanılması,	Maliyet eğrileri	ÇŞB	İDKK üyeleri
	Y2.1.1.2. 2020 yılına yönelik sektörel projeksiyonların tüm sera gazı emisyon kaynaklarını içerecek şekilde yapılması	2012–2013		Sektörel emisyon projeksiyonları	İDKK üyeleri	
	Y2.1.1.3. Sera gazı emisyonlarına neden olan sektörlerde fayda-maliyet analizlerinin yapılması	2011–2014		Fayda-maliyet analiz raporları	KB	İDKK üyeleri
	Y2.1.1.4. Düşük karbonlu kalkınmaya yönelik sektörel stratejilerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin değerlendirilmesi amacıyla etki analizlerinin yapılması	2013–2015		Etki analizi raporları	ÇŞB	İDKK üyeleri
	Y2.1.1.5. AB'ye uyum için farklı sektörel başlıklar altında iklim değişikliği ile mücadeleyle ilişkilendirilebilecek uyulması gereken müktesebatın tümünün düzenleyici etki analizinin ve sektörel etki analizlerinin yapılması	2011–2016	AB'ye uyum	Etki analizi raporları	İDKK üyeleri	ABB, KB, İlgili Özel Sektör Kuruluşları
	Y2.1.1.6. İklim değişikliğinin rekabet edilebilirlik açısından değerlendirilmesi ve etkilenecek öncelikli sektörlerin belirlenmesi	2011–2013	Rekabet gücünde artış	Değerlendirme raporları	EB	İDKK üyeleri, İlgili Özel Sektör Kuruluşları
Eylem Alanı Y2.1.2. İklim değişikliği ile mücadeleye ilişkin göstergelerin takibi için izleme ve değerlendirme mekanizmalarının geliştirilmesi	Y2.1.2.1. Yapılacak her türlü yatırım için sera gazı emisyonlarının izlenmesi ve raporlanması amacıyla gerekli yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve belirlenmesi	2012–2014		ÇED ve Çevre İzinleri Yönetmeliklerinde yapılan değişiklikler	ÇŞB	
	Y2.1.2.2. Sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına ilişkin plan, program, strateji ve projelerin kayıt altına alınması, izlenmesi ve değerlendirilmesi için ulusal bir sistem oluşturulması	2011–2014		Raporlama ve etki değerlendirme rehberleri	ÇŞB	İDKK üyeleri, TÜİK, TSE, Özel Sektör Kuruluşları
	Y2.1.2.3. Sektörel bazda belirlenen ekonomik araçların kullanılmasının sera gazı emisyonlarının sınırlandırılmasına etkisinin izlenmesi ve değerlendirilmesi	2015–2020		Periyodik izleme ve değerlendirme raporları	ÇŞB	İDKK üyeleri

AMAÇ Y3. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELE VE UYUM ALANINDA FİNANS KAYNAKLARININ DAHA ETKİN KULLANILMASI**HEDEF Y3.1. İklim değişikliği ile mücadele ve uyum konusundaki eylemler için finans kaynaklarına erişim kapasitesinin 2013 yılı sonuna kadar güçlendirilmesi, 2020 yılına kadar yeni finans kaynaklarının daha etkin kullanılması**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y3.1.1. Başta KOBİ'ler ve belediyeler olmak üzere kuruluşların iklim değişikliği ile mücadele ve uyum faaliyetleri için finans kaynaklarına erişim kapasitelerinin artırılması, kamu kuruluşları için kamu bütçesinden bu amaçla kaynak ayrılması	Y3.1.1.1. Uluslararası fon kaynaklarına erişimde istenen kalitede ve ayrıntıda projelerin ortaya çıkarılması için uzmanların yetiştirilmesi	2011–2013	Yeni istihdam olanakları	Eğitim materyalleri, eğitim seminerleri, uzman sayısı	ÇŞB	KOSGEB, Belediyeler, Belediye Birlikleri, Bankalar
	Y3.1.1.2. Karbon piyasalarının dışında diğer mali kaynaklardan yararlanabilecek NAMA'ların belirlenmesi	2011–2013	Yeni istihdam olanakları	NAMA projeleri	İDKK üyeleri	
	Y3.1.1.3. Kamu yatırımları programlanmasında sera gazı emisyonlarını sınırlandırmaya ve iklim değişikliğine uyum sağlamaya yönelik projelerin gözetilmesi	2013-2023	Sürdürülebilir kalkınmaya katkı	Desteklenen proje sayısı	KB	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları

AMAÇ Y4. SERA GAZI EMİSYONLARININ MALİYET ETKİN SINIRLANDIRILMASINA KATKI SAĞLAYAN EMİSYON TİCARETİ MEKANİZMALARININ OPTİMUM SEVİYEDE KULLANILMASI**HEDEF Y4.1. 2013 yılına kadar mevcut ve yeni küresel ve bölgesel karbon pazarlarına Türkiye'nin en avantajlı şekilde katılımının sağlanmasına yönelik müzakerelerin yürütülmesi**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y4.1.1. Karbon piyasalarına entegrasyon için gerekli analizlerin yürütülmesi	Y4.1.1.1. Türkiye'nin 2012 sonrası yeni mekanizmalara en avantajlı şekilde (ev sahibi ülke) dahil olmasına yönelik müzakerelerin yürütülmesi ve ülkelerle ikili işbirliği anlaşmaları imkanlarının araştırılması	2011–2015	Mali kaynaklarda artış	Türkiye'nin karbon piyasasından aldığı pay	ÇŞB, DB	İDKK üyeleri, Karbon Piyasaları Çalışma Grubu
	Y4.1.1.2. Türkiye için karbon piyasalarına konu olacak NAMA portföyünün geliştirilmesi	2011–2015	Mali kaynaklarda artış, istihdamda artış	Her yıl geliştirilen ve fonlanan NAMA sayısı	ÇŞB	İDKK üyeleri, Karbon Piyasaları Çalışma Grubu

HEDEF Y4.2. 2015 yılına kadar Türkiye'de karbon piyasasının kurulmasına yönelik çalışmaların yapılması

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y4.2.1. Ulusal Karbon Piyasası'nın kurulmasına yönelik olarak sektörel karbon stoklarının analiz edilmesi, yasal ve kurumsal düzenlemelerin yapılması	Y4.2.1.1. Karbon piyasalarında ulusal öncelikli sektörlerin ve ilgili sektörlerde sera gazı emisyon sınırlandırma potansiyelinin belirlenmesi	2012-2015	Ekonomik değer yaratılması	Karbon stoku potansiyeli	ÇŞB	İDKK üyeleri, Karbon Piyasaları Çalışma Grubu
	Y4.2.1.2. Kamu kuruluşlarının emisyon ticareti sistemi içinde düzenleyici ve denetleyici bir rol almasına yönelik mevzuat çalışmaları yapılması	2011-2015	Kapasite gelişimi	Yasal düzenlemenin Resmi Gazete'de yayımlanması	ÇŞB	İDKK üyeleri, Karbon Piyasaları Çalışma Grubu, SPK, İstanbul Altın Borsası, İMKB, VOB, Takasbank
	Y4.2.1.3. Karbon varlıklarının azami ekonomik değerde işlem görmesi ve değerlerinin artırılması için mevcut yapının geliştirilmesi ve yeni yapıların kurulmasına yönelik gerekli çalışmaların yapılması	2012-2013	Yeni mali kaynak yaratılması	Kurumsal yapılanmanın tamamlanması, personele eğitim verilmesi, Türkiye'nin karbon varlıklarının piyasadaki değerinin artması	ÇŞB	İDKK üyeleri, Karbon Piyasaları Çalışma Grubu, SPK, İstanbul Altın Borsası, İMKB, VOB, Takasbank
	Y4.2.1.4. Ulusal Emisyon Ticareti Sisteminin kurulmasına yönelik altyapı çalışmalarının başlatılması	2014-2015	Ekonomik değer yaratılması	Değerlendirme raporları, Etki analiz raporları	ÇŞB	İDKK üyeleri, Karbon Piyasaları Çalışma Grubu, SPK, İstanbul Altın Borsası, İMKB, VOB, Takasbank
	Y4.2.1.5. Ozon tabakasını incelten maddelerin kullanımının sonlandırılması ve bertarafı faaliyetlerinden kaynaklanan karbon kazanımlarının sertifikalandırılması amacıyla yasal düzenlemenin yapılması	2012-2013	Ekonomik değer yaratılması	Yasal düzenlemenin Resmi Gazete'de yayımlanması, Karbon sertifikası sayısı	ÇŞB	İlgili Sertifikalandırma Firmaları
Eylem Alanı Y4.2.2. Karbon piyasalarına ilişkin farkındalığın ve bilincin artırılması	Y4.2.2.1. Türkiye'de karbon piyasaları ile ilgili bilincin düzeyini yükseltmek üzere tanıtım faaliyetleri yapılması	2011-2023	Yeni mali kaynak yaratılması	Tanıtım materyalleri, tanıtım faaliyetleri	ÇŞB	İDKK üyeleri, Karbon Piyasaları Çalışma Grubu
	Y4.2.2.2. Karbon projelerinin tanımlanmasında, geliştirilmesinde, pazarlanmasında ve yönetiminde paydaşlara gerekli desteğin verilmesi	2011-2013	Kapasite gelişimi	Paydaşların eğitilmesi, Tanımlanan karbon projeleri, Karbon piyasasına giren firma ve proje sayısı	ÇŞB	İDKK üyeleri, Karbon Piyasaları Çalışma Grubu

AMAÇ Y5. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELE VE UYUM FAALİYETLERİNDE EŞGÜDÜMÜN SAĞLANMASI İLE ETKİNLİĞİN ARTTIRILMASI**HEDEF Y5.1. 2014 yılına kadar iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularında yasal düzenlemelerin tamamlanması**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y5.1.1. İklim değişikliği ile mücadele ve uyuma yönelik hükümlerin ilgili mevzuata dahil edilmesi	Y5.1.1.1. Mevcut mevzuatın iklim değişikliği ile mücadele ve uyum açısından gözden geçirilmesi ve gerekli değişikliklerin yapılması	2013–2014	Sürdürülebilir kaynak kullanımı	Yasal düzenlemelerin Resmi Gazete'de yayımlanması	ÇŞB	İDKK üyeleri
	Y5.1.1.2. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın iklim değişikliği konusundaki eşgüdümüne yönelik görev, yetki ve sorumluluklarının tanımlanması amacıyla yasal düzenleme yapılması	2012–2013	Kamuda kaynakların etkin kullanılması	Yasal düzenlemenin Resmi Gazete'de yayımlanması	ÇŞB	İDKK üyeleri
	Y5.1.1.3. İDKK üyesi ve/veya ilgili kamu kuruluşlarının kuruluş kanunlarında iklim değişikliği ile mücadele ve uyuma ilişkin görev, yetki ve sorumluluklarının tanımlanması	2012–2013	Kamuda kaynakların etkin kullanılması	Mevzuat değişikliğinin Resmi Gazete'de yayımlanması	İDKK üyeleri	İDKK üyelerinin bağlı ve ilgili kuruluşları
Eylem Alanı Y5.1.2. İDEP için izleme değerlendirme mekanizmasının oluşturulması	Y5.1.2.1. İDEP'in uygulanmasının izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik, usulleri, görev ve sorumlulukları tanımlayan bir yasal düzenleme yapılması	2012–2023	Kapasite gelişimi	Yasal düzenlemenin Resmi Gazete'de yayımlanması	ÇŞB	İDKK üyeleri
	Y5.1.2.2. İDEP'in uygulanmasının dönemsel olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi, gerekirse revize edilmesi	2012–2023	Kapasite gelişimi	İDEP izleme ve değerlendirme raporları	ÇŞB	İDKK üyeleri

HEDEF Y5.2. 2014 yılına kadar İDKK üyelerinin iklim değişikliği ile mücadele ve uyuma yönelik kurumsal kapasitelerini güçlendirmek

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y5.2.1. İDKK üyelerinin kapasitelerinin iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularında geliştirilmesi	Y5.2.1.1. İDKK üyeleri, bağlı ve ilgili kuruluşlar bünyesinde iklim değişikliğine ilişkin bir birim oluşturulması	2011-2012	Kapasite gelişimi	İDKK üyesi kamu kuruluşları ile bağlı ve ilgili kuruluşlarında yeni birim sayısı	İDKK üyeleri	İDKK üyelerinin bağlı ve ilgili kuruluşları
	Y5.2.1.2. İDKK üyeleri iklim değişikliğine ilişkin eğitim ihtiyacının belirlenmesi, kapasite geliştirme programları oluşturulması ve uygulanması	2011-2014	Kapasite gelişimi	Eğitim İhtiyacı Değerlendirme Raporu, Eğitim materyalleri, eğitimler	İDKK üyeleri	ÇŞB
	Y5.2.1.3. BMİDÇS toplantılarına katılan heyet temsilcilerinin sürekliliğinin sağlanması, sürece yeni dahil olan temsilcilerin entegrasyonunun sağlanması	2012-2014	Kapasite gelişimi	Eğitim materyalleri ve eğitimler, Müzakere ekipleri	İDKK üyeleri	ÇŞB

AMAÇ Y6. TÜRKİYE'NİN BÖLGESEL İKLİM MODELİ ÇALIŞMALARININ YAPILMASI VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ETKİLERİNİN ANALİZ EDİLMESİ**HEDEF Y6.1. 2016 yılına kadar ulusal iklim gözlem, tahmin, bölgesel iklim modeli çalışması ile analiz ve etki değerlendirme kapasitesinin geliştirilmesi**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y6.1.1. İklim gözlem kapasitesinin geliştirilmesi	Y6.1.1.1. Meteorolojik gözlem kapasitesinin yaygınlaştırılması, ekipman ve insan kaynakları bakımından güçlendirilmesi	2011-2014		Yeni alanlarda yapılan meteorolojik gözlem sonuçlarının yayınlanması	MGM	
	Y6.1.1.2. Sürekli ve düzenli klimatolojik gözlem dizilerinin oluşturulması için verilerin toplanması, kalite kontrolü ve veri tabanında arşivlenmesi	2011-2023		Güncel, kapsamlı veri tabanı	MGM	
Eylem Alanı Y6.1.2. Bölgesel iklim modeli çalışmalarının yapılması	Y6.1.2.1. Türkiye'nin gelecekteki iklim senaryolarının oluşturulması için farklı bölgesel iklim modellerinin kullanılması	2011-2020		Farklı bölgesel iklim modellerine ait iklim senaryolarının elde edilmesi	MGM	TÜBİTAK, Ün.v.ler
	Y6.1.2.2. Farklı emisyon senaryolarına göre bölgesel iklim modelleri çalışmasının yapılması	2011-2020		Farklı emisyon senaryolarına göre Türkiye için bölgesel iklim öngörülerinin oluşturulması	MGM	TÜBİTAK, Ün.v.ler
	Y6.1.2.3. Yapılan bölgesel iklim model çalışmalarının sonuçlarının, araştırma ve planlama çalışmalarına girdi teşkil etmesi için ilgili kuruluşlarla paylaşılması	2011-2020	Afetlerin ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin önlenmesi	Bölgesel iklim modeli çalışmalarının sonuç raporlarının yayınlanması ve dağıtılması	MGM	

AMAÇ Y7. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELE VE UYUM KONULARINDA EKOVERİMLİLİĞE YÖNELİK AR-GE VE İNOVASYON KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİ**HEDEF Y7.1. 2014 yılına kadar temiz üretime yönelik Ar-Ge ve inovasyon kapasitesinin güçlendirilmesi**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y7.1.1. İklim değişikliği ile mücadele konularının ulusal Ar-Ge stratejilerine entegre edilmesi	Y7.1.1.1. Enerji, su ve gıda güvenliği konularında belirlenen Ar-Ge stratejilerinin BTYK'da onaylanarak uygulamaya konulması ile konuya ilişkin projelerin desteklenmesi	2011–2016	Rekabet gücünde artış, Yeni istihdam olanakları, İhracatta artış	Enerji, su ve gıda güvenliği konularında Ar-Ge stratejisi, Desteklenen proje sayısı	TÜBİTAK	BTYK üyesi kuruluşlar
	Y7.1.1.2. İklim değişikliği ile ilgili sektörel Ar-Ge ihtiyacının belirlenmesi ve bu alanlara yönelik stratejilerin hazırlanması	2011–2016	Ar-Ge kapasitesinde gelişme	Ar-Ge ihtiyaç alanları ve gerekçelerine ilişkin rapor, İlgili BTYK kararı	İlgili sektör ve kuruluşlar	İDKK üyeleri, TTGV
	Y7.1.1.3. İklim değişikliği ile mücadele ve iklim değişikliğine uyum konularında oluşturulacak Ar-Ge stratejilerinin mevcut Ar-Ge stratejilerine uyumunun izlenmesi	2012–2020	Kamu kaynaklarının etkin kullanımı	İzleme ve değerlendirme raporları	TÜBİTAK	BTYK ve İDKK üyeleri
Eylem Alanı Y7.1.2. İklim değişikliği ile mücadeleyle yönelik Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi	Y7.1.2.1. İklim değişikliği ile mücadele ve iklim değişikliğine uyum konularında Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi için Orman Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğunda finansal bir mekanizmanın oluşturulması	2013–2014	Ar-Ge kapasitesinde gelişme	OGM Ar-Ge destek mekanizmasının faaliyete geçmesi, Desteklenen proje sayısındaki artış	OGM	MB, KB, Özel Sektör Kuruluşları
	Y7.1.2.2 Tüm sektörlerle yönelik Ar-Ge için finansman ihtiyacının belirlenmesi	2011–2012	Ar-Ge kapasitesinde gelişme	Ar-Ge mali destek kaynakları	İlgili kuruluşlar	İDKK üyeleri, Ar-Ge desteği sağlayan diğer kuruluşlar
	Y7.1.2.3. İklim değişikliği ile mücadele ve iklim değişikliğine uyum konularında yeni teknolojilerin geliştirilmesi için uluslararası işbirliklerinin sağlanması	2011–2020	Ar-Ge kapasitesinde gelişme	Uluslararası işbirliği ile yürütülen proje sayısı	TÜBİTAK	İDKK üyeleri
	Y7.1.2.4. Üniversitelerin ve araştırma merkezlerinin iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularında araştırma ve teknoloji geliştirme kapasitelerinin güçlendirilmesi, yeni araştırma merkezlerinin kurulması	2014–2015	Ar-Ge kapasitesinde gelişme	Araştırma merkezleri	TÜBİTAK	İDKK üyeleri, Ar-Ge desteği sağlayan diğer kuruluşlar
	Y7.1.2.5. Üreticilere ve tüketicilere bilgi, eğitim ve danışmanlık hizmeti veren "Eko-verimlilik Merkezi" oluşturulması	2011–2014	Kaynakların verimli kullanılması	Eko-verimlilik merkezinin hizmete girmesi	BSTB, GTB	İDKK üyeleri, ETKB MB, KB, KOSGEB, TTGV

AMAÇ Y8. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELE VE UYUM KONUSUNDA İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ

HEDEF Y8.1. 2012 yılı sonu itibariyle üniversitelerde iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularının akademik programlara dahil edilmesi

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y8.1.1. Üniversitelerde başta mühendislik, hukuk, uluslararası ilişkiler, ekonomi, doğa bilimleri bölümleri olmak üzere eğitim programlarına iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularının dahil edilmesi	Y8.1.1.1. Üniversitelerde iklim değişikliği konusunda öğretim üyesi ihtiyacının belirlenmesi ve eğitim kadrosunun güçlendirilmesi	2011-2020	İnsan kaynaklarında gelişme, Yeni çalışma alanları, Yeşil istihdamda artış	Öğretim üyesi sayısı	YÖK	ÇŞB, KB, BTYK, TÜBA, TOBB, Ün.vler
	Y8.1.1.2. İlgili bölümlerde iklim değişikliği konusunda lisans ve lisansüstü programlarının oluşturulması	2011-2013	İnsan kaynaklarında gelişme, Yeni çalışma alanları, Yeşil istihdamda artış, Rekabet gücünde artış	İklim değişikliği konusunda lisansüstü programlar ve yazılan tez sayısı, İklim değişikliği konusunda açılan ders sayısı	YÖK	Ün.v.ler
Eylem Alanı Y8.1.2. Teknik eğitim kurumlarında ara eleman için programlar oluşturulması	Y8.1.2.1. Meslek liselerinde enerji verimliliği, tasarrufu, etkin bina tasarımı ve uygulamaları gibi sera gazı emisyon yönetimine yönelik teknik ve teknolojiler ile iklim değişikliğine uyum konularının ders programına alınması	2012-2013	Yeşil istihdamda artış	Revize ders programları	MEB	ÇŞB, Kamu kurumları

AMAÇ Y9. TÜKETİM KALIPLARININ İKLİM DOSTU OLACAK ŞEKİLDE DEĞİŞTİRİLEBİLMESİ İÇİN KAMUOYU BİLİNCİNİN ARTTIRILMASI**HEDEF Y9.1. Tüketim kalıplarının iklim dostu olacak şekilde geliştirilmesi için 2012 yılı sonuna kadar eğitim programlarında gerekli düzenlemelerin yapılması**

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y9.1.1. İklim değişikliği ile mücadele ve iklim değişikliğine uyumlu ilişkili konuların temel eğitim programlarına dahil edilmesi	Y9.1.1.1. Okul öncesi eğitimde tüketim alışkanlıkları, enerji verimliliği, iklim değişikliği vb. konularının ders programlarına entegre edilmesi	2011–2013	Sürdürülebilir kalkınmaya katkı, çevre kirliliğinde azalma, yaşam kalitesinin artması	Revize ders programları, eğitim materyalleri	MEB	İDKK üyeleri, STK'lar, medya kuruluşları
Eylem Alanı Y9.1.2. Binek otomobil sürücü eğitimine yeni üniteler eklenmesi	Y9.1.2.1. Eko-sürüş tekniklerinin eğitim kapsamında verilmesi	2011–2023	Kapasite gelişimi	Öngörülen konuların eğitim programlarına eklenmesi	MEB	UBAK, Üniv.ler, Özel Sektör Kuruluşları

HEDEF Y9.2. 2014 yılına kadar iklim değişikliği ile mücadele için kamuoyu bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmesi

Eylem Alanı	Eylemler	Süre	Yan Faydalar	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
Eylem Alanı Y9.2.1. İklim değişikliği konusunda bireylerin rollerine yönelik kamuoyunda farkındalık yaratılması ve tüketim kalıplarını değiştirmek üzere güvenilir bilgi kanallarının oluşturulması	Y9.2.1.1. İDKK üyesi ilgili kurum ve kuruluşların halkla ilişkiler ve kamuoyu bilgilendirme birimlerinin kapasitelerinin artırılması	2012-2013	Kapasite gelişimi	Eğitim programları	ÇŞB	İDKK üyeleri
	Y9.2.1.2. İklim değişikliği konusunda kamuoyu iletişim ve bilinçlendirme kampanyaları için tüm paydaşların katılımı ile bir kampanya stratejisi oluşturulması	2011-2012	Kapasite gelişimi	Kamuoyu iletişim ve bilinçlendirme stratejisi	ÇŞB	İDKK üyeleri, MEB, TRT, Belediyeler, Belediye birlikleri, Medya Kuruluşları, STK'lar, Özel Sektör Kuruluşları
	Y9.2.1.3. Kamuoyu iletişim ve bilinçlendirme stratejisi doğrultusunda medya, STK'lar ve toplum önderlerinin de katılımıyla bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmesi	2011-2023	Bilgi toplumu, Sürdürülebilir kalkınmaya katkı	Eğitici materyalleri, eğitim programları, konferanslar, seminerler, görsel ve işitsel medya programları	ÇŞB	İDKK üyeleri, TRT, Diğer Medya Kuruluşları, STK'lar, Belediyeler Birliği, Özel Sektör Dernek ve Birlikleri
	Y9.2.1.4. İklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularının, desteklemede öncelikli alanlar içine alınarak yerel sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin bilinçlendirme etkinliklerinin desteklenmesi	2012-2020	Bilgi toplumu, Sürdürülebilir kalkınmaya katkı	STK'ların ve belediyelerin desteklenen proje sayısı	İDKK üyeleri	İB, Kalkınma Ajansları, Belediyeler ve STK'lar
	Y9.2.1.5. Özel sektörün sosyal sorumluluk faaliyetleri çerçevesinde kamuoyunun emisyon sınırlandırma ve iklim uyum konularında bilinçlendirilmesi	2012-2020	Bilgi toplumu, Sürdürülebilir kalkınmaya katkı	Sosyal sorumluluk projeleri	Özel sektör dernekleri ve birlikleri	ÇŞB
Eylem Alanı Y9.2.2. Kamu kurumlarının sera gazı emisyon bilgilerinin kamuoyuyla paylaşılması için altyapı oluşturulması	Y9.2.2.1. Kamu kurumları faaliyetlerinin karbon ayak izlerinin takip edilmesi, periyodik raporlar ile yayınlanması ve kamuoyuyla paylaşılması	2014-2020	Kapasite gelişimi	Karbon ayak izi raporları	ÇŞB	Kamu Kuruluşları

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM

SU KAYNAKLARI YÖNETİMİ

AMAÇ US1. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN UYUMUN SU KAYNAKLARI YÖNETİMİ POLİTİKALARINA ENTEGRE EDİLMESİ

HEDEF US1.1. İklim değişikliğine uyum konusunun mevcut strateji, plan ve mevzuata entegrasyonunun sağlanması

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu / Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
US1.1.1. İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisi karşısında alınacak önlemlerin Kalkınma Plan ve Programlarına dahil edilmesi	2011-2013	Önlemlerin dahil edildiği plan ve programların hazırlanması	KB	İlgili kamu kurum ve kuruluşları
US1.1.2. Bütüncül su kaynakları yönetimine imkan verecek şekilde yerüstü ve yer altı su kaynaklarını da kapsayacak ve su tahsisi ile kalitesinden sorumlu tek bir kurumun kurulması	2011-2013	Kurumsal düzenlemelerin yapılması	Başbakanlık	ETKB, GTHB, OSİB, KB, DSİ, GAP İdaresi, MTA, İller Bankası A.Ş., Belediyeler
US1.1.3. Su mevzuatındaki yetkili/ilgili kurumların görev, yetki ve sorumlulukları doğrultusunda iklim değişikliği ile mücadele alanındaki eksiklikler, çakışma ve örtüşmelerin tespiti, gerekli revizyonların yapılması	2011-2013	Su kanununun yürürlüğe girmesi	OSİB, DSİ	
US1.1.4. Su yönetiminde yer alan kuruluşların kurumsal ve sektörel strateji planlarının (sanayi, tarım, enerji, turizm, kentsel, içme suyu) iklim değişikliği ile mücadele bağlamında revizyonu	2011-2013	İklim değişikliği etkilerinin sektörel stratejilerinde yer alması	OSİB	ETKB, BSTB, ÇŞB, GTB, GTHB, KTB, DSİ, İller Bankası A.Ş., YY
US1.1.5. Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi'nin sanayide su verimliliği uygulamaları açısından revize edilmesi	2014-2020	Su verimliliğinin artması	BSTB	KB, TTGV, TOBB
US1.1.6. Su kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması amacıyla, su kullanım amaçlarına göre kullanan öder, kirleten öder prensipleri ile sosyo-ekonomik koşullar göz önünde bulundurularak ekonomik araçların tespit edilmesi	2011-2015	Suyun tasarruflu kullanılması	KB	GTHB, MB, OSİB, DSİ, YY
US1.1.7. Sulama işletmeciliği çerçevesinde su kullanıcı teşkilatların, iklim değişikliğinin etkileri dikkate alınarak ilgili kuruluşlarca yönlendirilmesi	2011-2013	Yerel kapasitenin artması	DSİ	İÖİ, YY, STK'lar
US1.1.8. KÖY-DES hizmet alanlarının sulama hizmetine yönlendirilmesi	2011-2013	Yerel düzeyde uygulamaların güçlendirilmesi	Valilikler	İÖİ

AMAÇ US2. SU KAYNAKLARI YÖNETİMİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM ALANINDAKİ KAPASİTENİN, KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİNİN VE EŞGÜDÜMÜN GÜÇLENDİRİLMESİ**HEDEF US2.1. Su kaynaklarının yönetiminde yetkili ve ilgili olan kurum ve kuruluşların kurumsal kapasitelerinin artırılması**

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu / Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
US2.1.1. Su Kalitesi Yönetimi Yönlendirme Kurulu'nun kapasitesinin güçlendirilmesi	2011-2015	AB müktesebatına uyum	OSİB	İB, DB, SB, GTHB, BSTB, ETKB, KTB, KB, ABB
US2.1.2. Su kalitesi gözlem ve değerlendirme kapasitesinin geliştirilmesi, veri tabanının oluşturulması ve kurumsal yapının güçlendirilmesi	2011-2015	Su kaynaklarının yönetilmesinde sürdürülebilirliğin sağlanması	OSİB	SB, GTHB, ÇŞB, DSİ, ETKB
US2.1.3. Su potansiyelinin, kullanım amaçlarının, tüketimlerinin ve sınıflandırmasının belirlenmesi amacıyla detaylı etütlerin yürütülmesi için ilgili kurumların kapasitelerinin güçlendirilmesi	2011-2015	Su kaynaklarının yönetilmesinde sürdürülebilirliğin sağlanması	OSİB, DSİ	GTHB, ÇŞB, İÖİ, YY
US2.1.4. Sulama birlikleri ve çiftçilerin bilinçli ve yeterli su kullanımını konusunda eğitilmesi ve bilgilendirilmesi	2011-2013	Yerel kapasitenin artması	Valilikler (Gıda, Tarımve Hayvancılık İl Md.)	İÖİ, YY, Birlikler, Kooperatifler, STK'lar

HEDEF US2.2. Finansman politikalarının ve uygulamaların geliştirilmesi

US2.2.1. Kapalı sistem sulama yatırımlarının, gerekli ve uygun yerlerde ulusal ve uluslararası kaynaklarla planlanmasına devam edilmesi	2011-2013	Gelişmiş yağmurlama ve damlama sulama altyapısı	DSİ	GTHB, Su Kullanıcı Teşkilatları
US2.2.2. Özel sektörün sulama yatırımları (tesislerin inşası ve işletilmesi) yapması için teşvik verilmesi	2012-2014	Etkin bir teşvik mekanizması	DSİ	MB, KB, EB, HM, TOBB
US2.2.3. Tarım ve sanayi sektöründe kullanılmak üzere atık suların arıtılmasının ekonomik araçlarla teşvik edilmesi	2011-2020	Artan su talebi, yükselen alternatif tabii su kaynakları fiyatları ve gelişen temiz üretim teknolojilerine uyum sağlanması	KB	MB, EB, HM, TOBB
US2.2.4. Az su tüketen ev ve sanayi ekipmanlarının üretilmesi ve kullanılmasının teşvik edilmesi	2014-2020	Az su kullanan ekipmanların pazar payının artması	BSTB	MB, TOBB
US2.2.5. Su tüketimi yoğun olan ve öncelikli olarak belirlenen sektörlerde proses ve soğutma sularının geri kazanımını amaçlayan projelerin desteklenmesi, pilot uygulamaların artırılması	2011-2014	Tasarruf edilen su miktarı	BSTB	KB, TTGV, TOBB
US2.2.6. Sanayi sektöründe su verimliliğine yönelik "sektörel eko-verimlilik (temiz üretim)" kılavuzlarının hazırlanması, örnek uygulamaların teşvik edilmesi	2012-2014	Kılavuzlar	BSTB	TTGV, TOBB

AMAÇ US3. SU KAYNAKLARININ YÖNETİMİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNE UYUMUN SAĞLANMASI İÇİN AR - GE VE BİLİMSEL ÇALIŞMALARIN GELİŞTİRİLMESİ VE YAYGINLAŞTIRILMASI

HEDEF US3.1. İklim değişikliğinin etkilerinin izlenmesi için mevcut sistemlerin güçlendirilmesi ve yeni sistemlerin oluşturulması

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu / Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
US3.1.1. Hidrolojik kuraklık çalışmalarının geliştirilmesi	2014-2020	Hidrolojik kuraklık değerlendirme sistemi	OSİB, DSI	GTHB, MGM
US3.1.2. İklim değişikliği etkilerinin su kaynaklarının planlama çalışmalarına entegrasyonu için araştırma ve değerlendirmelerin yapılması	2011-2015	Etki değerlendirme raporları	OSİB, DSI	GTHB, İÖİ
US3.1.3. İklim senaryoları dikkate alınarak havzalarda sektörel su ihtiyacına yönelik projeksiyonların yapılması	2011-2020	İklim değişikliği senaryolarını dikkate alan projeksiyonlar	TÜBİTAK	MGM, Üniv.ler,AE

HEDEF US3.2. Su kaynakları ve kıyı yönetiminin iklim değişikliğinden etkilenebilirliklerinin belirlenmesi, uyum seçeneklerinin geliştirilmesi, izleme sonuçlarına göre periyodik revizyonların yapılması

US3.2.1. Akarsu havzaları ve alt havzalarda hidrolojik, sosyal, ekonomik ve çevresel etkilenebilirliklerin (doğal afetler dâhil) belirlenmesi, uyum seçeneklerinin geliştirilmesi ve uygulanması	2011-2020	Havza eylem planları	OSİB, DSI	GTHB, KB, AFAD, YY, İÖİ, KA
US3.2.2. Yeraltı suyu kaynaklarının iklim değişikliğinden etkilenebilirliğinin belirlenmesi, uyum seçeneklerinin geliştirilmesi ve uygulanması	2011-2020	Etki değerlendirme raporları	OSİB, DSI	YY, İÖİ, KA, Sulama Birlikleri
US3.2.3. Kıyıların (akarsu, doğal ve yapay göl kıyıları dâhil) iklim değişikliğinden etkilenebilirliklerinin (doğal afetler dâhil) belirlenmesi, uyum seçeneklerinin geliştirilmesi ve uygulanması	2011-2015	Etkilenebilirlik raporları, uyum eylem planları	OSİB, ÇSB	GTHB, UBAK, ÇSB, YY
US3.2.4. İklim değişikliğine uyum kapasitesini artırıcı yenilikçi çözüm seçeneklerinin oluşturulması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması	2011-2015	Yenilikçi çözüm örnekleri	OSİB	ÇSB, BSTB, GTHB, DSI, TÜBİTAK, TTGV

AMAÇ US4. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM İÇİN SU HAVZALARINDAKİ SU KAYNAKLARININ BÜTÜNCÜL YÖNETİMİ**HEDEF US4.1. Su kaynaklarının havza temelinde geliştirilmesine yönelik çalışmaların, bütüncül bir yaklaşımle değişen tüketim taleplerini karşılamakta esneklik sağlayan bir şekilde planlanması**

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu / Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
US4.1.1. Entegre Nehir Havzası Yönetim Planlarının, ekosistem hizmetleri ve iklim değişikliğinin etkileri dikkate alınarak hazırlanması	2012-2020	Su kaynaklarının yönetiminde iklim değişikliğinin etkileri	OSİB, DSİ	GTHB, OGM, DSİ, YY
US4.1.2. Mevcut ve planlanan "Havza Koruma Eylem Planları" ve "Koruma Alanları Haritaları"nda iklim değişikliğinin etkilerinin dikkate alınması ve gerekli revizyonların yapılması	2012-2020	Havzaların daha etkin korunması	OSİB	ÇSB, DSİ
US4.1.3. Baraj ve gölet havzaları başta olmak üzere tüm havzalarda erozyon ve rüsubat kontrolü projelerine hız verilmesi	2012-2020	Etkin su depolama imkanlarının artırılması	DSİ	OGM, BB
US4.1.4. Havzalarda kaçak yer altı suyu kullanımının engellenmesi ve bu konuda halkın bilinçlendirilmesi	2012-2023	Bilinçlendirme faaliyetleri, su kaynaklarının korunması	DSİ	GTHB, MEB, YY, STK'lar

HEDEF US4.2. Kentlerin su yönetiminin iklim değişikliğine uyum bakış açısı ile ele alınması

US4.2.1. Metropolitan alan (büyük kentler, büyükşehir belediyeleri) yönetiminde ölçek genişlemesinin iklim değişikliği göz önüne alınarak planlanması	2012-2023	İklim uyumlu kentsel yönetim	KB	ÇSB, YY
US4.2.2. Yerleşmelerde entegre su yönetimi ve planlamasının yapılması	2011-2023	Yerleşmelerde rasyonel su kaynakları yönetimi	DSİ	OSİB, ÇSB, YY, Bakanlıkların Taşra Teşkilatı
US4.2.3. Yerleşmelerde kanalizasyon ve yağmur suyu toplama sistemlerinin ayrılması	2011-2020	Kentlerde su kaynaklarının verimli kullanılması	YY	ÇSB, OSİB, DSİ, İller Bankası A.Ş.
US4.2.4. Yerleşmelerde toplanan ve artılan suyun yeniden kullanılması	2011-2020	Kentlerde su kaynaklarının verimli kullanılması	YY	ÇSB, OSİB, DSİ, İller Bankası A.Ş.
US4.2.5. Kentlerde su kullanım verimliliğinin artması için sosyo-ekonomik koşullar dikkate alınarak ücretlendirme politikası geliştirilmesi, yasal düzenleme yapılması	2011-2020	Kentlerde su kaynaklarının verimli kullanılması	YY	ÇSB, OSİB, İller Bankası A.Ş.
US4.2.6. Kentlerde su kaçakları ve kaçak su kullanımının tespiti ve kayıp-kaçak oranının azaltılmasına yönelik önlemlerin alınması, ulusal düzeyde SCADA Sisteminin yaygınlaştırılması	2011-2023	Su kayıplarının büyük ölçüde azalması	YY	ÇSB, OSİB, İller Bankası A.Ş., Valilikler, Bakanlıkların Taşra Teşkilatı
US4.2.7. Şebeke suyunun içilebilir nitelikte tüketiciye ulaştırılmasının sağlanması	2011-2023	Verimli su tüketimi	YY	ÇSB, OSİB, İller Bankası A.Ş., Valilikler, Bakanlıkların Taşra Teşkilatı

AMAÇ US5. YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARININ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE DİRENCİ ARTIRICI EKOSİSTEM HİZMETLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ DİKKATE ALINARAK PLANLANMASI

HEDEF US5.1. Hidrolik ve jeotermal enerji kaynaklarının iklim değişikliğine uyum bakış açısıyla planlanması

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu / Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
US5.1.1. HES'lerin yer seçimi ve planlamasında; çevresel, ekonomik ve sosyokültürel etkilerin yanı sıra iklim değişikliği etkilerinin göz önünde bulundurulması	2011-2015	İklim değişikliği parametrelerinin yer seçim ve planlama kriterleri arasına eklenmesi	DSİ	ETKB, OSİB, ÇŞB, MGM, EPDK, TÜBİTAK, Üniv.ler, TOBB
US5.1.2. 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanununun iklim değişikliği etkileri ve uyum yaklaşımı doğrultusunda gözden geçirilmesi	2011-2015	Yüzey sularının kalitesinde bozulmaların önlenmesi	MTA	ETKB, Valilikler, İÖİ, İller Bankası, YY

TARIM SEKTÖRÜ VE GIDA GÜVENCESİ

AMAÇ UT1. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUMUN TARIM SEKTÖRÜ VE GIDA GÜVENCESİ POLİTİKALARINA ENTEGRE EDİLMESİ

HEDEF UT1.1. Mevcut strateji ve eylem planları ile yasal düzenlemelerin iklim değişikliğine uyum bakımından gözden geçirilmesi

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UT1.1.1. Kırsal Kalkınma Stratejisi ve Planı'nın, İklim Değişikliği Stratejisi ve Eylem Planı doğrultusunda gözden geçirilmesi	2012-2013	Revize edilen plan ve strateji	GTHB	OSİB, KB
UT1.1.2. İklim değişikliğinin etkilerinin su kaynakları, gıda güvenliği, doğal afet riskleri, ekosistem hizmetleri ve insan sağlığı açısından "Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planı"na entegrasyonu	2011-2015	Entegrasyonu sağlanan strateji ve plan	GTHB	OSİB, YY, İÖİ, Valilikler
UT1.1.3. İklim değişikliğine uyum sağlama amacıyla mevcut yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve yeni mevzuat hazırlanması	2011-2015	İlgili mevzuatın revizyonu, yeni mevzuatın hazırlanması	GTHB	OSİB, ÇŞB, DSİ, MGM
UT1.1.4. İklim değişikliğine uyum stratejilerine, üreticileri destekleme faaliyetlerinin (tarım havzaları üretim ve destekleme modeli dahil) entegrasyonu	2012-2013	İlgili stratejilerin revizyonu	GTHB	KB

HEDEF UT1.2. Kurumlar arasında imzalanmış olan protokollerin iklim değişikliğine uyum bakış açısıyla gözden geçirilmesi

UT1.2.1. DSİ, OGM ile OSİB arasında imzalanan Ağaçlandırma İşbirliği Protokolü'nün iklimsel etkiler çerçevesinde revize edilmesi	2011-2012	Revize edilen işbirliği protokolü	OGM	OSİB, DSİ
UT1.2.2. OSİB ile GTHB arasında imzalanan Erozyonla Mücadele Eylem Planı kapsamında ağaçlandırma faaliyetleri ile ilgili Ağaçlandırma Protokolü'nün iklim değişikliğinin etkileri bağlamında revize edilmesi	2011-2012	Revize edilen işbirliği protokolü	GTHB	OSİB

AMAÇ UT2. TARIMDA İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ETKİLERİNİN BELİRLENMESİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUMUN SAĞLANMASI İÇİN AR-GE ÇALIŞMALARININ VE BİLİMSEL ÇALIŞMALARIN GELİŞTİRİLMESİ VE YAYGINLAŞTIRILMASI

HEDEF UT 2.1. Ürün, toprak ve suyun etkin yönetimine ilişkin Ar-Ge faaliyetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UT2.1.1. İklim değişikliğinin tarım sektörü üzerindeki etki analizlerinin yapılması	2013-2015	Etki analiz raporları	GTHB	TÜBİTAK, Ün.v.ler, AE
UT2.1.2. Biyoteknolojinin sunduğu yeni olanakların ve mevcut genetik çeşitlilik yardımıyla bitkilerin iklim değişikliğine uyumun sağlanmasına yönelik araştırma ve uygulama faaliyetlerinin yapılması	2011-2015	Örnek uygulamalar	GTHB	TÜBİTAK, Ün.v.ler, AE
UT2.1.3. İklim değişikliği nedeniyle tarımsal verim, üretim ve alan bilgisindeki olası değişimlerin tespiti ve izlenmesi	2011-2015	Tam ve güncel veri tabanı	GTHB	TÜBİTAK, Ün.v.ler, AE
UT2.1.4. Tarımı yapılan ürünlerin içinde yer alan mevcut genetik çeşitliliğin iklim değişikliğine uyum anlamında yerel değerinin ve verimliliğinin çiftçi geçim kaynakları açısından yeniden ele alınması	2011-2015	Örnek uygulamalar	GTHB	TÜBİTAK, Ün.v.ler, AE

Hedef UT 2.2. Ar-Ge ve bilimsel çalışma yapan kuruluşların kapasitelerinin ve sayılarının artırılması

UT2.2.1. GTHB'ye bağlı araştırma enstitüleri ve diğer bilim kuruluşlarının kapasitelerinin geliştirilmesi, laboratuvar altyapılarının modernizasyonu	2011-2015	Modern ve yeterli laboratuvar ağı	GTHB	
UT2.2.2. Hassas bölgelerde iklim değişikliği araştırma merkezlerinin kurulması	2011-2015	Araştırma merkezlerinin kurulması	GTHB	KB, DSİ, GAP İdaresi, AE
UT2.2.3. Tarımsal Kuraklık İli Kriz Merkezleri tarafından toplanan arazi varlığı, su kaynakları ve iklim ile ilgili verilerin güncellenerek iklim değişikliği bilgi yönetim sistemine dahil edilmesi	2011-2015	Güncel veri	GTHB	İÖİ, Valilikler
UT2.2.4. Kuraklığın etkilerinin izlenmesi amacı ile iklim, arazi kullanımı ve vejetasyon yoğunluğu verileri kullanılarak yürütülmekte olan bitkisel üretim tahmin çalışmalarında kapasitenin geliştirilmesi	2011-2015	Gelişmiş teknik altyapı ve insan kaynağı	GTHB	

HEDEF UT2.3. 'Toprak ve Arazi Veri Tabanı ile Arazi Bilgilendirme Sistemi'nin iklim değişikliğinin etkileri dikkate alınarak oluşturulması

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UT2.3.1. Mevcut Toprak ve Arazi Veri Tabanı ile Arazi Bilgilendirme Sistemi çalışmalarında iklim değişikliği etkilerinin ele alınması	2011-2013	Tam ve güncel veri tabanı	GTHB	OSİB, ÇŞB
UT2.3.2. Toprak etüt, envanter ve haritalandırma çalışmalarının iklim değişikliğinin etkilerini dikkate alacak şekilde tamamlanması	2011-2015	Toprak envanteri ve haritaları	GTHB	OSİB, ÇŞB
UT2.3.3. Kuraklık ve Taşkın Bilgi Sistemi kurulmasına yönelik çalışmaların yapılması	2011-2015	Tam ve güncel bilgi yönetim sistemi	GTHB, DSİ, MGM	OSİB, ÇŞB
UT2.3.4. Arazi kullanım tiplerindeki değişiklikleri izleyen ulusal bilgi sistemlerinin ve derlenen verilerin gözden geçirilmesi ve uluslararası süreçler çerçevesinde ihtiyaç duyulan yeni verilerin belirlenmesi, toplanması, kayıtlanması ve veri tabanında işlenmesi	2011-2013	Tam ve güncel veri tabanı	OGM	GTHB, OSİB, ÇŞB

HEDEF UT2.4. Tarımsal kuraklıklar için afet analizinin yapılması ve izlenmesi

UT2.4.1. Tarımsal kuraklık konusunun afet yönetimi çalışmalarına dahil edilmesi ve gerekli analizlerin yapılması	2013-2014	Afet tanımına tarımsal kuraklığın dahil edilmesi	GTHB	AFAD
UT2.4.2. Kuraklık il kriz merkezlerinin kapasitesinin güçlendirilmesi ve kriz yönetim planlarının hazırlanması	2011-2013	İllerde oluşturulan kriz planları	GTHB	Valilikler, İÖİ

HEDEF UT2.5. İklim değişikliğinin tarım sektöründeki sosyo- ekonomik etkilerinin belirlenmesi

UT2.5.1. Tarım havzalarında yoksulluk düzeyleri arasındaki farklılıkların tespiti	2012-2015	Değerlendirme raporu	GTHB	TÜİK
UT2.5.2. Kadın çiftçilere iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamak amaçlı tarımsal üretim teknikleri eğitimleri verilmesi ve/veya iklim değişikliğine uyumun mevcut eğitim faaliyetlerine dâhil edilmesi	2011-2015	Kadın çiftçilerin eğitilmesi	GTHB	Valilikler, İÖİ
UT2.5.3. İklim değişikliği nedeni ile tarımsal kuraklıktan daha çok etkilenecek bölgelerde ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerin öncelikli olarak tespit edilmesi	2011-2013	Durum tespit raporları	GTHB	KB

AMAÇ UT3. TARIMSAL SU KULLANIMININ SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR ŞEKİLDE PLANLANMASI**HEDEF UT3.1. Tarımda su yönetiminin etkinleştirilmesi**

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UT3.1.1. Tarıma dayalı sanayide su verimliliğini dikkate alan prosesler kullanılmasının desteklenmesi	2011-2015	Verimli proseslerin geliştirilmesi	GTHB	BSTB
UT3.1.2. Tarım havzalarında iklim ve su mevcudiyetine uygun ürün çeşitlerinin teşvik edilmesi	2011-2015	Uygun ürün çeşitlerinin kullanılması	GTHB	YY, MGM, Sulama Birlikleri
UT3.1.3. Tarım sektöründe su kayıplarının azaltılması	2011-2015	Su kayıplarının azalması	GTHB	DSİ, Sulama Birlikleri
UT3.1.4. Sulama ve su yönetimi sistemlerinin yörelere özgü koşullar dikkate alınarak geliştirilmesi	2011-2015	Yörelere özgü su yönetim sistemleri	GTHB	DSİ, Sulama Birlikleri

AMAÇ UT4. TOPRAK VE TARIMSAL BİYOÇEŞİTLİLİĞİN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNE KARŞI KORUNMASI**OHEDEF UT4.1. Toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik verimliliğinin iklim değişikliği etkilerine karşı korunması**

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UT4.1.1. Tarıma dayalı sanayide su verimliliğini dikkate alan prosesler kullanılmasının desteklenmesi	2011-2013	Geliştirilen standartlar, örnek uygulamalar	GTHB	
UT4.1.2. Toprak nem rejimlerinin iklim değişikliği etkilerine göre değerlendirilmesi	2012-2015	Etki değerlendirme raporları	GTHB	
UT4.1.3. Gelişmiş hasat sistemlerinin uygulanması ve tarımsal ormancılığın geliştirilmesi	2012-2023	Örnek uygulamalar	GTHB	
UT4.1.4. Sulama ve su yönetiminde yeni ve teknolojik sistemlerin kullanılmasının sağlanması	2011-2015	Su tasarrufu, örnek uygulamalar	GTHB	

HEDEF UT4.2. İklim değişikliğinin etkilerine uyum için tarımsal biyolojik çeşitliliğin ve kaynakların korunması

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UT4.2.1. Doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin ve iklim değişikliğine uyumun sağlanması için yenilikçi ve uygun tarım tekniklerinin geliştirilmesi	2011-2015	Örnek uygulamalar	GTHB	OSİB
UT4.2.2. Gen kaynağı Türkiye olan tarım ürünleri üzerindeki iklim değişikliği etkilerinin araştırılması	2012-2015	Araştırma raporları	GTHB	AE
UT4.2.3. İklim değişikliğinin büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği üzerine etkilerinin belirlenmesi ve izlenmesine yönelik Ar-Ge çalışmalarının yapılması	2013-2015	Araştırma raporları	GTHB	TÜBİTAK, AE, Ünvl.
UT4.2.4. İklim değişikliğinin su ürünleri yetiştiriciliği üzerine etkilerinin belirlenmesi ve izlenmesine yönelik Ar-Ge çalışmalarının yapılması	2013-2015	Araştırma raporları	GTHB	TÜBİTAK, AE, Ünvl.

HEDEF UT4.3. İklim değişikliğine uyum çalışmalarında tarımsal verimliliğin artırılması amacıyla arazi toplulaştırması çalışmalarının tamamlanması

UT4.3.1. Taşkın riski olan bölgelerde arazi toplulaştırma uygulamalarının öncelikli yapılması	2011-2013	Arazi toplulaştırmalarına ilişkin kayıtlar, ortalama parsel büyüklüklerinin artması	GTHB	DSİ
UT4.3.2. Arazi toplulaştırılması çalışmalarında iklim değişikliği etkileri ile uyum göstergelerinin dikkate alınması yönünde teknik ve mali çalışmaların yapılması	2011-2013	İlgili teknik raporlar	GTHB	OSİB, OGM, DSİ
UT4.3.3. Arazi toplulaştırması başta olmak üzere parsel içi sulama randımanını artıracak diğer tarla içi geliştirme hizmetlerinin tamamlanması	2011-2013	Örnek uygulamalar	GTHB	DSİ, İÖİ, STK'lar, Çiftçi Örgütleri, Su Birlikleri

AMAÇ UT5. TARIMDA UYUM SEÇENEKLERİ KONUSUNDA KURUMSAL KAPASİTENİN VE KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ**HEDEF UT5.1. GTHB ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularında kapasitelerinin geliştirilmesi ve kurumlar arası işbirliğinin güçlendirilmesi**

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UT5.1.1. Tarımsal kuraklık yönetiminde görev alan kurul ve komitelerin iklim değişikliğine uyum konusunda kapasitelerinin artırılması, etkinleştirilmesi	2011-2015	Eğitimler, Görev tanımları ve yetkileri belirlenmiş kurumsal yapı	GTHB	İDKK, TKDK
UT5.1.2. GTHB bünyesinde iklim değişikliğine ilişkin bir birim oluşturulması	2011-2012	Görev tanımları ve yetkileri belirlenmiş kurumsal yapı	GTHB	
UT5.1.3. İklim değişikliğine yönelik GTHB ana birimlerinde ve taşra teşkilatlarında kapasite geliştirme programları oluşturulması ve uygulanması	2011-2015	Eğitim ihtiyaç analizi, Eğitim programları, Kapasite geliştirme programları	GTHB	
UT5.1.4. İklim değişikliğinin tarım sektörü üzerine etkilerine uyum alanında uluslararası kuruluşlarla işbirliği faaliyetlerinin yürütülmesi	2011-2015	İşbirliği anlaşmaları	GTHB	
UT5.1.5. Sel ve kuraklık erken uyarıları için mevcut kapasitenin geliştirilmesi	2011-2013	Etkin erken uyarı sistemleri	GTHB, DSİ, MGM	OGM

HEDEF UT5.2. Tarım sektörüne iklim değişikliğinin etkileri ve uyum yaklaşımları konusunda sivil toplumun bilinçlendirilmesi

UT5.2.1. Tarım sektöründeki yerel paydaşların alternatif ürün desenleri konusunda bilgilendirilmesi	2011-2013	Kapasite geliştirme programları	GTHB	YY, STK'lar, Birlıklar, Kooperatifler
UT5.2.2. İklim değişikliğinin etkilerine uyum konusunda birlik ve kooperatiflerin bilinçlendirilmesi ve kapasitelerinin artırılması	2011-2013	Kapasite geliştirme programları	GTHB	YY, STK'lar, Birlıklar, Kooperatifler
UT5.2.3. İklim değişikliğinin etkilerine uyum konusunda Kuraklık İl/İlçe Hasar Tespit Komisyonları, İl Kriz Merkezleri ve İl Kuraklık İnceleme Komisyonlarının bilinçlendirilmesi	2011-2013	Bilinçlendirme programları	GTHB	
UT5.2.4. Erken uyarı ve iklim bilgilerine ulaşılabilme imkanlarının artırılması	2012-2015	Erişime açık erken uyarı ve bilgi sistemi	GTHB, DSİ, MGM	

EKOSİSTEM HİZMETLERİ, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE ORMANCILIK

AMAÇ U01. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM YAKLAŞIMININ EKOSİSTEM HİZMETLERİ, BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE ORMANCILIK POLİTİKALARINA ENTEGRE EDİLMESİ

HEDEF U01.1. Mevcut stratejilerin iklim değişikliği etkilerine uyum bağlamında gözden geçirilmesi

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
U01.1.1. Ulusal Ormancılık Programının (2004–2023) ve OGM Stratejik Planının (2010–2014) iklim değişikliğinin etkilerine uyum için revize edilmesi	2011-2013	Revize edilmiş plan ve program	OGM	OSİB, KB, STK'lar
U01.1.2. Korunan alanlarda iklim değişikliğine uyum konusunda bölgesel stratejilerin hazırlanması	2011-2015	Bölgesel Stratejiler	OSİB	KTB, ÇŞB, OGM
U01.1.3. Seçilmiş/öncelikli korunan alanlarda mevcut planlama içerisine iklim değişikliğine uyumun entegre edilmesi ve yaygınlaştırılması	2011-2015	İklim değişikliğine uyumu içeren korunan alan planları	OSİB	
U01.1.4. Sulak alanları besleyen su kaynaklarının tespiti ve planlama çalışmalarının oluşturulması	2012-2015	Etkin ve sürdürülebilir su kaynakları planlaması	OSİB	
U01.1.5. İklim değişikliğine uyum konusunda doğal ve kültürel miras alanlarına yönelik bölgesel stratejilerin hazırlanması	2012-2015	Bölgesel Stratejiler	OSİB, KTB	

AMAÇ U02. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE EKOSİSTEM HİZMETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN BELİRLENMESİ VE İZLENMESİ**HEDEF U02.1. İklim değişikliğinin orman alanlarındaki türler üzerine etkilerinin tespiti ve izlenmesi**

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
U02.1.1. İklim değişikliğinin ormancılık faaliyetleri, orman ekosistemi ve türler üzerine etkilerinin tespit edilmesi ve izlenmesi	2011-2013	Etki değerlendirme raporları	OGM	
U02.1.2. İklim değişikliğinden kaynaklanan sıcaklık artışı ve yağış rejimi değişiminin orman ekosistemi ve türler üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi	2011-2015	Etki değerlendirme raporları	OGM	GTHB
U02.1.3. Tarımsal-ormancılık faaliyetlerinde, iklim risklerini minimize etmek amacıyla araştırmaların yapılması	2011-2015	Araştırma raporları	GTHB	OGM
U02.1.4. Taşkın, su baskını, çığ, heyelan, gibi doğal afetlerle ilgili verilerin Orman Envanter ve İzleme Sistemi'yle entegrasyonunun sağlanması	2011-2015	Arazi İzleme Sistemi'yle entegre erken uyarı sistemi	OGM	GTHB, OSİB, ÇŞB, MGM
U02.1.5. Başta OGM'nin Ar-Ge destek mekanizmaları olmak üzere mevcut Ar-Ge finans kaynaklarından iklim değişikliği ve orman-meratarım ekosistemleri konusundaki projelere daha fazla kaynak ayrılması	2011-2015	Proje sonuç raporları, finanse edilen proje sayısı ve büyüklüğü	OGM	OSİB, GTHB, DSI, TÜBİTAK, Belediyeler, Üniv.ler

HEDEF U02.2. Orman alanlarında iklim değişikliğinin etkilerinden kaynaklanan arazi kullanım değişiminin tespit edilmesi

U02.2.1. Orman alanlarından çayır, mera ve otlak alanlarına dönüşen sahalarnın tespit edilmesi	2012-2015	Mevcut durum raporları	OSİB,OGM	GTHB, Valilikler, İÖİ
U02.2.2. Orman alanlarından yerleşim yerlerine (iskan alanları) dönüşen sahalarnın tespit edilmesi	2011-2015	Mevcut durum raporları	OGM	OSİB, ÇŞB, Valilikler, İÖİ, YY
U02.2.3. Orman alanlarından sulak alanlara dönüşen sahalarnın tespit edilmesi	2012-2015	Mevcut durum raporları	OGM	OSİB
U02.2.4. Orman alanlarından tarım alanlarına dönüşen sahalarnın tespit edilmesi	2012-2015	Mevcut durum raporları	OGM	GTHB
U02.2.5. Orman alanlarından diğer alanlara dönüşen sahalarnın tespit edilmesi	2012-2015	Mevcut durum raporları	OGM	Valilikler, İÖİ

HEDEF U02.3. Orman ekosistemlerinin sağlığının izlenmesi

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
U02.3.1. 2014 yılı sonuna kadar atmosferik kirlilik, iklim değişikliği ve diğer etkenlerin ormanlar üzerindeki etkilerinin ölçülerek elde edilen bulguların değerlendirilmesi	2011-2014	Etki analizleri ve değerlendirme raporları	OGM	Ünv.ler
U02.3.2. Orman Genel Müdürlüğüne tahsisli orman vasıflı taşınmazlar içinde bozuk orman niteliğindeki alanlar ile Maliye Bakanlığı'na ait vasfı orman olmayan taşınmazlarda yapılan ağaçlandırma faaliyetlerinin doğal çevreye etkilerinin tespiti	2011-2015	Etki analizleri ve değerlendirme raporları	OGM	MB
U02.3.3. Orman Ekosistemlerinin izlenmesi Seviye 1 ve Seviye 2 Programının Avrupa bazındaki uygulamaların Ulusal Orman Envanteriyile entegre bir şekilde uygulanmasının sağlanması	2011-2013	Entegre edilmiş sistem	OGM	Ünv.ler

HEDEF U02.4. Korunan alanlarda iklim değişikliğinin etkilerini belirlemeye ve izlemeye yönelik Ar-Ge çalışmalarının yapılması

U02.4.1. Korunan alanlarda iklim değişikliğinden etkilenecek tür, ekosistem ve süreçlerin tespit edilmesi	2011-2013	Etkilenebilirlik analizleri	OSİB	Ünv.ler
U02.4.2. Korunan alanlar sistemlerinin iklim değişikliği etkilerine karşı etkin yönetiminin sağlanması	2012-2015	Etkin yönetim	OSİB	MB, KB, TÜBİTAK
U02.4.3. Korunan alanlarda yöre halkının geçimini desteklemek açısından, iklim değişikliğine uyum strateji ve eylemlerinin tespiti ve bu konularda maliyet-fayda analizi, maliyet etkinlik çalışmalarının yapılması, geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi	2012-2015	Değerlendirme raporları, geçim kaynakları iş planları	OSİB	MB, OGM
U02.4.4. Korunan alanlarda iklim değişikliğinin etkilerine ilişkin izleme sisteminin geliştirilmesi	2011-2015	İzleme sistemi	OSİB	MGM, DSİ, AE, Ünv.ler

HEDEF U02.5. Orman köylülerinin sosyo-ekonomik kalkınmasında iklim değişikliğine uyum faaliyetlerinin dikkate alınması ve bu yolla kırsal kalkınmaya destek olunması

U02.5.1. İklim değişikliğinin orman köylüleri üzerine sosyo-ekonomik etkilerinin tespiti	2011-2013	Tespit raporu	OGM	OSİB, Valilikler
U02.5.2. İklim değişikliğinin geçim kaynakları üzerindeki risklerinin minimize edilmesini sağlamak amacıyla, orman köylülerinin geçim faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, gerekirse farklı faaliyetlere geçilmesi	2011-2015	Geçim kaynakları iş planları	OGM	OSİB, Valilikler

HEDEF U02.6. Dağ, step, iç su, deniz kıyı ekosistemlerinde ve sağladıkları ekosistem hizmetlerinde iklim değişikliği etkilerinin belirlenmesi, izlenmesi, iklim değişikliğine uyuma yönelik önlemlerin geliştirilmesi

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
U02.6.1. Ekosistemlerin iklim değişikliğine olan direncinin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla, bu ekosistemlere doğrudan negatif etkisi olan kullanıcı sektörlerin etkilerinin değerlendirilmesi	2012-2015	Etki değerlendirme analizleri	OSİB	ÇŞB
U02.6.2. Dağ ekosistemlerinde iklim değişikliği etkilerinin belirlenmesine ve izlenmesine yönelik (gösterge türler, hassas ekosistemler) Ar-Ge çalışmalarının yapılması	2012-2015	Araştırma raporları	OGM	
U02.6.3. Step ekosistemlerinde iklim değişikliği etkilerinin belirlenmesine ve izlenmesine yönelik (gösterge türler, hassas ekosistemler) Ar-Ge çalışmalarının yapılması	2012-2015	Araştırma raporları	OGM	
U02.6.4. İç su ekosistemlerinde (sulak alanlar, turbalklar, göller, nehirler) iklim değişikliği etkilerinin belirlenmesine ve izlenmesine yönelik (gösterge türler, hassas ekosistemler) Ar-Ge çalışmalarının yapılması	2012-2015	Araştırma raporları	OGM	
U02.6.5. Deniz-kıyı ekosistemlerinde iklim değişikliği etkilerinin belirlenmesine ve izlenmesine yönelik (gösterge türler, hassas ekosistemler) Ar-Ge çalışmalarının yapılması	2012-2015	Araştırma raporları	OGM	
U02.6.6. Doğal, kültürel ve görsel peyzaj üzerine iklim değişikliği etkilerinin belirlenmesine ve izlenmesine yönelik Ar-Ge çalışmalarının yapılması	2012-2015	Araştırma raporları	OGM	
U02.6.7. Küçük akarsular üzerinde planlanan HES'lerin, ekosistem değerlendirmesi çalışmalarında, yörelerin ekosistem bütünlüğünün ve biyolojik çeşitliliğinin yanı sıra iklim değişikliğinin de dikkate alınması	2012-2015	Araştırma raporları	DSİ	ETKB, OSİB, ÇŞB, TEİAŞ, TEDAŞ, MTA, MGM, TÜBİTAK-MAM, TKGM, Üniv.ler
U02.6.8. Sürdürülebilir entegre turbalık yönetimi ve rehabilitasyon pilot uygulamalarının yapılması	2012-2015	Araştırma raporları	OSİB	
U02.6.9. Ulusal ölçekteki iklim değişikliği model çalışmalarının sonuçlarının biyolojik çeşitlilik açısından önemli alanlarla örtüşürülerek koruma öncelikli alanların belirlenmesi	2012-2015	Araştırma raporları	OSİB	TÜBİTAK, STK'lar, Üniv.ler

HEDEF U02.7. Deniz ve kıyı alanları yönetimi çerçevesine iklim değişikliğine uyumun entegre edilmesi

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
U02.7.1. Balast suları yönetiminde iklim değişikliğinin etkilerinin göz önüne alınması	2012-2015	Revize edilen mevzuat	ÇŞB	UBAK , YY
U02.7.2. Bütünleşik kıyı ve deniz alanları çalışmalarına iklim değişikliğine uyumun entegre edilmesi	2012-2023	Bütünleşik yönetim planları	ÇŞB	OSİB, YY
U02.7.3. Kıyı yerleşim planlamalarında kıyı ve deniz ekosistemlerinin iklim değişikliğine direncini azaltıcı gelişmelerin kontrol edilmesi	2012-2023	Kıyı yerleşimleri İmar planları, Diğer planlama dokümanları	ÇŞB	OSİB, YY

HEDEF U02.8. Ormanların yangınlara karşı korunması

U02.8.1. İklim Değişikliğinin orman yangınları üzerine etkilerinin tespit edilerek izlenmesi ve yangın risk haritalarına işlenmesi	2011-2013	Tespit raporları, Yangın risk haritaları, İzleme sistemi	OGM	OGM Taşra Teşkilatı, Valilikler
U02.8.2. İklim değişikliğinden kaynaklanan orman yangınları için gerekli risk hazırlık/önleme konularının yerel/bölgesel planlama çalışmaları kapsamına alınması	2011-2013	Revize edilen planlama süreçleri	OGM	OGM Taşra Teşkilatı, Valilikler
U02.8.3. Orman yangınlarıyla mücadelede önleyici tedbirlerin artırılması, mevcut olan erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi	2011-2013	Etkin erken uyarı sistemleri	OGM	OGM Taşra Teşkilatı, Valilikler

DOĞAL AFET RİSK YÖNETİMİ

AMAÇ UA1. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE BAĞLI DOĞAL AFETLERİN YÖNETİMİ İÇİN TEHDİT VE RİSKLERİN BELİRLENMESİ

HEDEF UA1.1. İklim değişikliğine bağlı sel, taşkın, çığ, heyelan vb. doğal afet risklerinin tespit edilmesi

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UA1.1.1. İklim değişikliğinin etkilerine karşı risk yönetim süreçlerine altlık oluşturacak su baskını, heyelan gibi afet, tehlike ve risk haritalarının hazırlanması ve bu haritaların arazi kullanımına yönelik planlara entegre edilmesi	2011-2015	Risk haritaları	ÇŞB, OSİB, DSİ, AFAD	MGM , YY, Valilikler
UA1.1.2. Su baskını, heyelan risk azaltım ve yönetim planları ile ilgili uygulama ve denetim kılavuzlarının hazırlanması	2011-2015	İlgili plan ve kılavuzlar	OSİB, DSİ, AFAD	
UA1.1.3. İklim değişikliğine bağlı doğal afetlerin etkilediği sektörlerle yönelik afet yönetim planlarının yapılması	2011-2020	Yönetim planları	AFAD	GTHB, OSİB, ÇŞB, DSİ, Ün.v.ler
UA1.1.4. İklim değişikliğine bağlı doğal afetler için izleme, tahmin ve erken uyarı sistemlerinin kurulması, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi	2011-2013	İlgili sistemlerin (taşkın, erken uyarı vb.) kurulması, Erken uyarıların yapılması, Risk haritaları	DSİ, MGM , AFAD	OSİB, ÇŞB, Valilikler, Ün.v.ler , Belediyeler
UA1.1.5. İklim değişikliğine bağlı doğal afetlerin sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerinin belirlenmesi	2011-2015	Etki analiz raporları	AFAD	OSİB, ÇŞB, GTHB, OGM, MGM Ün.v.ler

HEDEF UA1.2. İklim değişikliğine bağlı doğal afetlerle ilgili mevzuatın gözden geçirilmesi ve uygulama esaslarının belirlenmesi

UA1.2.1. İklim değişikliğine bağlı doğal afetlerin etkilerini azaltıcı doğal yapıların tespit edilmesi ve ekosistemlerin korunması için gerekli mevzuatın geliştirilmesi, uygulamasının sağlanması	2013-2015	İlgili yasal düzenlemeler	OSİB	ÇŞB, GTHB, OGM, AFAD
UA1.2.2. Özel ve kamusal sigorta mekanizmalarının bütün ekonomik sektörler ve yurttaşlar arasında yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaların yapılması	2013-2015	Sigorta mekanizmalarının kullanımında artış	AFAD	MB, EB, HM
UA1.2.3. İklim değişikliğine bağlı doğal afetlerin yapısal etkileriyle ilgili mevzuatın geliştirilmesi ve uygulanmasının sağlanması	2013-2015	Yasal düzenlemeler	İlgili kurum/ kuruluşlar	ÇŞB, DSİ, AFAD

AMAÇ UA2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE BAĞLI DOĞAL AFETLERDE MÜDAHALE MEKANİZMALARININ GÜÇLENDİRİLMESİ**HEDEF UA2.1. İklim değişikliğine bağlı doğal afetlere müdahalede taşra teşkilat kapasitelerinin güçlendirilmesi ve tatbikat yapabilmeye düzeyine eriştilmesi**

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör/Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UA2.1.1. İlgili kurumların taşra teşkilatlarının işgücü/ teknik kapasitelerinin geliştirilmesi	2011-2015	Eğitim ve altyapı	AFAD	Valilikler, YY, STK'lar
UA2.1.2. Yerel düzeyde taşra teşkilatları arasında koordinasyonun geliştirilmesi	2011-2015	Ortak projelerin yürütülmesi	AFAD	Valilikler, YY, STK'lar

HEDEF UA2.2. İklim değişikliğinin yaratabileceği afet riskleriyle mücadelede toplum temelli afet yönetiminin oluşturulması

UA2.2.1. Yerel ölçekte muhtarlıklar dahil bütün idari kademeleri kapsayan ilgili kurum ve kuruluşların risk azaltımı, acil müdahale ile afet sonrası kısa ve uzun vadeli iyileştirme yaklaşımı ve uygulamaları konusunda kapasitelerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi	2011-2015	Eğitim ihtiyaç analizi, eğitimler, Kapasite geliştirme programları	Valilikler	AFAD, YY, STK'lar, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri
UA2.2.2. Afet risklerinin azaltımı, acil müdahale ile afet sonrası kısa ve uzun vadeli iyileştirme yaklaşımı ve uygulamaları konusunda uygulama kılavuzlarının ve prosedürlerin geliştirilmesi, dağıtımının yapılması ve ilgili eğitimlerin verilmesi	2011-2015	Afetle mücadele kılavuzları ve prosedürleri, Eğitim programları	Valilikler	AFAD, YY, STK'lar, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri
UA2.2.3. Yerel düzeyde kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması ile bilgi, tecrübe, altyapı paylaşımının geliştirilmesi	2011-2015	Ortaklıklar, ortak projeler	Valilikler	AFAD, YY, STK'lar, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

HEDEF UA2.3. İklim değişikliğinin yaratabileceği afet ve risk etkileri konusunda toplumsal bilinci ve katılımı yükseltecek eğitim çalışmalarının sürdürülmesi

UA2.3.1. Toplumun her kesimine yönelik bilinçlendirme faaliyetlerinin yürütülmesi	2011-2020	Bilinçlendirme faaliyetleri	AFAD	Valilikler, YY, STK'lar, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri
UA2.3.2. Konuyla alakalı STK'larla ortak çalışmalarının yürütülmesi	2011-2020	Ortak projeler	AFAD	Valilikler, YY, STK'lar, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

İNSAN SAĞLIĞI

AMAÇ ÜİS1. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN İNSAN SAĞLIĞI ÜZERİNDE MEVCUT VE GELECEKTEKİ ETKİLERİNİN VE RİSKLERİN BELİRLENMESİ

HEDEF ÜİS1.1. Aşırı hava olaylarının insan sağlığı üzerine etkilerinin araştırılması

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
ÜİS1.1.1. Sıcak dalgaları, kasırgalar, seller ve kuraklık gibi aşırı hava olaylarının, mevcut ve geleceğe dair iklim projeksiyonlarına dayanarak insan sağlığı üzerindeki etkilerinin ve risklerinin izlenmesi, değerlendirilmesi	2011-2020	Etki değerlendirme raporları ve izleme sistemleri	SB	Valilikler
ÜİS1.1.2. Aşırı hava olaylarının insan sağlığı üzerindeki etkilerinin azaltılması için erken uyarı sistemlerinin kurulması ve yaygınlaştırılması, acil durum uyarılarının yapılması	2011-2020	Acil durum uyarı raporları, Erken uyarı sistemleri	Valilikler	SB, Ünvlr

HEDEF ÜİS1.2. İklim değişikliği, bulaşıcı hastalıklar ve sağlık riskleri arasındaki bağın araştırılması, izlenmesi ve olası önlemlerin belirlenmesi

ÜİS1.2.1. Bulaşıcı hastalıklar ve iklim değişikliği arasındaki mevcut ve gelecekteki ilişkinin araştırılması ve takibi	2011-2015	Araştırma raporları	SB	GTHB, OSİB, Valilikler
ÜİS1.2.2. Halk sağlığı açısından riskli bölgelerin ve bölgelerde alınacak tedbirlerin belirlenmesi	2011-2015	İklim değişikliğine bağlı halk sağlığı risk haritası	SB	YY
ÜİS1.2.3. Bölgesel olarak Tropikal Hastalıklar Tanı Laboratuvarlarının oluşturulması veya bazı illerdeki Hıfzıssıhha Laboratuvarlarının alt yapılarının bu amaca uygun olarak güçlendirilmesi	2011-2015	Güçlendirilmiş tanı ve müdahale altyapısı	SB	Valilikler

AMAÇ UİS2. ULUSAL SAĞLIK SİSTEMİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KAYNAKLI RİSKLER İLE MÜCADELE KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİ**HEDEF UİS2.1. Riskli bölgelerde acil müdahale eylem planlarının oluşturulması ve gerekli altyapının temini**

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UİS2.1.1. Epidemik ve acil sağlık riski alanlarında pilot programların oluşturulması ve uygulanması	2011-2015	Tekrar edilebilir ve ölçek büyütebilir örnek çalışmalar	SB	Valilikler
UİS2.1.2. "Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE)"nin iklim değişikliği etkilerine uyum alanında bilinçlen dirilmesi	2011-2013	Afetler ve bulaşıcı hastalıklar dahil iklim değişikliği riskleri alanında güçlendirilmiş acil müdahale ekipleri	SB	Valilikler
UİS2.1.3. Riskli bölgelerde İl Sağlık Müdürlüklerine bağlı mobil sağlık ekiplerinin, enfeksiyon (bulaşıcı) hastalıkları yönünden yetki ve uygulama yeteneklerinin artırılması	2011-2015	Yerel ölçekte bulaşıcı hastalık risklerinin azalması	SB	Valilikler
UİS2.1.4. İklim değişikliğinin insan sağlığı üzerine etkileri konusunda çalışan uluslararası kuruluşlarla ve ülkelerle işbirliği yapılması	2011-2015	Ortak proje/etkinlikler yoluyla tecrübe ve bilgi paylaşımı	SB	Uluslararası Kuruluşlar
UİS2.1.5. Preparing and disseminating guides describing what citizens and agencies should do in the event of possible infectious diseases,during extreme weather events, and delivering periodic trainings	2011-2023	Halk sağlığı kılavuzları	SB	Valilikler, YY, Ün.v.ler, kamu ve özel hastaneler, üniversite hastaneleri

HEDEF UİS2.2. İklim değişikliğine bağlı sağlık risklerine karşı sağlık sektörü kuruluşlarının kapasitelerinin güçlendirilmesi

UİS2.2.1. Koruyucu sağlık hizmetleri/aile sağlığı sistemi çalışanlarına yönelik iklim değişikliğine bağlı sağlık riskleri konusunda kapasite geliştirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi	2011-2015	Kapasite geliştirme faaliyetleri	SB	OSİB,OGM, Valilikler
UİS2.2.2. "Sağlık Bakanlığı - İklim Değişikliği Uyum Programı"nın ülke çapında duyurulması	2011-2013	İletişim kampanyaları	SB	OSİB,OGM, Valilikler
UİS2.2.3. Sağlık Bakanlığı "Afet Koordinasyon Merkezi"nin iklimden etkilenebilir bölgelerde tesisi	2011-2015	Etkin sağlık koordinasyon altyapısı	SB	Valilikler
UİS2.2.4. İklimde duyarlı afetler ve yaratacağı sağlık riskleri konusunda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdümün ve işbirliğinin sağlanması	2011-2015	Ortaklıklar, Ortak projeler	SB	AFAD, Valilikler, Ün.v.ler, STK'lar, Kamu ve Özel Hastaneler, Üniversite Hastaneleri

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
ÜİS2.2.5. Entegre hastalık gözlem ve izleme de dahil olmak üzere vektör (taşıyıcı) aracılı ve zoonoz (hayvanlardan insanlara bulaşabilen) hastalıkların, kanıta-dayalı korumanın, bulaşıcı hastalıkların tedavi ve kontrolünün (aşı programları, vektör kontrolü dahil olmak üzere) güçlendirilmesi	2011-2020	Güçlendirilmiş halk sağlığı izleme ve karar verme sistemi	SB	Kamu ve Özel Hastaneler, Üniversite Hastaneleri
ÜİS2.2.6. İklim değişikliğinin etkilerinden korunmak amacıyla erken uyarı, güçlendirilmiş hastalık gözlemi, bilgi sistemleri ve diğer halk sağlığı tedbirleri de dahil olmak üzere sağlık sektöründe alınacak olası uyum önlemlerinin etkinliğinin araştırılması/izlenmesi	2011-2020	Güçlendirilmiş halk sağlığı izleme ve karar verme sistemi	SB	Kamu ve Özel Hastaneler, Üniversite Hastaneleri
ÜİS2.2.7. Azaltım/uyum önlemlerinin ortak faydalarının yanı sıra zararlarının ve uyum maliyetlerinin araştırılması/izlenmesi	2011-2020	Güçlendirilmiş halk sağlığı izleme ve karar verme sistemi	SB	ÇŞB, Ün.v.ler
ÜİS2.2.8. Kırsal ve kentsel alanlarda su mevcudiyeti, su kalitesi ve hijyen konusunda gözlem ve hazırlıklı olma durumunun güçlendirilmesi	2011-2015	Su ve hijyen izleme sistemi ile önlem ve bilgilendirme kılavuzları	SB	Valilikler, Belediyeler
ÜİS2.2.9. İklimden etkilenebilir bölgeler ve göç hareketleri doğrultusundaki bölgelerde, nüfusun artması dolayısı ile oluşabilecek sağlık risklerinin tespiti ve bölgedeki kuruluşların kapasitelerinin artırılması	2011-2015	Araştırma raporları, Kapasite geliştirme faaliyetleri	SB	Valilikler, Ün.v.ler, Uluslararası Kuruluşlar
ÜİS2.2.10. İklim değişikliği dolayısı ile insan sağlığını etkileyecek göç hareketleri, uluslararası ticaret ve turizm gibi konularda çalışan ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile ülkelerle işbirliği yapılması	2011-2015	Bilgi ve tecrübe paylaşımı ile bölgesel ölçekte olası hastalık yayılımları, Uluslararası önlemlerin geliştirilmesi	SB	Valilikler, Ün.v.ler, Uluslararası Kuruluşlar

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM BAĞLAMINDA SEKTÖRLERARASI ORTAK KONULAR

AMAÇ UYK1. YATAY KESEN KONULARDA İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ETKİLERİNE UYUMUN SAĞLANMASI HEDEF

HEDEF UYK1.1. İklim değişikliğine uyumun ulusal kalkınma plan, program ve politikalarına entegre edilmesi

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/ Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UYK1.1.1. İklim değişikliğinin genel makroekonomik değişkenlere (büyüme, gelir, istihdam vb.) olası etkilerinin dinamik olarak incelenmesi ve ulusal strateji/ politikalara/ planlara yansıtılması	2011-2015	Etki Analiz raporları, Revize mevzuat, plan	KB, MB	
UYK1.1.2. İklim değişikliğinin yaratacağı fırsat ve darboğazların sektörel bazda belirlenmesi ve bulguların sektörel politikalara ve kalkınma planlarına entegre edilmesi	2011-2015	Revize edilen sektör politikaları	KB	İlgili kurum/ kuruluşlar

HEDEF UYK1.2. Karar verme süreçlerini destekleyici bilgi, izleme ve değerlendirme sistem ve araçlarının geliştirilmesi ve uygulamaya konulması

UYK1.2.1. İklim değişikliğinin etkilerine dair göstergelerin Resmi İstatistik Programına dahil edilmesi	2011-2013	Güncellenmiş program	TÜİK	
UYK1.2.2. İklim değişikliği ile ilgili verilerin TEIEN'e dahil edilmesi	2012-2015	Güncellenmiş program	ÇSB	GTHB, MGM, OGM, DSI

HEDEF UYK1.3. İklim Değişikliği Ulusal Stratejisi'nin ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte uygulamaya geçmesi için gerekli finansal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ve uygulamaya konulması

UYK1.3.1. Kalkınma ajanslarının iklim değişikliği uyum projelerini finanse etmesi için kapasitelerinin güçlendirilmesi ve destek programlarına yerel ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkacak iklim değişikliğine uyum konularının dahil edilmesi	2011-2013	İklim değişikliğine uyum konularının yer aldığı destek programı çağrıları	KB	KA
UYK1.3.2. Azaltım-Uyum sinerjisini dikkate alan bütünlük fayda-maliyet analizlerinin yapılması	2011-2013	Analiz raporları, Öncelikli eylemlerin belirlenmesi	KB	İlgili kurum/ kuruluşlar
UYK1.3.3. Sektörlerde iklim değişikliği etki analizlerinin yapılması ve uyum maliyetlerinin tespiti	2011-2015	Etki analiz raporları	KB	İlgili kurum/ kuruluşlar

HEDEF UYK1.4. İklim değişikliği ile mücadele ve uyum kapasitesinin geliştirilmesi için eğitim, bilinçlendirme, bilgilendirme ve kamuoyunda farkındalık artırma faaliyetlerinin düzenlenmesi

Eylemler	Süre	Çıktılar ve Performans Göstergeleri	Sorumlu/Koordinatör Kuruluş	İlgili Kuruluşlar
UYK1.4.1 Tüm Bakanlıkların hizmet içi eğitimlerinde iklim değişikliğinin etkilerine uyum ve Türkiye'deki durum ile ilgili temel eğitimlerin verilmesi	2011-2014	Hizmetiçi eğitim programları	İlgili Bakanlıklar	
UYK1.4.2 İklim değişikliğine uyum sürecine katılımın sağlanması ve kamuoyunda farkındalığın artırılmasına yönelik programların hazırlanması	2011-2014	Programlar	ÇSB	İDKK, Ün.v.ler

HEDEF UYK1.5. İklim değişikliğine uyum konusunda Ar-Ge kapasitesinin geliştirilmesi

UYK1.5.1. İklim değişikliğine uyum için destek ve altyapı oluşturacak "ulusal araştırma alanı"nın belirlenmesi için projelerin yapılması	2011-2015	Araştırma raporları	TUBİTAK	ÇSB, DSİ, OGM, Ün.v.ler
UYK1.5.2. Üniversitelerde iklim değişikliğine uyum konusunda tartışma zemininin, sertifika programlarının artırılması, müfredata lisans ve yüksek lisans düzeyinde ilgili derslerin eklenmesi ve araştırma/yüksek lisans programlarının teşviki	2011-2015	Ders ve programlar	YÖK	Ün.v.ler
UYK1.5.3. Özel sektör sanayi Ar-Ge çalışmalarında iklim değişikliğine uyum ile ilgili girişimlerin desteklenmesi	2011-2020	Örnek çalışmalar	STB	TÜBİTAK

